

T.C.
KONYA TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DEKİ SON DÖNEM KAMU
YAPILARINDA TARİHSİCİLİK ARAYIŞI:
KONYA ÖRNEĞİ

Mine TAŞKIRAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Haziran-2022
KONYA
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

MİNE TAŞKIRAN tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Son Dönem Kamu Yapılarında Tarihçilik Arayışı: Konya Örneği” adlı tez çalışması 29/06/2022 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Konya Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü MİMARLIK Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Doç. Dr. Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK

.....

Danışman

Doç. Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU

.....

Üye

Doç. Dr. Ergün HATIR

.....

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Prof. Dr. Saadettin Erhan KESEN
Enstitü Müdürü

Bu tez çalışması tarafından nolu proje ile desteklenmiştir.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

MİNE TAŞKIRAN

Tarih: 29.06.2022

ÖZET

YÜKSEK LİSANS

TÜRKİYE’DEKİ SON DÖNEM KAMU YAPILARINDA TARİHSİCİLİK ARAYIŞI: KONYA ÖRNEĞİ

Mine TAŞKIRAN

Konya Teknik Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU

2022, 89 Sayfa

Jüri

Doç. Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU
Doç. Dr. Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK
Doç. Dr. Ergün HATIR

Kamu yapıları, kentsel bütünün bir ögesi olan, kullanım amacına göre farklı işlevler içeren, kent kimliğini yansıtan önemli yapılardır. Buldukları kent için bir prestij kaynağı olan ve devlet yönetiminin gücünün göstergesi olan kamu yapılarının cepheleri kimlikli olmalı ve kullanıcıların estetik ihtiyacını karşılamalıdır. Kent kimliğinde önemli yer teşkil eden kamu yapılarının dönemsel karakterlere sahip olması gerekir. Ancak son dönem kamu yapılarının cephelerinde “Osmanlı”, “Selçuklu” mimarisi başlığı altında tarihsel dönemlerden cephe elemanlarının kopyala yapıştır şeklinde sıkça kullanıldığı görülmektedir. Günümüz kamu yapılarının cephelerindeki bu ‘tarihsicilik’ çabası bağlamından kopuk yüzeysel dekorasyonlar bağlamında kaldığı için bu yapıların cephe-kimlik bağlamında sorgulanması önemli hale gelmiştir.

Tez kavramsal tartışma ve alan çalışması olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu amaçla kavramsal tartışma bölümünde konuyla ilgili detaylı bir literatür taraması yapılmış, ‘cephe’, ‘kimlik’, ‘postmodernizm’, ‘tarihsellik’, ‘tarihsicilik’ kavramları ve birbirileri ile ilişkileri irdelenmiştir. Kavramsal tartışmadan sonra çalışmanın temel problemini oluşturan kamu yapılarının cephelerindeki tarihsicilik arayışı Türkiye’deki son dönem kamu yapılarının (adalet sarayları, eğitim yapıları, belediye ve kaymakamlık binaları, polis merkezleri vs.) cephelerinde sorgulanmıştır. Alan çalışmasında ise Konya’daki son dönem kamu yapılarının cephe-kimlik analizi yapılarak, yapıların alıntı yaptıkları tarihi dönemler (Selçuklu, Osmanlı, I. Ulusal, II. Ulusal, Yöresel mimari vs.) ve mimari elemanlar (taç kapı, revak, kemer, sütun, tonoz, kule, kubbeli pencere vs.) görseller üzerinde işaretlenerek belirtilmiştir. Yapılan analizler neticesinde Konya’nın eski bir Selçuklu başkenti olmasından dolayı tüm yapılarda Selçuklu egemen bir arayış olduğu tespit edilmiştir. Geçmişe tutunma çabasıyla tüm kamu yapılarında başta taç kapı olmak üzere, kemer, revak, külah ve motifler bağlamından kopuk biçimde kullanılmıştır. Ayrıca Selçuklu mimarisiyle beraber birçok üslup ve mimari ögenin bir yapıda beraber kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Sonuç olarak Tüm Türkiye’de gözlenen kamu yapılarındaki tarihsicilik yaklaşımının Konya kamu mimarisinde de egemen olduğu görülmüştür. Kamu yapılarında tarihi yeniden canlandırmaya yönelik örneklerle mimarlıkta dejavu yaratılırken; zamandan, mekândan, bağlamdan, anlamdan uzak düşülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cephe-Kimlik Analizi, Kamu Yapıları, Konya, Tarihsellik, Tarihsicilik

ABSTRACT

MS THESIS

SEEKING HISTORICISM IN RECENT PUBLIC BUILDINGS IN TURKEY: EXAMPLE OF KONYA

Mine TAŞKIRAN

**Konya Technical University
Institute of Graduate Studies
Department of Architecture**

Advisor: Assoc. Profesör Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU

Year, 89 Pages

Jury

Doç. Dr. Emine YILDIZ KUYRUKÇU

Doç. Dr. Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK

Doç. Dr. Ergün HATIR

Public buildings are important structures that contain different functions as an element of the urban whole according to the purpose of use, and reflect the urban identity. The facades of public buildings, which are a source of prestige for the city they are located in, and show the power of the state administration, should have an identity and meet the aesthetic needs of its users. Public buildings, which constitute an important place for the city's identity, must have periodic characters. However, under the title of "Ottoman", "Seljuk" architecture on the facades of recent public buildings, we have seen frequent use of those facade elements from historical periods on the public facades in the form of copy and paste. Since there are superficial decorations on the facades of today's public buildings that are disconnected from this "historicism" effort context, it has become important to question these buildings in the context of facade identity.

The thesis consists of two main parts: conceptual discussion and fieldwork. For this purpose, a detailed literature review has been conducted in the conceptual discussion section on the subject, and the concepts of "facade", "identity", "historicity" and "historicism" and their relationships with each other have been examined. After the conceptual discussion, the search for historicism in the facades of public buildings, which constitutes the main problem of the study, has been questioned on the facades of recent public buildings (such as palaces of justice, educational buildings, municipal and district governorship buildings, police stations) in Turkey. In the field study, the facade-identity analysis of recent public buildings in Konya is made and the historical periods (i.e., Seljuk, Ottoman, National I, National II, Local Architecture) and architectural elements (such as crown door, portico, arch, column, vault, tower, domed window) they quote are marked on the visuals. As a result of the analyses, it was determined that Konya was a Seljuk dominant quest in all buildings due to the fact that Konya was an old Seljuk capital. In an effort to hold on to the past, it has been used in all public buildings, especially in the form of crown doors, arches, porticoes, cones and motifs, detached from the context. In addition, it has been observed that many styles and architectural elements are used together in a building with the Seljuk architecture.

As a result, the historicist approach to public buildings observed throughout Turkey has been also found to dominate Konya's public architecture. While creating déjà vu with architecture with examples aimed at reviving history in public buildings; It is far from time, space, context, scale and meaning.

Keywords: Facade–Identity Analysis, Public Buildings, Konya, Historicity, Historicism,

“Anneme”

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince, engin bilgilerinden yararlandığım, her türlü yardımı ve imkânı sağlayan, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle çalışmamı şekillendiren Sayın hocam Doç. Dr. Emine Yıldız Kuyrukçu'ya tüm katkıları için teşekkür ederim. Hayatımın her anında yanımda olan, destekleyen ve koşulsuz seven canım annem, Göksel Taşkiran'a ve canım aileme sonsuz teşekkür ederim. Ve çalışmam boyunca her aşamada beni destekleyen, ihtiyacım olduğu her an koşan sevgili Berkay Yılmaz'a, çalışmama sağladığı en güzel katkılardan dolayı Gözde Alan'a ve tez arkadaşlarım Havva ve Şeyma'ya teşekkürlerimi sunarım.

MİNE TAŞKIRAN
KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı.....	2
1.2. Materyal ve Metot.....	3
2. KAYNAK ARAŞTIRMASI	4
3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
3.1. Kamu Yapısı Kavramı	7
3.1.1. Kamu, kamusal ve kamusal alan tanımı	7
3.1.2. Kamu yapısı nedir?	9
3.2. Kamu Yapısı – Cephe – Kimlik İlişkisi	11
3.2.1. Kimlik kavramı	11
3.2.1.1. Kültürel kimlik.....	12
3.2.1.2. Mimari kimlik	14
3.2.1.3. Kentsel kimlik kavramı.....	16
3.2.2. Cephe kavramı	18
3.2.3. Kamu yapılarının cephe – kimlik özelliklerini etkileyen faktörler.....	20
3.2.3.1. Toplumsal ve kültürel özellikler	20
3.2.3.2. Kent düzeni	21
3.2.3.3. Ekonomi ve teknoloji.....	21
3.2.4. Bir kamu yapısında olması gereken cephe kimlik özellikleri.....	22
3.2.4.1. Fonksiyonellik ve kentsel bütünlük	22
3.2.4.2. Kentsel bütünlük	23
3.2.4.3. Yerel karakterler	24
3.2.4.4. İnsan ölçeği ve oran	25
3.3. Postmodernizm- Tarihsellik – Tarihsicilik İlişkisi	26
3.3.1. Postmodernizm kavramı	26
3.3.2. ‘Tarihsellik’ ve ‘Tarihsicilik’ kavramı	28
3.3.3. Postmodernizm Tarihsicilik ilişkisi	33

4. TÜRKİYE’DEKİ SON DÖNEM KAMU YAPILARINDA ‘TARİHSİCİLİK’ ARAYIŞI: KONYA KENTİ ÖRNEĞİ	35
4.1. 21. Yüzyıl Ülkemiz Kamu Yapıları Cephelerinde ‘Tarihsiciliğin’ Yansıması ve Örneklerin Analizi	35
4.2. 21. Yüzyılda Konya’daki Kamu Yapılarının Cephelerinde ‘Tarihsicilik’ Analizi	52
4.2.1. Konya kenti.....	52
4.2.2. Coğrafi ve kültürel özellikleri.....	55
4.2.3. Çalışmanın yöntemi	56
4.2.4. Yapıların analizi.....	56
4.2.5. Araştırma bulgularının değerlendirilmesi.....	66
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	68
5.1. Sonuç	68
5.2. Öneriler.....	72
KAYNAKLAR.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

SİMGELER VE KISALTMALAR

Simgeler

Kısaltmalar

vb.: ve benzeri, ve bunun gibi

TDK: Türk Dil Kurumu

ark.: arkadaşları

vd.; ve diğerleri

yy.: yüzyıl

BİB.: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

1. GİRİŞ

Mimarlık Literatüründe “*kamu*” teriminin kullanımı “*kamusal alan*” kavramına paralel olarak 1990’lardan sonra yaygınlık kazanmıştır (Gürallar, 2009). Türk Dil Kurumu Sözlüğü kamu kelimesini; “topluluk oluşturucu ortak çıkarlar çevresinde oluşan ve üyeleri bu ortak çıkarlar doğrultusunda karar birliğine ulaşmak için etkileşimde bulunan toplumsal kesim, bir ülkedeki halkın bütünü ya da halk hizmeti gören devlet organlarının tümü” şeklinde tanımlamaktadır (TDK, 2021). Kamusal kavramı ise “bütün insanlara ait olan şey” anlamına gelmektedir (Geuss, 2007).

“*Kamusal alanlar*” devletle doğrudan bağdaştırılamayan, özerkleşmiş olan, bağımsız bireylerin topluma kurdukları ilişkilerde “bütünü” göz ardı etmeden isteklerini ortaya koydukları ve kendi haklarını savundukları alanlardır (Ünivar, 2006). Genel anlamıyla kamusal alan; “kamusal” nitelik taşıyan, herkesin kullanımına açık erişilebilir boş alanlardır (Gökgür, 2008). Kamusal alan insanları topluma bağlayan fonksiyonel ve ritüel faaliyetlerin gerçekleştiği ortak bir zemin olarak görülmektedir. Kamusal alanlar erişilebilir, duyarlı, demokratik ve anlamlı olmalı, görsel kimlik taşımalıdır (Carr et al.,1992). Jürgen Habermas kamusal alanı “Modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekleştirmeye yönelik düşünce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavram” olarak tanımlamıştır (Habermas, 2010). Habermas, *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*’nde kamusallığı yalın/tek bir kalıp olarak ele almaz, farklı dönemlere ve farklı kimliklere ait olduğunu belirtir. Böylece mimarlıkta kamusal mekânlar döneminin ve toplumun kültür ve kimliğini yansıtmaktadır. Kamusal alan ve kamusal mekân kavramları da kesin bir sınırla farklılaşmayarak birbirine yakın olarak ele alınabilir.

“*Kamusal mekanlar*” herkesin erişebildiği kentsel açık alanlar veya yapı gruplarıdır. “Erişebilirlik” burada anahtar kelimedir. “*Kamu yapıları*” topluma hizmet eden herkesin eşit yararlanabildiği yapılardır. Kent kimliği ve estetiği açısından önemli olan kamu yapıları farklı fonksiyonlarda tasarlanmış, kamu hizmeti veren yapılardır. Sağlık, eğitim, ulaşım vb. gibi çok sayıda kamu hizmeti ve kamu yapısı vardır (Özdemir ve Başkaya, 2005). Kamu yapılarının, kentlerin mekânsal düzeninde önemli bir yeri vardır. Bu yapılar genellikle kentin kimliğini ve kültürünü yansıtarak, döneminin ve bulunduğu coğrafyanın özelliklerini gösterir. Aynı zamanda diğer yapıların yerleşim düzenlerine de olanak sağlarlar. Bu nedenle kamu yapıları sosyal, kültürel, ekonomik,

toplumsal ve fiziksel özellikleri ile kent için büyük öneme sahiptir (Çelebi, 2011). Bir kamu yapısının hatırlanabilir, çevresindeki yapılardan farklı ve kullanıcıların estetik beklentisini karşılıyor olması gerekmektedir. Bu nedenle kamu yapıları insanın bu hassasiyetini cevap verme mecburiyetindedir (Gür, 2007).

Kamu yapıları kente kimlik ve anlam kazandıran, kentin dinamik ve sürekliliğini sağlayan, dönemin mimari kimliğini yansıtan yapılardır. Kamu yapıları, genellikle varoluşlarının devamlılığı ile ilgilenen vatandaşlar ve kurumlar tarafından inşa edildiği için, bu binalar yıllar boyunca birçok kişi tarafından paylaşılan bir mimari okunaklılığı gerektirir. Aynı zamanda kendi hiyerarşik fonksiyonları nedeniyle bu yapıların görsel olarak genel kent peyzajından ayırt edilebilir olmaları gerekir (Mesko, 2010). Bundan dolayı; bir kamu yapısının cephesi insanları davet edecek olumlu bir görsel imaja sahip olmalıdır.

Kamu yapıları çeşitli fonksiyonlar içerirler. Bu yapıların cephe kimlikleri kendi programlarına göre değişmelidir. Farklı fonksiyonlardaki kamu yapılarını tek bir potada eritmek mimari kimlik ve kent kimliği açısından doğru değildir. Eğitim yapısı adalet ve sağlık yapısıyla aynı olamaz. Ancak son dönem kamu yapılarına baktığımız zaman hepsinin geçmişin tarihsel formlarını taklit ettiğini ve birbirine benzer binalar ortaya çıktığını görmekteyiz. Günümüz kamu yapılarının cephelerinde “Türk”, “Osmanlı”, veya “Selçuklu” gibi kavramlarla tanımlanan biçim dilinin sıkça kullanılmakta olduğunu ve tarihsel bir kimlik oluşturma çabası olduğunu gözlemlemekteyiz. Fakat bu tarihi semboller, geçmiş dönemlere derin referans vermeksizin, yüzeysel dekorasyonlarla bağlamından kopmuş gösterimler şeklinde kalmaktadır. Bu çalışma bu problemten yola çıkarak son dönem kamu yapılarındaki cephe kimlik kaosunu Türkiye genelinde sorgulamayı ve Konya özelinde analiz ve tespit etmeyi amaçlamaktadır.

1.1. Tezin Amacı ve Kapsamı

Kamu yapıları, kentsel bütünün bir ögesi olan, kullanım amacına göre farklı işlevler içeren, kent kimliğini yansıtan önemli yapılardır. Buldukları kent için bir prestij kaynağı olan ve devlet yönetiminin gücünü gösteren kamu yapılarının cepheleri kimlikli olmalı ve kullanıcıların estetik ihtiyacını karşılamalıdır. Kent kimliğinde önemli yer teşkil eden kamu yapılarının dönemseller karakterlere sahip olması gerekir. Ancak son dönem kamu yapılarının cephelerinde “Osmanlı”, “Selçuklu” mimarisi başlığı altında tarihsel dönemlerden cephe elemanlarının kopyala yapıştır şeklinde kamu

cephelerinde sıkça kullanıldığı görmekteyiz. Günümüz kamu yapılarının cephelerindeki bu ‘tarihsicilik’ çabası bağlamından kopuk yüzeysel dekorasyonlar bağlamında kaldığı için bu yapıların cephe-kimlik ilişkisinin sorgulanmasını önemli hale getirmiştir.

Literatürde kamu yapılarını inceleyen çalışmalar olmasına rağmen Konya kenti özelinde kamu yapılarını cephe-kimlik açısından analiz eden bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın temel amacı; son dönem kamu yapılarındaki cephe-kimlik kaosunu analiz etmek ve kamu yapılarının tasarımında etkin olabilecek öneriler geliştirmektir. Bu amaçla çalışma kapsamında öncelikle Türkiye’deki son dönem kamu yapıları (adalet sarayları, eğitim yapıları, belediye ve kaymakamlık binaları, polis merkezleri vs.) cephe-kimlik açısından tartışılacaktır. Alan çalışmasında ise Konya’daki son dönem kamu yapılarının cephe-kimlik analizi yapılarak alıntı yaptıkları tarihsel dönemler ve mimari elemanlar tespit edilecek ve öneriler getirilecektir.

1.2. Materyal ve Metot

Tez çalışmasında Konya’daki son dönem kamu yapılarındaki ‘tarihsicilik’ arayışının incelenmesi hedeflenmekte olup tez kavramsal tartışma ve alan çalışması olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu amaçla kavramsal tartışma bölümünde konuyla ilgili detaylı bir literatür taraması yapılmış, ‘cephe’, ‘kimlik’, ‘tarihselcilik’ ve ‘tarihsicilik’ kavramları ve birbirileri ile ilişkileri irdelenmiştir. Kavramsal tartışmadan sonra çalışmanın temel problemini oluşturan kamu yapılarının cephelerindeki tarihsicilik arayışı Türkiye ‘den son dönem kamu yapılarının cepheleri üzerinden analiz edilmiş ve tespitlerde bulunulmuştur.

Çalışmanın hipotezi: tüm Türkiye’de olduğu gibi Konya özelinde de kamu yapıların cephelerinde tarihsici anlayışın hâkim olacağı ayrıca Konya’nın eski bir Selçuklu başkenti olmasından dolayı bu arayışın Selçuklu odaklı olacağı yönündedir. Bu amaçla alan çalışması kapsamında son dönem Konya’daki Kamu yapılarının cephe-kimlik analizi hedeflenmiş, bu amaçla 21. Yüzyılda inşa edilen farklı işlevlere sahip 25 adet kamu yapısı seçilmiştir. Seçilen yapılarla ilgili her türlü yazılı basılı görsel dokumana ulaşılmış, yapılarla ilgili yerinde gözlem ve uzman mimarlarla görüşmeler yapılmıştır. Seçilen kamu yapılarının cephe-kimlikleri analiz edilmiş, fotoğraflar üzerinden alıntı yaptıkları mimari öğeler (taç kapı, revak, kemer, sütun, tonoz, kule, kubbeli pencere vs...) işaretlenerek taklit ettiği dönem (Selçuklu, Osmanlı, I. Ulusal, II. Ulusal, Yöresel mimari vs.) belirlenmiştir.

2. KAYNAK ARAŞTIRMASI

Literatürde kamu yapılarını inceleyen birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda özetlenmiştir.

Topçubaşı, 2009 yılında ‘19. Yüzyılda Kastamonu Eyaleti’nde Kamu Yapıları ve Yeniden Kullanım Sorunları’ adlı doktora tezinde Osmanlı’nın modernleşme çabaları ve mimari eserleri incelenmiştir. Çalışmada, 19. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu idari yapılarının Batılılaşma dönemi; mimari etkileşimler; yapıların genel ve tekil özellikleri; 19. yüzyıl kamu yapılarının tespitleri ve incelemeleri ile yapıların yeniden kullanım potansiyelleri araştırılmıştır. Yapılarda özgün Osmanlı mimarisinden farklı plan ve cephe düzenleri yapılmıştır. Doktora tezinde Kamu yapılarının yeniden kullanımı kavramının ve uygulamalarının güncel durumunun tespiti için bir anket çalışması gerçekleştirilmiş, bu alanda çalışan proje sorumluları ve uygulamacıların yeniden kullanım kavramı hakkındaki bugüne ve yakın geleceğe ait fikirleri değerlendirilmiştir. 19. yüzyıl mimari mirası kamu yapılarının genel özellikleri, günümüze ulaşan ve ulaşamayan fotoğrafları var olan yapılar incelenerek tespit edilmiş, yapıların özelliklerinin ve mevcut durumun değerlendirmesi yapılmıştır. Kastamonu Eyaleti’nin 19. Yüzyıl kamu yapılarını korumanın yasal ve örgütsel sorunları araştırılmıştır. Türkiye’de yasal ve örgütsel sorunlar başlığı altında, gündemdeki durum ve eğilimlerin belirlenmesi için bir anket çalışması düzenlenmiştir. Anket çalışmasının sonuçları literatür araştırması ve tez bulguları ile birleştirilerek Türkiye’de yeniden kullanım kavramının güncel durumu anlatıldıktan sonra, Dünya’daki yasal ve örgütsel sorunlar kısaca belirtilmiş, Türkiye’de ve Dünya’daki sorunların Kastamonu’ya yansımaları araştırılmıştır. Sonuç olarak 19 yüzyıl Kastamonu Eyaleti sınırları içerisinde kalan alanda 66 adet 19. yüzyıl kamu yapısı kaldığı tespit edilmiştir. Günümüze ulaşabilen yapıların bir bölümü özgün işlevlerini devam ettirdiği görülmüştür. Ancak, bu yapıların başka ülkelerdeki örnekleri gibi yakın gelecekte farklı bir işlevle kullanılmaları beklenmektedir. Bu durumda dikkatli bir koruma politikası uygulanması gereği ortaya çıkmaktadır (Topçubaşı, 2009 s. 392).

Çelebi, (2011) ‘Isparta Kenti Kamu Yapılarının İmaj, Kimlik ve Anlam Bağlamında İncelenmesi’ adlı yüksek lisans tezinde kamu yapılarını imaj, kimlik ve anlam oluşturma teknikleri bakımından çözümlenmeye çalışmıştır. Çalışma alanı olarak oldukça eski bir tarihsel geçmişe sahip olması ve farklı mimari dönemlerden kamu yapılarını bünyesinde barındırması nedeniyle Isparta kenti seçilmiştir. Çalışma Isparta

kentinde geçmişten bugüne farklı mimari dönemlerde inşa edilmiş kamu yapılarını üç bölüme (1960 öncesi, 1960-1980 ve 1980 sonrası) ayırarak incelemiştir. İnceleme yapılan kamu yapılarında dönemlere ait mimari özellikler belirlenerek ayrıca kullanıcı-yapı etkileşiminde imaj, kimlik ve anlam oluşturma tekniklerinin kullanıcılar tarafından nasıl algılandığı çalışma kapsamında yapılan anket uygulaması ile ortaya konulmuştur. Anket çalışmasında “survey araştırma metodu” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda, yapılar ile ilgili incelemeler ve anket çalışması ile elde edilen veriler doğrultusunda Isparta kenti kamu yapılarının imaj, kimlik ve anlam değerlendirmesi yapılmıştır. Anket sonuçlarına göre Isparta kentinde en fazla tanınarak imaj oluşturan kamu yapıları 1960-1980 ve 1980 sonrası dönem kamu yapıları iken, kullanıcılar ile ilişki kurabilen ve kimlik öğelerinin en fazla anlamlandırıldığı yapılar 1960 öncesi dönem kamu yapılarıdır. 1960 öncesi ve 1960-1980 dönemi kamu yapılarının etkileycilik düzeyleri ile tanınabilirlikleri arasında ters bir orantı mevcutken, 1980 sonrası dönem kamu yapılarının etkileycilik düzeyleri ile tanınabilirlikleri arasında doğru orantı bulunmaktadır (Çelebi, 2011, s. 269).

Ulubay, 2015 yılında ‘Kamu Yapılarının Yeniden Değerlendirilmesinde Yarışmaların Önemi: Ankara (1923-1938) – Berlin Örneği’ adlı yüksek lisans tezinde 1923-1938 yıllarında gerçekleştirilen Erken Cumhuriyet Dönemi kamu yapılarının niteliklerine dikkat çekmek istemiş ve onlar üzerinden bir tartışmayı ortaya koymuştur. Son yıllarda bir devlet politikası olarak yürütülen “kentsel dönüşüm hareketleri” ve kamu binalarının yeniden inşası çalışmaları, bu döneme ait kamu yapılarının “eskidiği” veya “artık ihtiyaca cevap veremediği” vb. gerekçesiyle yıkılması, yenilenmesi bu dönem yapılarının geleceği konusunda şüpheleri de beraberinde getirdiğini öne sürmüştür. Bu süreçle birlikte sadece bir dönemin izlerini taşıyan mimari değerler değil, bir dönemin yaşam tarzı, anlayışı, fikirleri de kaybolmaya başlamıştır. Günümüzde sadece kar ve rant amacıyla değerlendirilen bu yapıların kamusal yaşantıya katılmasını sağlayacak bir tartışmayı başlatmayı amaçlamaktadır. Bunun için en etkili yollardan biri olan ve Avrupa ülkelerinde örneklerine sıkça rastladığımız, yarışmalar yoluyla ele alma biçimi tezin odağını oluşturmaktadır. Çalışmanın kapsamında Ankara’daki Erken Cumhuriyet Dönemi’ne ait mimari karakteri taşıyan ve günümüze kadar ulaşan elli üç kamu yapısı ele alınmıştır. Bu yapıların tasarım süreçleri, elde edilme yöntemleri, mimari karakterleri, işlevleri, tarihsel süreçte geçirdiği evreler ve bugünkü durumu incelenmiştir (Ulubay, 2015, s. 6).

‘Gaziantep'te Cumhuriyet Dönemi (1940-1965) Kamu Yapılarının Dönemin Mimari Özellikleri Bağlamında İncelenmesi’ adlı yüksek lisans tezi Cumhuriyet döneminde yapılan ve günümüzde korumadaki kamu yapılarını incelemek ve bu yapıları Ankara ve diğer Anadolu kentlerle karşılaştırmak ve değerlendirmek için hazırlanmıştır. Tez çalışmasının kapsamı, Gaziantep kentinde, 1940-1965 yıllarına arasında inşa edilen kamu yapılarıdır. Yapılar, kendi döneminde yapılan ya da aynı fonksiyona sahip Türkiye'deki diğer yapılarla karşılaştırılmıştır. Yapıların mimari betimlemeleri yapılmıştır. Yapılan bu analiz ve karşılaştırmalar sonucunda, kamu yapılarının mimari özelliklerinin yerel öğeler içermediği fakat malzeme gereksiniminin yerel imkânlar doğrultusunda karşılandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu kamu yapılarının kent içinde buldukları mekâna özel bir kimlik kazandırdığı da görülmüştür. Sonuç olarak bu çalışma, bir yandan gerek konumları gerek mimari özelliklerinden dolayı kentin, Cumhuriyet sonrası kimliğinin oluşmasında ve dolayısıyla kentin bütününde böylesine önemli bir yere sahip olan bu yapıların kente mimari özellikler katmasını incelemiştir (Sacır, 2018, s. 188)

Temür 2019 yılında ‘Kurumsal Kimlik İle Mimariye Yön Vermek: Nafia Nezaretinden Çevre ve Şehircilik Bakanlığına’ adlı yüksek lisans tezinde kurumsal kimliğin kamu yapıları üzerinde mimari kimlikle nasıl değiştiğini araştırmıştır. Geçmişten günümüze kamu binalarının oluşmasındaki siyasal, teknolojik ve sosyal etkenleri irdelemiştir. Bu kapsamda, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı örnek olarak seçilmiştir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın tarihsel ve öncülük ettiği kamu binaları ile bu binaların oluşumunu etkileyecek mevzuat incelenmiştir. Sonuç verileri sıklıkla yapılan değişimin sürdürülebilirlikteki zararlarını ifade ederek varlığın sürdürülememesinde etken olduğunu açıkça ortaya koyar. (Temür, 2019, s. 14).

3. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kamu Yapısı Kavramı

Bu bölümde konun temelini oluşturan kamu, kamusal alan, kamu yapısı kavramları açıklanmaktadır.

3.1.1. Kamu, kamusal ve kamusal alan tanımı

Türk Dil Kurumu Sözlüğü kamu kelimesini “bir ülkedeki halkın bütünü ya da halk hizmeti gören devlet organlarının tümü olarak tanımlamaktadır (TDK, 2021). Ayrıca kamu kavramı “umumi”, “aleni”, “kamuoyu” gibi anlamlara da sahiptir. “Kamusal” kavramı ise kamu kavramlarıyla bağlantılı olarak “kamu” ile ilgili olan anlamına gelmektedir. İngilizce “public” Latince “Publicus” anlamlarına gelen kamu; “toplumda herkesin erişebildiği”, “her bireyin ortaklaşa paylaştığı” manasında kullanılmaktadır. (Turgut, 2017).

Kamu, çoğu zaman geniş bir tartışma alanını kapsayan bir kavramdır. Devlete eş bir kavram olmasa da günümüzde devlete yakın bir anlamda kullanılmaktadır. Kamu herkese ait olan yani devlete ait olandır. Böylelikle kamu yapıları dediğimiz zamanda devlete ait yapılar akla gelir (Gürallar, 2009).

Kamu, özel alandan ayrı bir alan olarak düşünülebilir. Bazen de basit düzeyde, kamu gücünün karşıtı olarak, kamuoyu alanı olarak ortaya çıkar. Duruma göre, kimi zaman devlet organları, kimi zaman da halka hizmet eden "kamusal organlar" arasında yer alır (Habermas, 2010).

Kamusal kavramı ise kapalı topluluklardan farklı olarak herkese açık olması durumu olarak tanımlanmaktadır (Habermas, 2010). Özel olmayan ve bir bütüne hitap eden durumlardır. Ortak kullanıma açık şeyler kamusaldır. Ayrıca kamu alanında mümkün olan en geniş açıklıkta gözükken her şeyin herkes tarafından görülebilir, hissedilebilir ve duyulabilir olması da kamusaldır (Arendt, 1994).

İlk olarak 1960’larda araştırılan ‘kamusal alan’ kavramı ise farklı yönlerde çeşitli anlamlara sahiptir. İlk kez tanımı 1962 yılında Jürgen Habermas'ın "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" adlı kitabında yapılmıştır. Kamusal alanı, "topluluğun eleştirel bir şekilde meşgul olduğu, akıl yürüttüğü, ortak paylaşımında bulunduğu, süreç

ve mekânların tanımladığı yaşam alanı" olarak tanımlar (Habermas, 2010). Bu tanım kamusal alanın kamuoyunu oluşturan bir yer olduğunu göstermektedir (Güney, 2007).

Kamusal alan kuramsal açıdan vatandaşların/insanların serbestçe kamusal sorunları tartıştıkları ve kamuoyunu şekillendirdikleri yerlerdir. Ayrıca kamuoyu dâhilinde oluşan kamusal alanlar, tarihi ve toplumsal olaylardan da etkilenir. Ülkemizde kamusal alan temel olarak iki şekilde ele alınmıştır. Biri; genellikle ve daha çok resmi düzeyde “devlete ait alan” bireysel ve grupsal tercihlerin yaşam tercihlerinden ayrıştırıldığı bir kamusal alan, diğeri ise; evrensel tanımı ve özgürlüklerin genişletilmesi bakımından tarif edilen bir kamusal alandır (Demir ve Sesli, 2007).

Kamusal alanlar kentte yaşayan insanların katılımıyla gelişen etkileşim alanlarıdır. Ayrıca kamusal alanlar işlevsel ve görsel olarak toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde ve sosyal sınırların belirlenmesinde rol oynar (Otaner ve Keskin, 2005). Böylelikle kamusal alanlar kattıkları anlam ve değerler doğrultusunda toplumsal yapıyı “etkileyen” ve aynı zamanda toplumsal yapıdan “etkilenen” alanlardır (Turgut, 2017). Kentlerin devamlı gelişen ve değişen olmasını sağlayan onu dinamik yapan unsur kamusal alanlardır. Kamusal alanların kent ve insan yaşamındaki bu yeri kentlerin daha devingen ve yaşanabilir olmasını sağlar (Erdönmez ve Çelik, 2016). Kentlerdeki kamusal alanların barındırdığı sokaklar, meydanlar, parklar, tiyatrolar, konser salonları, kafeler-kahvehaneler, sinemalar vb. kamusal mekânlar kentlerin yaşanılabilir olmasına ve dinamikliğine katkı sağlar. Bu mekânların tüm insanlar tarafından ulaşılabilir ve hissedilebilir olma niteliği ve fonksiyonel nitelikleri onları kamusal alanda var olan fiziksel mekânlara dönüştürür (Bilsel, 2009).

Kamusal alan, kentsel yaşamda gerekli birçok fonksiyonu barındıran ve ortak amacı olan açık, yarı açık veya kapalı alanlardır. Kamusal alanlar şekil, fonksiyon ve hizmet türlerine göre çeşitlilik gösterirler. Bu alanlar siyasi, kültürel, ekonomik ve sosyal bakımdan toplum tarafından kullanılan esas yerlerdir. Kültürel, sosyal ve siyasi değişimleri barındırdıkları için dinamik alanlardır (Gökgür, 2008). Bu dinamiklik aracılığıyla değişen ve gelişen kentte yer alan üç farklı kamusal alan vardır. Bunlar;

1-Açık Kamusal Alanlar: Bir kentte özel ya da kamu kurum ve kuruluşları dışında kalan toplumun doğrudan ya da dolaylı olarak kullandığı bütün alanlardır. Cadde, yol, sokak, meydan, park ve çocuk oyun alanı, sahil vb. gibi en erişilebilir ve rahat kullanım özelliği olan alanlar açık kamusal alanlardır. Bu alanlarda zaman, kullanım gibi sınırlamalar yoktur. Örneğin bir park alanını kullanmak herhangi bir kimlik ya da güvenlik soruşturması gerektirmez (Turgut, 2017).

2-Yarı Açık Kamusal Alanlar: Kamu dışında özel mülkiyete ait olan, fakat halkın kullanımına açık olan gelir amaçlı kurum ve kuruluşlar tarafından hizmet sunan alanlardır. Özel kurumlar (okul, hastane), eğlence alanları, alışveriş merkezleri, kültür merkezleri, site vb. alanlar kamu kullanımına yarı açık kamusal alanlardır (Turgut, 2017).

3-Kapalı Kamusal Alanlar: Kamu yararına hizmet veren ve herkesin belirli bir zaman ve kullanım doğrultusunda erişebildiği kamusal alanlardır. Hastane, sağlık ocağı, cami, resmi kurumlar (belediye binaları, adalet sarayları, hükümet konakları), otobüs terminalleri, okullar, istasyonlar, hava alanları gibi alanlar kapalı kamusal alanlardır (Turgut, 2017). Burada kamusal alanlar ile anlatılan resmi kurumlar (belediye binaları, adalet sarayları, hükümet konakları, okullar hastaneler vb.) aslında kamusal alan kavramının kapsadığı kamusal mekânlardır. Kanıpak (2007) kamusal alanın, çağdaş topluluklarda eleştirel ve özgürleştirici ifadenin hayat bulduğu alanlar olduğunu söylemektedir. Kamusal mekân ise, sınırları ve potansiyelleri tam belirlenmese de özellikle mimarların bakış açısıyla daha tanımlıdır. Yine de kamusal mekân denince, toplumda ayırım gözetmeden her bireyin kullanımı düşünülerek yapılmış açık veya kapalı mekânlar anlaşılır. Genellikle bu mekânlar devlet veya yerel yönetimler tarafından yönetildiği için (adalet sarayları, belediye binaları, hükümet konakları toplu taşıma istasyonları, okullar, hastaneler vb.) yanlış bir ifade ile kamusal alan olarak adlandırılır (Kanıpak, 2007).

3.1.2. Kamu yapısı nedir?

Kamu hizmetinin gerektirdiği faaliyetler için oluşturulan, bulunduğu alanda devleti temsil eden, tür çeşitliliği kapsamında şekillenen fiziksel mekânlar olarak tanımlanır (Şahin, 2016).

Kentsel bütünlük içinde, kullanım amacına uygun çeşitli fonksiyonlar içeren ve kamuya hizmet eden yapılardır. Kamu yapıları kent bileşenleriyle bütünlük oluşturarak bazen kent merkezinde anıt niteliğinde bazen de kente referans oluşturan yapı veya yapı grupları şeklinde ortaya çıkar (Aydın, 2007).

Kamu yapıları, ülke çapında faaliyet gösterdikleri için toplumsal grupların hizmetine sunulan yapılardır. Sağlık, eğitim, ulaşım, idari, ekonomi vb. hizmet türlerinin çeşitliliği nedeniyle kamu yapıları çeşitlilik ve kapsam bakımında oldukça geniştir. Bu çeşitlilik durumu kamu yapılarını hem işlev hem de görsel nitelikleri

açısından farklı ve kendine özgü olmasını sağlar. Ayrıca kent kimliği için referans niteliğinde olan ve kente prestij sağlayan kamu yapıları fiziksel çevresinden etkilenir ve fiziksel çevresini etkiler (Özdemir ve Başkaya, 2005).

Mesko kamu yapılarından şu şekilde söz etmektedir;

"Kamu binaları kurumlar tarafından kamu (halk) için inşa edildiğinden, genellikle yıllar içinde sadece bir veya birkaç kişi değil, birçok kişi tarafından paylaşılan bir mimari okunabilirlik gerektirir. Ayrıca hiyerarşik işlevlerinden dolayı genel olarak uyumlu bir şehir manzarasından ayırt edilebilir olmalıdırlar. Böylece amacına özgü nitelikleri ve özellikleriyle ortaya çıkarlar" (Mesko, 2021).

Habermas ise kamu yapıları hakkında yaptığı tanımlamalarda şu ifadelere yer verir. "Kamusal binalar" lafı bile, söz konusu binaların herkese açık olmasından öte bir şeyi ifade ediyor; hatta bunların kamunun gidiş gelişine açık olmaları bile zorunlu değildir; bunlar devletin kurumlarını barındırırlar ve bizzat bu nitelikleri gereği kamusaldırlar" (Habermas, 2010).

Ülkemizde kamu yapılarının çeşitliliğinin geçmişi Selçuklu-Osmanlı dönemine kadar dayanır. Selçuklu döneminde cami, medrese, darüşşifa, han, kervansaray gibi kamu yapıları padişah ya da devlet erkânları tarafından yapılan ve yönetilen yapılardır. Sosyal, kültürel ve ekonomik özellikleriyle odak merkezi haline gelen bu yapılar fiziksel çevresini etkileyerek kent yerleşimine katkı sağlamıştır (Özcan, 2006). Selçuklu döneminden sonra büyük bir değişim olmaksızın, Türk-İslam mimarisine uygun biçimde Osmanlı mimarisine geçiş olduğu belirtilebilir (Çelebi, 2011). Değişen toplum yapısı ve kültüre bağlı olarak, kentler ve kentlerdeki kamu yapılarının özellikleri de değişmeye başlamıştır. 1920-23'lerden sonra Cumhuriyetin ilanı ile birlikte gelişen ve değişen devlet, toplum, sosyal ve ekonomik yapılarla kamu yapılarının gelişimi gittikçe ilerlemeye ve bulunduğu kente önemli mimari özellikler kazandırmaya başlamıştır. Zamanla gelişen ve çeşitlenen kamu yapıları günümüzde kentin birçok bölgesinde yer alan önemli yapılardır. Kamu yapıları kamu hizmetlerinin sağlanmasında toplumun ve devletin refahını artırıcı bir etkiye sahiptir. Ayrıca devletin temel fonksiyonlarını yerine getiren olmazsa olmaz yapılardır. Kamu yapıları;

- Belediye binaları,
- Emniyet genel müdürlükleri ve karakol binaları,
- Eğitim yapıları,
- Hastaneler, sağlık ocakları,

- Adalet sarayları,
- Hükümet konakları,
- Postane ve kütüphane binaları,
- Sosyal hizmet binaları,
- Devlet tiyatroları ve müze binaları vb.

temel hizmet yapılarıdır. Bu yapılar devletin fiziksel anlamda vatandaşa karşı temsili yüzüdür (Şahin, 2016).

3.2. Kamu Yapısı – Cephe – Kimlik İlişkisi

Bu bölümde tezin tartışma konusunu oluşturan kamu yapılarında cephe-kimlik analizi amaçlı kavramsal temeller ve bu kavramların birbirleri ile ilişkileri açıklanmaktadır.

3.2.1. Kimlik kavramı

Kimlik; bir canlının ya da maddesel bir varlığın ayırt edici nitelikleri ile tanımlanır. Kazanılmış kişilik özellikleriyle birlikte kimlik, bireysel ya da kolektif düzeyde öznenin gerçekte kim olduğunu ve kültürel olarak nasıl oluştuğunu ortaya koyar (Smith, 2005).

Kimlik (identity) terimi, aynılığı ve sürekliliği kapsayan Latince "idem" kökünden gelmektedir. Türkçe de ise kimlik, "kim" soru kökünden türetilerek aidiyet kavramıyla birebir ilişkilidir. En kapsamlı şekilde kimlik, "toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle", birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların tümünü ifade eder (TDK, 2021). Ayrıca kimlik, öznenin özgü olma halini kanıtlayan işaretler, özlük ve sahilik olarak "ben kimim?" sorusuna verdiğimiz diğerlerinden ayrı, farklı ve benzersiz yanıtlardır (Aydoğdu, 2004).

Kimlik, kendine özgü olma durumu, teklik, özgünlük anlamında da kullanılmaktadır (Prohansky ve ark., 1983). Connolly (1995) kimliği, seçtiğimiz ya da onay verdiğimiz şeylerden çok, 'ne olduğumuz ve nasıl tanındığımız' olarak tanımlamıştır. Aynı zamanda kimliğin var olmak için farklılığa ihtiyacı vardır. Böylece kendi netliğini oluşturmak için farklılığı ötekilik haline getirir (Connolly, 1995).

“Kimlik” birey ve toplum arasındaki uyumu anlatan “Ben kimim?” ve “Ben nereye aidim?” sorularıyla bağlantılı bir kavramdır (Gleason, 2006).

Sarup’a (1996) göre kimlik iki tür tanıma sahiptir: biri; sınıf, ırk, cinsiyet bakımından istikrarlı ve totaliter bir yapıya sahip olduğu diğerinde ise kimliğin toplumda dinamik ve inşa edilen bir kavram olduğunu ifade eder.

Kimlik, bir yere veya kültüre ait olma (aidiyet) kavramına çok yakındır. İnsanın varoluşundan beri kültürel yaşamı içinde bulunduğu yerin özelliklerini yansıtır. Çünkü bir kişi veya bir nesne hiçbir yere ait değilse kimlik elde edemez (Schulz, 2000).

Kimlik bir öznenin diğerleri ile arasındaki farklılık ve benzerlikleri, aidiyet(ait olma duygusu) olgusu ile belirler. Bu durumda özneye manevi bir değer ve konum sağlar. (Weeks, 1998) Ait olma duygusu (aidiyet) önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir (Maslow, 1987). Aidiyet “insanın kendisini belli bir kültüre ve coğrafyaya ait hissetmesinin insan varlığı üzerindeki yapıcı etkisi” olarak tarif edilerek kimliğin bir simgesi olarak gösterilir (Gür, 2007).

Kimlik sosyal, kültürel ve ekonomik durumların ya da şartların oluşturduğu neticeler ile şekillendiği için dinamik bir kavramdır (Rutherford, 1998). Gelecek ve geçmiş arasında bir bağlantı kurar.

Kimlik, yabancı veya farklı şeylerin özümsemesi ya da özdeşleşmesiyle oluşur. Kimlik kazanma sürecinde çatışma, kaygı, kavrama, sürekli denge ve dengesizlik durumu söz konusu olabilmektedir. Böylelikle özneye kimlik süreci ve arayışı, zamanla bütünleştiği çevresiyle gelişir (Aydoğdu, 2004).

Kimlik arayışının temeli evrensellik-tekillik ya da evrensellik-yerellik anlamlarına dayanır. Evrensel; bazen akıl ile elde edilecek bir ideal, bazen sadece tanrıya mal olmuş kutsallık, bazen de zamanla yerleşen ve gelişen bir olgudur (Laclau, 1992).

Sonuç olarak kimlik kavramı, herhangi bir canlıyı veya objeyi, görsel, işitsel ve benzeri değerlerle algılama biçiminde diğerlerinden ayırarak, kendine özgün hale getirme olgusudur.

3.2.1.1. Kültürel kimlik

Kimlik değişken bir yapıya sahiptir. Onu değiştiren koşulların tümünde kültürel izlerin olduğu görülmektedir. Kültür, toplumdaki bireylerin yaşayıp öğrendiği ve deneyimlediklerini aktardığı somut veya soyut her şeyden oluşan karmaşık bir yapıdır.

Bu yapının kaynağı toplumdur ve her şey birbirine bağlıdır. Kültür, toplumdaki bireyleri bir arada tutan dili, sanatı, inancı, sosyal ve ekonomik ilişkileri kapsar. Sınırları kesin olmayan kompleks bir alanı vardır. “*Kültür ya da medeniyet, toplumun bireyelerinin eğitimle elde ettiği kültürel muhtevadır*” (Güvenç, 1985). Bu tanıma göre; kültür, öğrenilerek eğitimle gelecek nesillere aktarılan bir değerdir.

Wallerstein (2000) kültürü, bilimsel ve edebi anlamda bir bütünün parçası olan değerler ya da pratikler olarak tanımlamaktadır. Kültür, her iki anlamda da diğerlerinin tersine bazı insanların diğerlerinden farklı hissettikleri ve yaşadıkları durumlardır.

Hofstede (1980) kültür tanımını en kapsamlı çalışanlardan biridir. Ele aldığı tanım kuramsal yönden kültürün diğer ilişkili kavramlara kaynak olmasını sağlar. Kültür tanımını, bir topluluğu diğerlerinden ayıran zihinsel programlama olarak ele alır. Bu tanımdan yola çıkarak, kişinin doğup büyüdüğü ve öğrendiği sosyal çevrelerin zihinsel programların kaynağı olduğunu vurgular. Zihinsel programlama ailede başlar ve okulda, sosyal ortamlarda çalışma ortamında ve içinde yaşanılan toplumda devam eder. Böylelikle kültür, bilgi ve algı sonucu oluşur, diğer bir deyişle bireylerin sosyal ve toplumsal çevrelerinin etkisiyle ortaya çıkar.

Kültürün sürekliliği sahip olduğu ‘değişkenlik’ özelliğinden gelir. Dünyada ki tüm canlılar değişen çevre şartlarıyla uyumlu olduklarında devamlılıklarını sağlayabilirler. Kültürde değişen çevreyle etkileşime girdiğinde, yeni çevrenin etkisiyle biçimleneceğinden kimlik kazanarak uyum sağlar. Kültürün değişimi uzun, yavaş ve kendiliğinden ya da kısa, hızlı ve sert bir etki yapan devrimlerle olur (Bahadır, 2014).

İnsanlarda kimlik duygusunu oluşturan temel öge içinde yaşadıkları kültürdür. Kişi, değişim ve farklılaşma yaşadıkça kimliğini algılamaya başlar. Bu nedenle kültürel kimlik oluşumunun ilk aşamalarında bu farklılaşma ve ayrışma duygusu vardır. Diğer kültürlerle etkileşim kurduğunda farklı olduğunun ayırımına varan toplum kültürel kimliğini kazanmaya başlar (Köseoğlu, 2002).

Kültür, belirli bir toplumda öğrenilen ve öğretilen yaşam kalıplarını temsil eden ve toplumdaki insanlar tarafından benimsenen yaşam tarzını ifade eder. Kültürel kimlik ise, bireylerin temel deneyimlerini sembolleştiren ve onların bakış açısını, inançlarını, davranışlarını, değer sitemlerini içeren bir bütündür. En açık haliyle kültürel kimlik, kişiyi hem konumlandıran hem de farklılaştıran bir yapıdır (Adler, 1998).

Kişi ve grupların ‘Kimsiniz, kimlerdensiniz?’ sorusuna verdiği yanıtlar; kültüre, toplum yapısına, dünya görüşüne göre değişir. Kimi Altaylı, kimi Müslüman, kimi

Alevi, kimi Çerkez, kimi Yürük olduğunu söylemektedir. Bunlar kişilerin tarihi ya da 'kültürel kimlik'leridir (Güvenç, 1994).

Kültürel kimliğin özü, bireyin gerçeklik anlayışıyla bütünleşmiş bir benlik ve kültür imgesidir. Benimsenmiş görevlerin ve düzenin bir parçası olan bu imaj, kişisel ve kişilerarası durumlarda uyum sistemi olarak çalışır (Adler, 1998).

Hall (1998) kültürel kimlik tanımına iki bakış açısı ile yaklaşır;

Kültürel kimlik paylaşılan ortak bir tarih ve insanların ortak noktası olan benlikler anlamında tanımlar. Bu tanımlama doğrultusunda, kültürel kimlik ortak deneyimleri ve benimsenen kültürel kuralları akseder; bunlar da bireyleri "bir bütün" haline getirir (Hall, 1998).

İkinci tanımda ise kültürel kimlik "var olma" kadar bir "olma" durumudur. Hem geçmişle hem de gelecekle ilişkilidir. Kültürel kimlikler geçmişi olan ve bir yerden gelen kimliklerdir. Geçmişi olan her şey gibi sürekli değişime uğrarlar. Daima sabit bir geçmişe ait olmaktan uzaktırlar (Hall, 1998).

Kültürel kimlik, bireylerin yerel ve ulusal topluluğuyla ve topluluğun ahlaki ve estetik değerlerle özdeşleşerek bu topluluğun tarihine, geleneklerine, törelerine ve yaşam tarzlarına sahip çıkma biçimidir. Ortak değerleri paylaşma ya da değiştirme duygusu sürekli olarak kendini geliştirmesini sağlayan kolektif bir yansıma hali almasını sağlar (Unesco-Mimarlar Odası, 1990).

Kültürel kimlik, her bireye dünyayla ve toplumsal bütünle bir ilişki kurmasını sağlar. Bu ilişkide zamanla değişen şartlarla bir modernleşme süreci başlar. Modernleşme süreci, değişim ve süreklilik arasındaki dengeyi koruyarak kültürel kimliğe bir anlam katar. Böylece kültürel kimlik zenginleşip kendini yeniler (Unesco-Mimarlar Odası, 1990).

3.2.1.2. Mimari kimlik

Mimari kimlik bina ve yakın çevresi için mimar ve/veya kullanıcı tarafından oluşturulan ayırt edici özellikler ile belirlenebilmektedir. Mimari kimliğin oluşması için fark edilebilen, çevresi ile uyum içinde olan elemanlar gerekir. Mimari kimlik iklim, yerel malzeme ve bölgesel özelliklere göre farklılık gösterir (Hacıhasanoğlu ve Hacıhasanoğlu, 1995).

Kültürel bir oluşum olan mimari kimlik, kimlik kavramının benimsediği bütün nitelikleri içerir. Sadece yapı olarak göz önüne alındığında nesnel kimliklerle de donatılmıştır. Örneğin strüktür ve işlev amaçlı kimlikler nesneldir (Bahadır, 2014).

Abel (1997)'e göre mimari kimlik, sosyal alışkanlık ve uygulamalı dinamikleri bir araya getiren anlam-kullanım ilişkisini ortaya çıkaran üsluplar ve biçimlerin yansımasıdır.

Mimari kimlik, sosyal değerlerden oluşan bir dildir ve her toplumda özgün bir yapıya sahiptir. Oluşumu ve gelişimi kendine has özelliklerle tamamlanır ve anlam kazanır (Özgen, 2003). Mimari kimlik kavramı ile bir topluluğa ait olduğu için ve diğer mimarilerden farklı özellikler gösterdiği için farklı kişilik edinen bir mimarlıktan bahsedilmektedir (Akcan, 1996).

Kuban'a (2002) göre sanat eserinin (yapı vb.) kimliği olsa da olmasa da, toplumun tarif edilebilir bir ihtiyacına karşılık olarak doğar. İhtiyaçlar o toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına göre değişir ve bu ihtiyaçların şekillenmesi yine toplumun ekonomik ve teknolojik olanaklarına bağlıdır. Ayrıca yerel malzeme sınırları da bu şekillenmeye katkı sağlar. Böylece oluşan mimari gelenek (kimlik) etkilendiği tüm verilerle biçimlenir.

Mimari gelenek, süreklilik kazanmış bir çevrenin kesinlik kazanmış görsel niteliğini ifade eder. Gelenek; bugün hala var olan ve toplumun her türlü ihtiyacına cevap verendir. Mimari gelenek süreklilik işlevini yitirirse zamanla yok olur. Günümüz değerlendirmesinde, mimari kimliğin sürekliliği beğeni, uyum ve çevrenin benimsemesinden geçer (Bahadır, 2014).

Ülkemizde mimari kimlik kavramı bağlamında, mimari esere kültürel yönden bakılarak doğulu-batılı, ulusal-evrensel, geleneksel-modern, vb. kontrastlarla eseri diğerlerinden farklı kılan dili ve özellikleri ile karşılaştırılmaktadır. Bunun sonucu olarak iki odak ortaya çıkar. Bunlar; çeşitlilik ve sübjektivitedir (Keskin Balamir, 1996).

Mimari kimlik, kültürel ve kentsel kimlik sistemlerinin açılımı olarak kent ve koruma planlarında çevre ile uyumlu bir etkileşim içinde ayırt edici özellikler ile belirlenir. Ayrıca kentsel ve mimari kimliğin zamanla değişime uğraması da mümkündür (Hacıhasanoğlu, 1996).

Castells (2006), kültürel ve mimari kimliğin oluşmasında etkili olan faktörlerden birinin 'zaman' olduğunu belirtmiştir. Mimari kimliğin zamanla değişmesi ve gelişmesi ile birlikte yeniden şekillenerek sürekli ilerleme içinde olduğunu göstermiştir. Correa

(1983) ise mimari kimliğin oluşumunda çevre şartlarının ve iklim özelliklerinin büyük ölçüde önemli olduğunu belirtmiştir.

Polat (2011), çeşitli kavramsal yönlerden inceleyerek mimari kimliğin, sosyo-ekonomik yapı (kültür, iktidar, teknoloji vb.), fiziksel yapı (konum, iklim, coğrafi özellikler vb.), tasarım süreci (kullanıcı ihtiyaçları, mimar kimliği, fonksiyon vb.) ve zaman (süreklilik, değişim vb.) gibi faktörlerden etkilendiğini ifade etmiştir.

Mimari kimlik kültürel ve kentsel kimlik sistemlerinin alt açılımı olarak kent ve koruma planları, mimari üsluplar, mimari diller, yapı ve çevre oluşturma politikaları, malzeme, teknoloji, çevreye karşı davranışlar ve tutumlarla etkileşim içindedir. Mimari yapıların bir kimlik oluşturabilmesi için de:

- Yerleşimde odak noktası niteliği taşıması,
- Dikkat çekici ve toplum tarafından kabul edilmiş olması,
- Kitlesele etki bırakması,
- Çevresi ile uyumlu olması gerekir (Binle and Ertan, 1992).

Sonuç olarak mimari ürünün, kimlikli olabilmesinin koşulu, bulunduğu coğrafyaya ait olabilmesiyle başlamaktadır. Aitlikle anlatılmak istenen, ‘yer’li ve ‘zaman’lı olabilmektir. *Yer zaman ve bağlamından* kopuk yapılar ‘yersiz’ ve ‘kimliksiz’ olarak nitelendirilmektedir. Kimliksiz yapılara örnek olarak tarihsel binaların zaman geçtikten sonra yeniden aynı form içinde başka fonksiyonla başka şehirlerde inşa edilmesi verilebilir. Son dönem kamu yapılarının içinde bulunduğu durum buna örnektir.

3.2.1.3. Kentsel kimlik kavramı

Kentler ve mimari yapılar bakımından kimlik ve kentsel imge, ilk olarak görsel niteliğiyle ön plana çıkan, aynı zamanda coğrafi ve kültürel özellikleriyle de belirlenen çok geniş bir tanıma sahiptir. Kentsel kimlik ve kentsel imgeler kent içinde zamanla ve pek çok farklı ögenin bir araya gelmesiyle ortaya çıkar (Ulu ve Karakoç, 2004).

Kentsel kimlik; kent için bir obje, abidevi bir değer veya özgün nitelikler ile tanımlanmaktadır. Her kentin kendine ait kentsel kimlik tanımlayıcısı niteliğinde öğeleri vardır (Mansour, 2015).

Kentin kimliği onu oluşturan birtakım öğeler ve onların pek çok kişi tarafından algılanması ile ortaya çıkar. Yollar, kenarlar, bölgeler, odak noktaları ve işaret öğeleri gibi bu öğeler kentsel kimlik açısından ipucu olarak kullanılırlar (Lynch, 1960).

Kentsel kimlik, bir kentte belirgin ve etkili olan doğal ve yapay özelliklerin tümüdür (Oğurlu, 2014). Yapılaşmış çevre kentteki mekânsal öğelerin dizilimine ve kentsel kimliğe referans sağlar.

Bir kentte yapılı çevrenin kimliği, hem kent kimliğinin önemli bir bölümünü kapsarken, hem de o kentteki toplumsal ve kültürel yaşama dair ipuçları verir. Yapılaşmış çevre kimliğini oluşturan değerlerin zenginliği ve çeşitliliği, kentteki sosyal ve kültürel yaşantı zenginliğini ve çeşitliliğini de gösterir. Çünkü sosyal yaşam değerleri mekâna yansır (Neill, 1997). Böylece bu değerler kent kimliği için oldukça önemlidir.

Kent kimliğini oluşturan bileşenler doğal, beşerî ve insan eliyle yapılmış çevreden kaynaklanan elemanlar olarak ele alınabilir (Önem ve Kılınçaslan, 2005).

- Doğal çevre kaynaklı kimlik unsurları, kentin topoğrafya ve iklim koşulları, bitki örtüsü, coğrafi özellikleri vb. elemanlardır.
- Beşerî kaynaklı kimlik unsurları, insan ve toplumdur. Toplumun ve kişilerin sahip olduğu değerler kimliği meydana getirir. Bu kimlik, kent kimliği ile doğrudan bağlantılıdır.
- İnsan eliyle yapılmış çevreden kaynaklanan kimlik unsurları ise kentte insan eliyle yapılmış olan her türlü düzenlemelerdir. Kentteki meydanlar, sokaklar, anıtlar, yollar, işaret öğeleri vb. gibi birçok kentsel bileşenin oluşturduğu unsurlar bu düzenlemelerdir (Ocakçı, 1995).

Kent kimliğini oluşturan çevresel öğeler, cadde-sokak dokusu, işaret noktaları ve anıtsal yapılar kentsel kimlikte en belirleyici elemanlardır. Mimari unsurlar kentlerde, özellikle geçmişi çok eskiye dayanan Anadolu Kentlerinde, kentin kültürel mirasını oluşturarak kente kimlik kazandırır. Kültürel ve sanatsal hareketlerin kentlerde yoğunlaşması, kentsel dokunun ve kimliğin meydana gelmesinde önemli bir rol oynar. (Tuncer, 2007).

Kentsel kimlik, toplumların şekillenen yaşamlarından ve çevreyle etkileşim düzenlerinden yansıyan kentteki fiziksel mekânların kimliğidir. Ayrıca kentsel kimliğin en önemli belirleyicilerinden biri kentin sahip olduğu şeylerin insanlar tarafından nasıl algılandığıdır. Bu algılama; kentlerin kendine özgü olma halini, fiziksel ve toplumsal yapısını onu diğerlerinden ayırt eden özelliklerini yansıtır. Böylelikle belirli nitelikler, farklılıklar ve değişkenler kentsel kimliği ortaya çıkarır (Çöl, 1998).

“Bir kentte hayran kalınan şey onun yedi ya da yetmiş harikası değil, ona sorulan soruya verdiği cevaptır” (Calvino, 1972).

Kent kimliği, kent imgesini etkileyen, kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özđü nitelikler taşıyan, kültürel ve doğal değerlerle kenti şekillendiren bir olgudur (Topçu, 2011). Kent kimliğinin oluşması için, bu değerlerin sürekliliği ve kentin geçmişinden gelen maddi ve manevi değerlerin korunması gerekir (Birol, 2007).

Bir kenti diğerlerinden farklı kılan özellik, o kentin kendine ait bir karakteri ve kimliği olmasıdır. Coğrafyadan toplumun sosyal ilişkilerine kadar bir bütün olarak gelişen bu karakter ve kimlik kentin etiketi olur. Bu etiket kentin kimliğidir ve o kenti tanımlar. Bu kimlik kentin algılanmasına ve kente dair birtakım izler bırakmasına yardımcı olur (İlgar, 2008). Araştırma ve tanımlardan yola çıkarak her kentin kimliği, içinde bulunduğu kültür ve bölgeye bağlı olarak farklı değerlerinin ön plana çıkması ile oluşur. Bir kentin bulunduğu coğrafya sebebiyle sahip olduğu özellikler kentin kimliğine oldukça katkı sağlar. Ayrıca kimlik oluşumunda sosyal ve ekonomik faktörler, kültür ve yaşam tarzı, toplum ilişkileri ve ihtiyaçları, yönetim ve politik kararlar, kentin tarihi gibi birçok faktörde etkilidir. Ayrıca kent mimarisi bir kentin kimliğinin oluşmasında önemli role sahiptir. Bu rolün oynanmasında yönlendirici etkenler dönemin mimari özellikleri, kullanılan malzemeler, toplumun sosyal ve ekonomik yapısı, yerel yönetimlerin siyasi baskıları ve tasarım ölçütleridir. Bu ölçütler bulunduğu çağa ait özelliklere bağlı olarak değişir ve gelişir. Aynı zamanda tasarımcının yaklaşımı ve kullanıcının ihtiyaçlarını da bağlıdır. Bu nedenle tasarımı etkileyen kararlar tasarımcının yaklaşımlarıyla bir araya gelerek kent kimliğini etkilemesi mümkündür (İlgar, 2008).

3.2.2. Cephe kavramı

Mimari yapılarda ‘cephe’ dış mekânla kurulan ilişki, ifade şekli ve kullanıcı ile kurulan ilk temas olması nedeniyle bina tasarımında en önemli unsurlardan biridir. Yapının cephe tasarımının önemi, kullanıcı ile olan ilk karşılaşmanın yanı sıra iç ve dış mekân ilişkisi arasındaki bütünlük ve bağlantıyı sağlayan yapısal bir unsur olmasından da kaynaklanmaktadır. Cephe, tasarımın dışarıya yansıyan ‘simasıdır’ (Avcı, 2017). Bir ‘çehrenin’ hatlarını mükemmel kılan oran ve orantı olduğu gibi bir yapının da yüzünü oran, ölçek, uyum, renk, doku ve estetik orantıların oluşturduğu ilişki ve çevresel faktörler ile kurduğu uyum ve ilişki sağlar. Cephe denilince akla birçok yönü gelebilir. Simgesel bir eleman, iklimsel bir ara yüz, yapı kabuğu gibi. Hangi bakış açısı ile olursa

olsun ölçek ve oran yönünden cepheyi bütünden ayrı bir şey olarak görmemiz mümkün değil. Dolayısıyla bina cephesi tasarımlarımızın şekillenmesinde önemli role sahiptir.

Cephe kavramı; binanın caddeden veya kent manzarasından görünüşü, ana yüzü veya önyüzü olarak tanımlanabilir. Cephe, görünüş anlamı dışında iç-dış/bina-kent arasında görsel bir geçiştir. Geçmişten bugüne cephe; binanın işlev ve anlamının aktarılmasında en etkin araçtır. Dönemlere göre anlamında oluşan farklılaşma cephenin ifade şeklinde değişiklik oluştursa da amacı hemen hemen benzerdir.

Cephe kavramı Rönesans'ta, Alberti'nin çalışmalarında çeperleri ifade eden kavram, çizim, resmetme, çehre, suret, düzlem, biçim anlamlarına gelmektedir (Lang, 1965). Ayrıca cephe kavramı belirlenmiş açılar ve çizgilerle oranlı ve ölçekli bir görselliğin elde edilmesi sürecidir (Moore, 1905). **Cephe binanın ve onun kent içindeki görünüşüne ait genel hatlarını ifade eder.**

Alberti'nin cephe kavramının içeriğine yönelik tanımlamaları ve tarifleri daha sonraki zamanlarda Modern mimarlık dönemine kadar mimarlığın genel cephe karakteri oluşturmada kullanılacak kriter ve prensipleri meydana getirmiştir. Alberti'nin matematik, geometri ve Antik Roma mimari çalışmalarından incelediği uğraşlar ile ulaştığı oran ve düzenler cephe prensiplerinin özünü ve asıl niteliklerini oluşturur (Forster, 1976). Cepheyi güzel yapmanın en temel aracı onu oluşturan kriterleri dikkate almaktır. Alberti sayesinde de cephe kavramı kriterleri; matematik, oran ve orantı, düzen ve uyumun odağı olduğu için, bulunduğu yapı ve kent için keşfedilen görsel ve estetik tasarım unsurudur. Cephenin estetik ve kentsel niteliği bulunduğu yerin verileri ile sağlanır (Borsi, 1977). Yapı cepheleri kentle ve izleyenle binanın iletişime geçtiği, oran ve düzenlerin üzerinde yapılandırıldığı bir süsleme ve sergileme katmanırken, iç plan ile ilişki kuran ve mekânı ifade eden bir öğedir. Bu, özellikle modern mimarlıkta devam ettirilen yapısal bir ilkedir. Ancak Rönesans'tan bu yana cephenin anlamı ve tanımlanması değişikliğe uğramıştır. Cephe kavramı sürekli düşünülen, üretilen ve değişen bir tasarım ögesi olmuştur.

Cephe, kimliğin dışa yansımaları olarak da değişken bir olgudur. Bir mekânın yahut kentin kimliğine göre de cepheler oluşturulabilir. Böylelikle mekânın imgesini yansıtır ve kente dair izlenimler gösterir. Toplumsal ve sosyal ifade, görülmeyenin gösterilmesi ve anlamın korunması için de önemli bir araçtır (Vandevivere, 1983) Çağdaş mimari de de vurgulanan cepheler, süreklilik ifade eden, bir bütünü yansıtan, doğal çevre ile yapı arasındaki en temel ilişkiyi kuran bir araçtır. Böylelikle cephelerin hem soyut hem de somut anlamda kapsadığı ve sahip olduğu görev ve sorumlulukları

vardır. Uyum ve bütünlük, ölçek-oran gibi özellikler düşünülerek cephe tasarımına bağımsız bir sanat çalışması olarak değil bütüncül bir süreklilik olarak bakılması gerekmektedir. Her cephenin sahip olması gereken özellik, kendi içinde tutarlı olmasıdır. Cephe kavramında anlam ve beğeni etmenleri mutlaka dikkate alınmalıdır. Cephe, monotonu ve sıradanı ifade etmek yerine oran, boyut, biçim ve renk olarak belirgin, yapıyı doğru ifade edebilen, yakın çevresi ile ilişkili ve bulunduğu dönemi yansıtan bir tasarım ögesi olmalıdır.

3.2.3. Kamu yapılarının cephe – kimlik özelliklerini etkileyen faktörler

Kamu yapıları kente referans sağlayan çevresiyle sürekli etkileşimde olan ‘kent kimliği’ açısından oldukça önemli yapılardır. Sahip oldukları sosyal, kültürel, ekonomik, toplumsal vb. özellikler dolayısıyla bulunduğu yere ‘kimlik’ kazandırır. Bu nedenle kamu yapılarının cephe kimlik bakımından incelenmesi ve kamu yapılarının cephesini etkileyen faktörlerin bu bağlamda belirlenmesi çalışma için önemlidir.

3.2.3.1. Toplumsal ve kültürel özellikler

Toplumsal ve kültürel özellikler temelde kentin şekillenmesinde rol oynadığı gibi kentteki yapıları da etkiler. Özellikle tüm toplumu kapsayan kamu yapıları dini inanış, gelenek görenek, alışılmış yaşam tarzı, sosyal hayat, politik hayat vb. gibi toplumsal ve kültürel özelliklerle birebir ilişkilidir. Bu toplumsal ve kültürel faktörlerin **kamu yapılarının cephesine somut (görsel) ve soyut (anlam)** anlamda etkisi vardır. Simgesel ifadeler, görsel unsurlar ve mimari anlamda gözle görülen duyulan şeyler somut, yapıya kattığı anlam, kimlik ve mimari anlamda dışarıya verdiği izlenim ve kişilere hissettirdiği algı ise soyut etkilerdir. Bu etkiler toplumun sembolik, politik ve sosyal gücünü yapılar aracılığıyla yansıtır.

Kamu yapıları buldukları yerin, kültürün, toplumun sesidir, rengidir. **Kamu yapıları cepheleri** de uzun zaman geçse de o yerin tarihini, coğrafyasını, toplumsal ve kültürel düzeyini, insanların anlatır (Hasol, 2013). Bu nedenle toplum ve kültür yapıların tasarımları ve özellikle cephe aracılığıyla kendini ifade biçiminde etkili olan en önemli unsurlardır.

Toplumun kültürel düzeyi, yapıları kavrayışı ile yakından alakalıdır (Hasol, 2013). Ve hatta kültür ve toplumun geliştirilmesi mimarlığın temel görevlerindedir.

Özellikle tüm toplumu ilgilendirdiği için kamu yapılarının **cephe tasarımları toplumun gelişiminde ve kültürel özelliklerin sürekliliğinde** önemli bir rolü vardır.

3.2.3.2. Kent düzeni

Kent, sürekli toplumsal gelişme içinde olan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi ihtiyaçlarının karşılandığı, yoğun kullanımı olan yerleşme birimidir (Keleş, 1980:67). Zamanla çeşitli nedenlerle kentlerin düzeni, taşıdıkları anlamlar ve fonksiyonları dönüşüme uğramaktadır. Buldukları dönemin sosyal, siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel yapısından etkilenerek önemli değişimler kaydeder. Bu değişimler kent düzeninin önemli bir parçasıdır. Burada ki yaşanan olaylar kentsel mekâna, mekânın kullanımına ve kentsel düzene yön vermektedir (Karakurt, 2006). Böylelikle tüm yaşanan olayları, toplumu ilgilendiren kamu yapılarının cephe gelişimini etkileyen önemli faktörlerden biri kent düzenidir. Kentin tarihi, coğrafi yapısı, kentteki diğer merkezi yapıların dağılımı ve biçimlenişi kamu yapılarının cephelerinin şekillenmesinde ve onların gelişiminde katkı sağlar. Ayrıca kentteki alanlar ve alanların yerleşimleri de kamu yapılarının yerleşimini etkilemektedir. Bu nedenle kamu yapıları yerleşim seçimleriyle hem kent düzenini yönlendirilen hem de kent merkezini tanımlayan bir yapıya sahiptir.

Kamu yapılarının cephe tasarımları devletin siyasi ve ekonomik yaklaşımlarını anlamayı sağlamaktadır. Cephe tasarımları, kentsel alan üzerindeki ekonomik ve siyasi güçlerin beklentilerini anlamak için çok önemlidir (Orhan, 2013). Fiziki ve tarihi kent düzeni ve kamu yapılarının niteliği kentsel çevre kalitesini ortaya koyar.

3.2.3.3. Ekonomi ve teknoloji

Kamu yapılarında ekonomi ve teknoloji yapıları etkileyen önemli faktörlerdendir. Kullanım değeriyle bağlantılı olarak yapıların verimli kullanılması ekonomi ve teknoloji için oldukça önemlidir.

Kamu yapılarının cepheleri çağın olanakları ve malzemeleri kullanılarak bulunduğu coğrafya ve döneme uygun olarak tasarlanması, onun yer aldığı mimari bütünün bir parçası olduğunu gösterir (Orhan, 2013). Ekonomi malzemelerin ve arazinin doğru kullanımının yanında, yapım işlerinde maliyetin ölçülü ve akıllıca olmasını içerir (Vitruvius, 1998:11). Teknoloji ve ekonomi kamu yapılarının cephe

tasarımını, boyutunu, donatı malzemelerini etkilemektedir. Modern teknolojik malzeme ve sistemler ile birlikte tasarım olanakları genişlemektedir. Gelişen teknolojiyle daha fonksiyonel, estetik, konforlu yapılar inşa etmek mümkündür.

Ayrıca kamu yapıları özel yapılardan farklı olarak toplum için yapılır. Sarf edilen ve tüketilen ekonomik değer, ülkenin, halkın parasıdır. Bu nedenle yapılacak her şey düşünülerek ve kurallara uygun olarak yapılmalıdır. Aksi takdirde kamuya ait ekonomik değer mimarlık değeri taşımayan yoz yapılarla çarçur edilmiş olur (Hasol, 2013).

3.2.4. Bir kamu yapısında olması gereken cephe kimlik özellikleri

Kamu yapıları kentsel mimari açısından önemli yapılar olmaları sebebiyle tasarımları belli temel ilkelere bağlı kalarak dikkatle tasarlanması gereken yapılardır. Gerek kimlik açısından gerekse görsel ve fonksiyonel açıdan tasarım ilkeleriyle inşa edilmesi gereken yapılardır. Kamu yapılarının cephe tasarımında birçok ilke ve kriter bulunmaktadır. Bu çalışmada kapsamında kamu yapıları cephe - kimlik açısından incelendiği için ele alınan ilkeler kamu yapılarının cephe - kimlik analizi ile yakından ilişkili olan ilkelere dir:

- Fonksiyonellik,
- Kentsel bütünlük,
- Yerel karakterler,
- İnsan ölçeği ve oran çalışmada ele alınan ilkelere dir.

3.2.4.1. Fonksiyonellik ve kentsel bütünlük

Fonksiyonellik, bir yapıda yetkinlikle geçerli ilkelere göre yapıldığında beliren biçim mükemmelliğidir. Geleneklerden, kullanımdan ve doğadan kaynaklanır (Vitruvius, 1998:10).

Fonksiyonellik fonksiyonalizm akımının getirdiği bir kavramdır. Fonksiyonalizm çağdaş mimarinin dayandığı temel tasarım ilkelerinin en önemlilerindedir. Amerikalı mimar Louis Sullivan tarafından ortaya atılan slogan “*biçim işlevi izler*” (Form follows function) mimarlık alanındaki fonksiyonalizmin temellerini oluşturur (Gürsel, 2014).

Mimari tasarımda, fonksiyonellikte abartı ve ihtişama yer yoktur. Öncelik fayda ve yapının amacını ortaya koymak ana hedeftir. Kamu yapılarında fonksiyonellik, tasarımın işlevsel verimlilik bakımından en iyi derecede olmasıdır. Bu yapıların öncelikle mimari planının işlevsel olması hem kullanıcı hem de bina çalışanları açısından ilk hedef olmalıdır. Çünkü burada geçen zamanı en aza indirmek ve tüm çalışmaların kolay ve sorunsuz geçmesi için planlama çok önem arz etmektedir.

Ayrıca kamu yapılarında fonksiyonun doğru ve net bir şekilde dışarıya yansıtılması yapının cephe-kimlik karakteri açısından önem arz eder. Bir kamu yapısının fonksiyonunun dışarıdan net bir şekilde anlaşılabilir olması son derece önemlidir. Kamu yapıları iç mekân ve cephe karakterinde bir bütün olarak kendini ifade edebilmelidir (Yıldız Kuyrukçu, 2018).

Fonksiyonellik Le Corbusier, Walter Gropius, Mies Van Der Rohe, Frank Lloyd Wright gibi ünlü mimarların yapılarında açık bir şekilde görülmektedir. Yapının işlevinin cepheye yansıdığı bu yapılar son derece nettir. Kamu yapılarında da kullanıcıların işlevi cepheden net bir şekilde okuyabilmesi gerekmektedir.

3.2.4.2. Kentsel bütünlük

Kamu yapıları kentsel kimlik ve bütünlük açısından önemli yapılardır. Kentsel bütünlük kenti ve çevresindeki her şeyi kapsayan bir bütün anlamına gelir. Bu nedenle kamu yapılarının cephelerinin de bulunduğu yerle bir bütün içinde olması onların çevresiyle bağlantılı olduğunu gösterir. Kentteki tutarlı bütünlük, üst ve alt ölçekteki kentsel ögeler arasındaki parça-bütün ilişkisiyle meydana gelir (Ünlü, 2018). Kentteki kamusal alanlar ve kamusal yapılar, bu tutarlı bütünlüğü sağlayan önemli kent ölçekleridir. Örneğin bir sokak yapısı kentin yoğun bir alanını ya da bir merkezi yapısını bir araya getiren kamusal yapılar ve alanlardır. Uyum içinde bir araya getirme kentin tamamında sağlanabilirse tutarlı bir kentsel bütün ortaya çıkar. Kamu yapıları cephe tasarımları ile kentteki ögeler arasında önemli bir geçiş sağladığı için kentsel bütünlüğün vazgeçilmez bir parçasıdır.

Kentsel ölçekte biçimlenme ve bir bütünlük oluşturma birliktelik ve etkileşimle gerçekleşir. Özgün kent dilinin, bütünlüğünün ve kimliğinin kazanılması bu etkileşim ve birliktelik sayesinde olur. Kent bir ‘parça-bütün (parts and wholes)’ ilişkisini kurgulayarak yapıların sunduğu zenginlik ve çeşitlilikten de faydalanarak, kentsel biçimlenmede ‘**özgün bir birliktelik oluşturmaya**’ çalışır (Polat ve Bilsel, 2006).

Böylelikle bu özgün birlikteliğin (“kentsel bütünlük”) oluşturulmasında tür zenginliği ve çeşitliliği bakımından kamu yapıları en etkili ve en odak yapılarıdır.

Mimarinin ve kentin birlikte planlanması kentsel bütünlüğü sağlar. Burada, kentsel bütünlük ve biçimlendirme eyleminde yapıları kent planlamasında bir ‘eşzamanlı birliktelik’ olarak görmek ve anlamak en doğru yaklaşım olacaktır. (Chase ve ark., 1999;108). Burada kamu yapılarının planlanması ve cephe tasarımı kent planlaması ile bütünsellik içinde yapılmalıdır.

Günümüzde kamu yapıları malesef kentsel bütünden uzak tek yapı ölçeğinde tasarlanmaktadır. Bu yaklaşımda yapıların kentsel bütünden ayırık yalnız kalmasına ve hızlıca tüketilmesine neden olmaktadır.

3.2.4.3. Yerel karakterler

Mimaride yerel karakterler toplumun yaşam biçimini, kültürel değerlerini ve doğa ile ilişkisini ortaya koyar. Böylelikle yerel karakterlerin kullanıldığı yapılara bakıldığında bulunduğu coğrafyanın topoğrafyası ve iklimini, yapı malzemeleri ve tekniklerini, kültür ve geleneklerini görmek mümkündür (Yıldız Kuyrukçu ve Taşkıran, 2020).

Yerel, bölgesel kavramları geçmişten günümüze kadar gelmiş ve bu kavramlar mimaride yüzyıllarca kullanılmıştır. Geleneksel özellikler olarak da bilinen yerel ve bölgesel karakterler yapıların kimliğini ve yaşadığı yerin kültürünü yansıtmasına yardımcı olur.

Yerel mimari karakterleri kullanmak ve gelecek nesillere aktarmak toplumsal bir görevin yanında kültürün de devamlılığını sağlar. Yapıların ve kentlerin yüzü olan cepheler, tasarımları ile toplumsal ve kültürel yaşamın sürekliliğini sağlayan ve etkileyen unsurlardır. Yapıların kendini en iyi ifade ettiği mimari elemanları genellikle cephelerdir. Bu nedenle mimarlıkta bir yapının cephesi çoğunlukla tasarımın en önemli bölümüdür. Cephe tasarımında biçim, boyut, ölçek renk, malzeme gibi kararlar en önemlileridir. Günümüzde kent nüfusunun artması ve hızlı değişimler nedeniyle kent içerisindeki mevcut cephe dokusunun beraberinde getirdiği malzeme ve renk kullanımları da değişmektedir (Cidem ve Tekin, 2020).

Geçmişten bugüne farklı kent ve toplumlarda, kendilerine özgü, malzeme, renk, desen, doku, sembol veya simgeler cephelerde kullanılarak yerel karakterler coğrafyasına özgü bir şekilde uygulanmıştır. Bu sayede özgün yerel karakterler, sosyal

ve kültürel özellikleri ‘cephe ve malzeme’ aracılığı ile kente ve fiziksel çevreye yansıtılmıştır (Cidem ve Tekin, 2020). Cephe tasarımlarında yerel malzeme, yapının anlam ve kimlik kazanmasında temel öğelerdendir. Yerel malzeme cephede yüzyıllardan beri kimlik, tarih, kültür, sosyal yaşam tarzı, din ve algı gibi birçok amaç için kullanılmıştır. Cephelerde yerel malzemenin bulunduğu coğrafya ve kent ile uyumlu olması onun estetik, işlevsel ve özgün olmasını sağlar. Çünkü cephe fiziksel ve algısal olarak yapının kentle ilişkisinin önemli bir rolünü üstlenmektedir (Zengel ve Kaya, 2007).

Cephelerdeki yerel malzeme ve renk, yapının karakteristik özelliklerini, biçimini belirler. Doğru kullanılan cephe malzeme ve rengi yapının karakterini ve algılayıcıda uyandırılması istenen duyguları ifade etmede etkilidir (Cidem ve Tekin, 2020). Cephe sadece yapının değil, kentin de bir ögesidir (Şenyiğit, 2010). Bu nedenle cephede ifade edilen anlamlar kentin karakterini de temsil etmektedir.

Bahsedilen tüm bu yerel karakterler, özellikle cephe ve malzemedeki özgünlük bütün yapılarda olduğu gibi kamu yapılarında da en önemli tasarım unsurudur. Kamu yapıları yerel karakter bakımından bulunduğu coğrafyayı ve zamanı yansıtması gereken yapılardır. Çünkü bir kentin en prestijli çevre yapılara yön veren yapısı kamu yapılarıdır.

3.2.4.4. İnsan ölçeği ve oran

Mimari tasarımda cephelerin oran ve ölçülerin amaca yönelik bir şekilde uyumlu, dengeli ve estetik bir düzen meydana getirmesi önemli bir gerekliliktir. Bir kentin ya da bir yapının, insana çevresiyle uyum içinde hissettiren ve davetkâr bir davranış sergileyen bir ölçekte tasarlanması gereklidir. İnsan ölçeğine uyumlu inşa edilen yapıların insanları rahat, mutlu ve güvende hissettirdiği bilinmektedir (Şahin, 2020).

Vitruvius (1998) ideal yapıyı utilitas (fonksiyonellik), firmitas (dayanıklılık) ve venustas (estetik) ilkeleri ile tanımlar. Bir yapının estetik olarak nitelendirilebilmesi için cephesinin ölçek ve oran dâhilinde bakışım unsurunu sağlaması gerekir.

Bakışım, bir yapının cephesindeki kendi öğeleri arasındaki doğru uyum ve ölçüt olarak seçilen bir öğeye göre tasarımın değişik öğeleri ile tümü arasındaki bağlantıdır. Örneğin insan vücudunda kol, ayak, avuç, parmak ve diğer küçük uzuvlar arasında bir

tür bakışımı armoni vardır. Mükemmel yapı cepheleri de böyledir. Ölçü ve oranda bir bütünlük hâkimdir (Vitruvius, 1998:9).

Antik dönemde insanlar yapı cephelerini inşa ederken altın oranı dikkate almışlardır. Yapıların cepheleri ve insan boyutları arasında bir ilişki kurarak insan ölçeğine ulaşmışlardır (Şahin, 2020). Girişler, kapılar, basamaklar, pencereler, saçaklar ve cephenin diğer mimari elemanları inşa edilirken insan ölçü ve oranları temel alınmıştır.

Yapı cephelerinde estetik; ölçü, oran, biçim, renk, doku öğelerinin uyum ve birlik içinde bir araya gelmesiyle şekillenir. Tasarımda ölçü ve oran; belirli biçimlerin, renklerin uyumlu bir şekilde kendini tekrar etmesi ve belirli mimari çizgilerin birlikteliği sonucu oluşur.

Bir mimari ürünün de estetik değerini cephedeki ölçü ve oranlar belirler. Kentsel mekânların, insan ölçeği dikkate alınarak tasarlanması gereklidir (Susmuş, 1999). Çünkü yapıların orantısız ve ölçüsüz cephe tasarımı insanın yapıyla ilişkisinin kopmasına neden olur. Örneğin günümüzde mimari yapılarda özellikle kamu yapılarında ölçek kavramının göz ardı edilmesi sonucu cephelerdeki ölçek dışı ve orantısız elemanlar kullanıcıyı yapıdan uzaklaştırmaktadır. Ayrıca cephelerde ölçek dengesinin olmaması fiziksel çevresi ile bağının kopmasına tek başına yalnız bir yapı olmasına neden olmaktadır.

3.3. Postmodernizm- Tarihsellik – Tarihsicilik İlişkisi

Bu bölümde Postmodernizm, Tarihsellik, Tarihsicilik kavramları ve birbirleri ile ilişkileri açıklanacaktır.

3.3.1. Postmodernizm kavramı

İlk olarak Charles Jencks tarafından 1975’de tarif edilen postmodernizm kavramı kelime anlamı olarak ‘şu andan sonra gelen’ anlamı taşır. Modernizme uzak bir kavramdır. Özgünlüğün bittiği, modern anlayışa karşı çıkan, karmaşayı ifade eden postmodernizm, sanat ve gündelik yaşam arasındaki geçişin yok olmasına sebep olarak biçimsel eklektizmi ifade eder (Apignanesi ve Garrat, 1998). Charles Jencks’e göre ‘*Postmodernizm, tarihselliği ve tarihin yeniden canlandırılmasını*’ temel almıştır.

Bu dönemin en önemli temsilcileri Baudrillard, Jencks, Lyotard, Roland Barthes, Ferdinand de Saussure, Henri Lefebvre'dir (Kellner, 1994: 230). Ayrıca önemli Alman filozoflarından; Nietzsche ve Heidegger de postmodernizme fikir ve katkı sağlayan kişilerdir (Rosenau, 1998).

Baudrillard'a göre (1981), postmodern; *'sentetik bir şekilde üretilmiş gerçek ("taklitler"), diğer adıyla hipergerçektir'*. Burada Baudrillard (1981), zaten üretilmiş olan biçimlerin karmaşık bir şekilde bir araya getirildiğini ortaya koyar ve *'Postmodernite, ne iyimser, ne de kötümserdir, sadece yıkıntılardan artakalanlarla oynanan bir oyundur'* sözleriyle postmodernizme bir tanım ekler.

"Postmodernizm hakikat, akıl, kimlik ve nesnellikten; evrensel ilerleme ya da özgürlük düşüncesinden, bilimsel açıklamanın meşruiyet kaynağı olan büyük anlatılardan ve temel gerçeklikten kuşku duyan bir düşünce tarzıdır" (Eagleton, 2015: 370).

Postmodernizmin, modernizmle karşılaştırıldığında bilimsellik, akılcılık, mutlak gerçeklik, güven, **kimlik** gibi kavramlarda ayrıştığı görülmektedir. Postmodernizm bu kavramları reddeder. Bunların yerine şüphecilik içinde 'gerçekliği' kendi oluşturduğu olgu ile ortaya koymaya çalışır (Çağlar, 2008).

Modern ve postmodern anlayışta **kimlik** ayrışması şu şekilde ele alınabilir; Postmodern anlayışta merkezsiz ve parçalı kimlik (kimliksizlik) olduğu görülür. Modernizm de ise kimliğin bir bütünlüğe sahip olduğu, bir bütünü ifade ettiği anlaşılır (Sarup, 2010). Modern toplumda kimlik, zamanla oluşan ve ulaşılması amaçlanan önemli bir kıstastır. Bu nedenle modern kimliklerin değişimi çok hızlı gerçekleşmemektedir. Postmodern dönemde ise kimlik, ulaşılması gereken bir hedef değil, bir süreliğine aracı alan bir olgudur (Girgin, 2018).

"Postmodern dönemde kimlik belirsizliktir" (Kellner, 2001).

Bu bağlamda postmodern dönemde, kimlikler değişken, kolayca terk edilebilecek şekilde biçimlenmiştir. Bu belirlenememezlik, parçalanmışlık, bölünmüşlük, postmodern dönemin temel öğeleri olmuştur (Karaduman, 2010: 2897).

Postmodern dönemde, kimlik ve bütünlüğün kaybolması sonucu birey, seçimlerini kendisi yaparak kimliğini yeniden ortaya koymaya çalışır. Kellner'ın (2001) ifadesiyle *"Bu parçalanmış ve birçok merkezli, özgürce seçilen ve kolayca kullanılıp atılan postmodern kimlik, modern kimliklerde sahip olunan ve tümüyle farklı özne konumlarının sergilendiği çok geleneksel imajlara ilginç biçimde tezat teşkil edebilir."* Dolayısıyla çok merkezli, bölünmüş ve homojen olmayan kimlik biçimlerine izin

verilmekte ve postmodern yaşamda “farklılık” artık sadece kerhen kabul edilen bir şey olmaktan öte olumlu ve yüksek bir değer rütbesine de çıkarılmaktadır (Bauman, 2003: 131).

Baudrillard'a (1998) göre postmodernizm de kimlik kaybolmuştur. Bunun sebebi tüketim kültürünün kimlik ve kültür oluşumunu engellemesidir. Postmodern sanat; genel özelliğiyle biçim ve tarihsel öğelere dönüşü temsil etmesiyle bilinir. Murphy (1989)'te “*Postmodern sanat bir illüstrasyon, betimleme veya toplama meselesi olmayan, bir ‘gerçekliği’(reality) keşif sorunudur*” diyerek postmodernin sanat, mimari yönüne vurgu yapar. Postmodern sanat estetiğinde, modern sanatta var olan üslup ve amaç yerine montaj anlayışı hâkimdir. Tarihsel biçimlerin ve popüler kültür öğelerinin sıklıkla kullanıldığı, taklit ve yapııştırmanın bir üslup haline getirildiği postmodern sanat (mimari) kendini eklektik (seçmeci) eğilimlerle ortaya koyar (Belkayalı 2003).

3.3.2. ‘Tarihsellik’ ve ‘Tarihsicilik’ kavramı

Tarihsellik;

Tarihsellik kavramı mimarlık tarihi içinde yer alan bir kavramdır. **Tarihsellik;** zamanın etkisiyle eskimiş ve yıpranmış olanın, kullanımının azalması ve buna ek olarak bir şeye özgü olması ve özgül bir kalite edinmesidir. Kullanım değeri zayıflayan tarihsel yapılar değerlerini eskimişlik ile tekrar kazanırlar. Böylelikle zamanla tarihselliğin modern anlamı ortaya çıkar (Tanyeli, 2011). Bu modern anlamda tarihi yapılar kendiliğinden yıkılmakta ve yerini tarihin temsilleri almaktadır. Örneğin tarihi bir Türk evi yıkılınca, yerine betonarme ve Türk evinden yola çıkılarak tasarlandığı ifade edilen konutlar yapılmaktadır. Eskimişliği ve yıkılması nedeniyle kullanılmayan tarihsel yapılar, sözde izlenmeye değer olarak yeniden inşa edilmektedir (Tanyeli, 2011).

Belli bir tarihsel dönemin veya tarihselliğin ‘kendi içinde bütünlüğü’ denen şey, dikkatle incelendiğinde, günümüze ulaşmış yapılar, eserler, tarihi kalıntılar ile inşa edilmeye çalışılanlardır. Bu nedenle tarihin bütününe veya belli bir tarihsel dönemin bütününe yaklaşmak tarihselliktir (Tatar, 2019).

‘*Tarihsellik*’ kavramının tarih veya ‘*Tarihselcilik*’ kavramlarından kayda değer şekilde farklılaşmasını sağlayan temel neden tarihsellik kavramının, tarihsel süreci ifade etmesidir. Burada pek çok toplumda da yaygın olan ‘tarih’in geçmişte olmuş bitmiş önemli olay ve olguları ile beslendiğine ve geçmişten gelen bir takım önemli durumlar doğrultusu ile geliştiğine dikkat çekmemiz gerekmektedir. Bu yaygın inanış, Yunanca

historia (araştırmak) kelimesinin sözlük anlamında en açık şekliyle ortaya çıkmaktadır. Buna göre tarih, geçmişe tanıklık eden hususların araştırılmasıdır (Tatar, 2019). Tarihsellik de bu geçmişin günümüze ulaşma sürecidir.

Tarihsellik kavramı, geçmişten günümüze erişen şeylerin bize şu an da sunduğu imkân, fırsat veya şansın fark edilebilmesi ve bu fırsatın kullanılarak geleceğin yönlendirilebilmesidir (Tatar, 2019). Tarihsellik, geçmişin bize sunduğu verileri kendi alanında süzgeçten geçirerek geleceği düzenleme ve oluşturma sürecidir.

Tarihselliğe, geçmişin geleceğe yönelik olarak sunulan imkânların bir üretime dönüştürülebilmesine ‘ne’ sorusu değil, ‘nasıl’ sorusu ile varılmaktadır. Tarihsellik daima, bir şeyin nasıl var olduğu ve nasıl var olabileceği sorusu ile açığa çıkabilir (Hauser, 1959).

Tarihsellik, tarihselci tarzda görülen ‘tarihselci’ kelimesiyle anlamı farklıdır. Çünkü tarihselci tavırda bir şeyin belli bir dönem içinde netliğini ve ne anlam ifade ettiğini anlamak mümkün değildir. Dolayısıyla tarihselci yaklaşımda netlik ve belirlilik olmadığı için anlam kazanmaz (Erdemci ve ark, 2019).

Diğer bir yönden baktığımızda tarihsellik kavramının evrenselleşme ilişkisi, tarihselci yaklaşımından farklıdır. Tarihselci yaklaşımda evrenselleşme, bütünlük yoktur. Tarihsellik de ise, daha yerellik, aitlik veya belli bir tarihsel dönemin bütünlüğü içinde konumlandırılma anlamı vardır.

Elde edilen bilgiler sonucu; **tarihsellik kavramı** geçmişten günümüze ulaşan sosyal, kültürel ve özellikle tarihi anlam taşıyan değerleri benimseyip yorumlayarak günümüz mimari veya sanat eseri üretme sürecini ifade eder. Böylece tarih veya geleneğin evrenselleşme ve gelişme sürecini gösteren tarihsellik, geçmiş ve gelecek arasında bağlantı sağlar ve geleceğe yön verir.

Tarihsicilik;

Günümüz mimarlığına bakıldığında, Türkiye’de özellikle son 20 yılda mimari biçimlenmede, tarihi referansları kullanan “tarihsici mimarlık” örneklerini sıklıkla görmekteyiz. Tarihsicilik, postmodernizmi temsil eder. Baudrillard’a göre (1981), postmodernizm; *‘sentetik bir şekilde üretilmiş gerçek (“taklitler”), diğer adıyla hipergerçektir’*. Tarihsicilik, üsluplara yönelik nostaljiyi, endüstri öncesi kentlilik arayışını içerir. En genel tanımı ile “historicism”, sözlüklerde, 1. tarihin önemli bir değer olarak görüldüğü kuram; 2. mimarlıkta olduğu gibi geleneksel biçim, elemanlar ve biçim dillerinin kullanıldığı stil olarak açıklanmaktadır. Colquhoun (1996), “historicism” kelimesi etrafındaki karışıklığı kelimenin üç anlamını ayrıştırarak açıklığa

kavuşturmaya çalışmaktadır: 1. Tarih kuramı (“theory of history”, tarihsel olarak belirlenme ve görecelilik), 2. yaklaşım (“attitude”, geçmişe olan ilgi), ve 3. sanatsal pratik (“artistic practise”, tarihi biçimlerin kullanımı). Colquhoun (1990) içeriğinden yoksun kalan geleneksel biçimlerle yalnızca ölü ve “kiç” (kitsch) bir estetik üretileceğine inanmaktadır. Bu yaklaşım, anlamı üretmeye değil, sabitlemeye çalışan saf ideolojidir. Gartman, mimarların sadece elit bir kesimle değil, geniş kitlelerle iletişim kurması söz konusu olduğunda, bu tür tarihi dekorlara başvurmaları gerektiğini iddia etmiştir (Gar).

Geçmiş ve geleneksele atıfta bulunma tarihi yeniden canlandırma açıklamalarıyla tarihe şekillerle referans veren yaklaşım için “tarihselci mimarlık” ya da “tarihsici mimarlık” tanımlarının yapıldığını görmekteyiz.

Gürallar (2015), “tarihsicilik”; kavramını tarihin önemli bir değer olarak görüldüğü teori ve mimari uygulamada geleneksel biçim dilinin kullanılmaya çalışıldığı bir tarz olarak ifade eder. Mimarlık kapsamında 1980’lerin başından 1990’lı yıllara kadar “tarihsici” terimi yerine çoğunlukla “tarihselci” kavramı yer almıştır. Mimarlıkta sıklıkla karşılaştığımız tarihselcilik tartışmalarında; *özellikle seçmeci, yeniden canlandırmacı* tavırları belirtmek için ‘*tarihsici*’ kavramı kullanılmaktadır (Gürallar, 2015).

Bu konudaki en önemli kaynaklardan biri olan Karl Popper’in kitabı *The Poverty of Historicism*’in, 1998 yılında *Tarihselciliğin Sefaleti*, 2008 yılında ise *Tarihsiciliğin Sefaleti* adı ile tekrar çevrilmesidir.

Karl Popper’in *The Poverty of Historicism* adlı kitabının esas ilkesi; bütüncü ve totaliter kabullere karşı toplumların geleceğinin belirlenemezliğidir.

"Tarihsicilik" sosyal bilimlerin esas hedefi haline gelmiş olduğunu ve bu hedefe, tarihin evriminin temelinde yatan "ritimler" ve "modeller" (patterns), "kanunlar" ve "trendlerin" açığa çıkarılmasıyla varılabileceğini kabul eden bir yaklaşımdır. Bu tür tarihsici metod doktrinlerinin, (iktisat teorisi dışındaki) teorik sosyal bilimlerin doyurucu olmayan durumlarının temel nedeni olduğu için ortaya bir takım farklı düşünceler çıkabilmektedir (Popper, 1998).

Popper, “sefil bir yöntem” olarak eleştirdiği “tarihsiciliğe” bütünüyle karşı çıkar. Marx’ın “Filozoflar, dünyayı yalnızca çeşitli şekillerde yorumlamakla yetindiler. *“Oysa asıl amaç onu değiştirmektir”* sözünü örnek verir (Popper, 2013). Ve bu tarihsici görüşün dünyayı felakete sürüklediğine inanır.

Popper'in tarihsel maddeciliğe yönelttiği eleştirilerden ziyade burada bizi ilgilendiren “tarihselci” terimi yerine “tarihsici” teriminin yeni Türkçe çeviride kullanımıdır. Ayrıca Popper'in Marksist görüşü yaygın olarak bilinen “historical materialism” ifadesi ile değil, “historicism” olarak adlandırması bu indirgeyici tavrı ima etmektedir.

Colquhoun (1996), “historicism” kelimesini 3 anlama böler.

1. Tarih kuramı (“theory of history”, tarihsel olarak belirlenme ve görecelilik),
2. Yaklaşım (“attitude”, geçmişe olan ilgi),

3. Sanatsal pratik (“artistic practise”, tarihi biçimlerin kullanımı). Colquhoun (1996), 17.yüzyıldan itibaren kültürün ve tarihin her toplum için ayrı fikirler ve bağlamlar oluşturduğunu söyler. Tarihe yönelen bu ilginin 18. yüzyıldan itibaren günümüze kadar mimarlıkta da seçmeci anlayışa yol açtığını ileri sürer. Yunan ve Roma klasizmi, Barok ya da Gotik'e yönelen bu seçmeci, eklektik yaklaşımlar, toplumu dönüştürme arzusu içerisinde hareket etmektedir. Böylelikle “historicism”in “radikal bir kopuş” a dayanan ve geçmişi geleceğe tasarlamaya çalışan tavrı gündemimize geliyor. Tarihi geri çağırmaya ya da geri kazanmaya dönük bu eğilimler, 21.yüzyılda yeniden gündeme gelmektedir. Örneğin 1950'lerden itibaren gelişmeye başlayan Amerikan Neoklasizmi ile İtalyan Gerçekçiliğini parçalanmış bir geleneği kendine yeniden mal etme çabaları olarak görülmüştür (Colquhoun, 1996).

Venturi'yi bir “*göstergeler levazımatçısı*” olarak niteleyen Colquhoun (1990), içeriğinden yoksun kalan geleneksel biçimlerle yalnızca ölü ve “kiç” (kitsch) bir estetik üretileneğine inanmaktadır. Bu yaklaşım tarzı üretmeye ve özümlemeye değil, sabitlemeye ve tuturmaya çalışan saf ideolojidir.

Colquhoun'un çalışmalarına yer veren Kate Nesbitt (1996), 1970'lerin sonlarıyla başlayan geçmişe dönük bu eğilimleri “postmodern historicism” olarak tanımlar. “Historicism” tartışmaları, elbette sadece Colquhoun'dan ibaret değildir. Kenneth Frampton'dan, Rowe'a, Noberg Schulz'dan, Watkin'e kadar yaygın bir alanı içerir.

Buradaki temel hedef “historicism” özellikle günümüz 21. yüzyılda mimarlık düşünce alanında gidişatını görmek ve nasıl bir etki bıraktığını ortaya koymaktır.

“Historicism”e karşılık olarak “tarihselcilik” terimini ilk kullananlardan Bozdoğan (1981), tarihselcilikten; 19.yüzyıl canlandırıcılığının, (yeniden ve tekrarlama) tarihin içinden alınıp kullanılabilir stiller (Barok, Gotik vs.) deposu olarak görüldüğü seçmeci, eklektik bir yaklaşım olarak bahsetmektedir.

Mimar, Architecture in Development, adlı dergide 1983 yılında yayılan makalesinde Yücel (1983), “historicism”i ele alır. Ve yine kendi çalışması üzerinden yeni bir eleştiri geliştiren Yücel (2007), Historicity versus Historicism (kendi çevirisi ile Tarihselciliğe Karşı Tarihsellik) ifadesinin keşfedildiğine değinir.

Mimarlık tartışmalarında “historicism” kavramına karşılık “tarihselcilik” değil de “tarihsicilik” terimini kullanan yazar Ali Cengizkan’dır. Alan Colquhoun’un (1990) Mimari Eleştiri Yazıları’nı çeviren Cengizkan, bu çeviride “historicism” kelimesine karşılık, “tarihsicilik” kavramını kullanmaktadır.

Yücel (2007), 20.yüzyılın ilk yarısında görülen Osmanlı mimarlığına biçimsel göndermeleri olan örneklerin ulusalcı mimarının yeniden canlandırılması şeklinde yorumları “ulusalcı-tarihselci” yorum örneği olarak kabul etmiştir. 1950’li yıllarda yerini evrenselci yaklaşıma bıraktığını belirttiği “tarihsici” eğilimi, “bütün tarihselcilik biçimleri dışlayıcı ve indirgeyicidir, dolayısıyla da hem çoğulculukla, hem de tarihin kendisi ile bağdaşamazlar” diyerek eleştirmektedir. “Tarihselciliğe Karşı Tarihsellik” çalışmasında, tarihi biçimlerin “biçim üreticiliğine dönüştürülmesine” yani “tarihselciliğe” karşı “tarihselliği” savunmaktadır. Böylelikle, zamanla ilişkilene biçiminin ürünüdür tarihsicilik. Tarihsicilik; tarihin herhangi bir anında üretilen bir biçimin yeni bir tasarıma malzeme olması durumudur. Bu durumda kolaylıkla “Grek sütünü” ve “Osmanlı mukarnaslı başlığı” yeni bir biçimin parçaları olarak karşımıza çıktığında uyumsuz ve zamansız oluşu onun tarihsicilik yaklaşımında hareket ettiğini gösterir (Tanyeli, 2005).

Gündemimizden hiç düşmeyen, geçmiş zamana ve geleneksele öykünen, Osmanlı, Selçuklu özlemine ve merakına dayanan özellikle 21. yüzyılda artan yapıların biçim dilleri açıkça “tarihselci imgeleme” olarak adlandırılabilirdi için ve tarihsiciliğe yöneldiği için tehlikeli bir ideolojide karşımıza çıkmaktadır (Tanyeli, 2014).

“Tarihselcilik, yüceltilmiş ve ‘parlatılmış’ bir tarih döneminin (veya dönemlerinin) ardılı olduğuna inanan ve bunu mimarlıkla ifade etmek isteyenlerin yönelimidir. Bu parlatma ve yüceltme sayesinde varlık kazanır ve sonuçta hedefi olan dönemin bir kez daha parlatılıp yüceltilmesini sağlar. Özetle, nasıl bir tarihselci mimarlık ortaya konulabileceği, tarihselci mimarlık yapanların nasıl bir tarihe sahip olduklarına inandıklarına bağlıdır. Örneğin onlar geçmişte kültürel ve askeri başarılar, hegemonik iktidarlar, disiplinli, her türlü belirsizlikten arındırılmış bir tarih

yaşadıklarına inanıyorlarsa, öyle bir tarihsellik düşlerler, öyle bir tarihselci mimarlık yaparlar. Çünkü aynen öyle bir bugün düşlemektedirler. Tarih özlenen bir geçmiş anlatır ve o sayede yeni bir bugün tarif ederken, tarihselci mimarlık da onu üç boyutlu bir gerçekliğe kavuşturur.” (Tanyeli, 2011)

Tanyeli(2011), tarihsici mimarlığın geçmişe duyulan ilgiden gelen bir mimari yaklaşım olduğunu belirtir. Ayrıca tarihe göndermeler yaparak bir ‘biçim’ oluşturmaya çalışan tarihsici mimarlığın ideoloji için önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Mimarlık karmaşık bir şekilde politik güce bağlıdır. Wilson(1988:126)’ın da dediği gibi ‘*Mimarlık liderin gücünü işaret eden bir işarettir*’. Son dönemde işveren konumundaki kamu idaresinin tasarımcılardan ‘*Türk kimliğini yansıtan ve tarihî özelliklere uygun*’ gibi taleplerde bulunmaları ile son dönem kamu yapıları “*tarih esintili*” projeler olarak tasarlanmaktadır.

3.3.3. Postmodernizm Tarihsicilik ilişkisi

Postmodern mimari, birçok ögeyi ve anlatımı birlikte kullanması ile bilinmektedir. Postmodern mimarinin en iyi tanımlamalarından birini yapan Robert Venturi akımın öncülerindedir. Venturi’nin ifade etmeye çalıştığı şey, mimarlığın tek bir fikre ve düşünceye sahip olmadığını ve ayrıca her şeyden izole olmuş, saf özelliklerle donatılmış olmaması gerektiği kanaatindeydi (Açııcı ve ark, 2019).

Ülkemize 1980 sonrası gelen postmodern eğilimin sonucu olan popüler kültür bir kullanım ve tüketim kültürüdür (Yıldız Kuyrukçu ve Özdemir Erdoğan, 2021).

Postmodernizm abartının hat safada olduğu, tarihe gönderme yapılan, devasa kolonların, üçgen alınlığın, karmaşık bir etkinin ve yoğun renk kullanımının olduğu postmodernizmin derin etkisinin görüldüğü bir yapıdır. Tarihsicilik ile ilişkisi bu noktada kesişmektedir.

Postmodernizm ve tarihsicilik; tarihsel imge, karmaşık mekân, renk ve süs karmaşası, mecaz ve gelenek, sembol ve anıtsallık, gibi birçok unsurun barındırıldığı ifade şekilleridir. Postmodernizm ve tarihsicilik; yapılarda sadece tek bir olguyu örnek alarak, insan, çevre, kültür, kimlik ve tarihi göz önüne almadan tasarım yaparak günümüz kamu yapılarında birtakım sorunları ortaya çıkartmaktadır. Buradaki temel sorun çizilemeyen sınırlardır. Bu sınırlar tasarım yaparken çevre, tarih, ölçek ve kültürden alınması gereken verilerin yansıtılmamasıdır (Rybczynski, 2002). Bu

örneklere kamu yapılarında çokça rastlamaktayız. Bu kamu yapılarında, gördüğümüz mimari aslında tüketim kültürü olarak da bildiğimiz post-modernizm akımının etkileri ile oluşan tarihsici mimarlıktır. Bu mimarlık kimliği bir amaç niteliğinde kullanmadan yerel ve bölgesel mimari öğeleri süs olarak kullanan bir mimarlık anlayışıdır. Postmodern tasarımlarda, “yerel ve tarihsel öğelerin” bağlamından koparılarak biçimsel kaygılarla kullanılması yapay çevrelerin oluşmasına sebep olmuştur.

Postmodern ve tarihsici mimarlık tarihsel biçimlerin kullanıldığı ancak bu biçimlerin alındığı kaynakların dönem ve mekân öğelerinin çeşitliliği ve kullanımında belirgin ilkelerin benimsenmeyişi nedeniyle ulusal mimari dönemler gibi etkili değildirler. Burada bir mimari ideolojiden bahsetmek mümkün değildir (Özcan, 2001). Çünkü biçim ve fonksiyon arasındaki bağlantı kaybolmuştur. Tarihsel geçmişten yararlanarak sadece biçimi ön plana alan bir tasarım anlayışı tarihsel geçmişi değerlendirme açısından sınırları dar bir yaklaşımdır.

4. TÜRKİYE’DEKİ SON DÖNEM KAMU YAPILARINDA ‘TARİHSİCİLİK’ ARAYIŞI: KONYA KENTİ ÖRNEĞİ

Kent kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rolü olan kamu yapıları farklı kullanım amaçlarına göre tasarlanmış kamu hizmeti amaçlanan yapılardır. Ancak son dönem 21. yüzyıl kamu yapıları incelendiği zaman geçmişin mimarisinin bir maske şeklinde canlandırılmaya çalışıldığını görüyoruz. Yapılar normal bir devlet dairesi planına sahipken dış cephesi bilhassa eklektik bir şekilde tarihe referans vermektedir. Biçimleme yapısal bir gereklilikten çok Selçuklu ya da Osmanlı Mimarisi formlarını kullanıldığı dönemin bağlamından kopararak, yeni malzeme ve teknolojilerle tekrarlamaktadır. Ortada daha çok “taklit” etme çabası kendisini göstermektedir.

Mimaride “tarihsicilik” cephelerde okunan ve mekân kurgusunda bir anlamı olmayan mimari biçimlerle kamusal yapılar da kendini okutmaktadır. Bu amaçla bu bölümde öncelikle genel bir bakış açısıyla ülkemizden sonrasında Konya kentindeki tarihsici yaklaşımla tasarlanan kamu yapılarının cepheleri analiz edilecek; taklit ettikleri dönem ve mimari öğeler oran, biçim ölçek ve estetik açıdan tartışılacaktır.

4.1. 21. Yüzyıl Ülkemiz Kamu Yapıları Cephelerinde ‘Tarihsiciliğin’ Yansıması ve Örneklerin Analizi

Tezin bu bölümünde son 20 yılda ülkemizde inşa edilen kamu yapılarındaki ‘Tarihsicilik arayışı’ analiz edilecektir. Önce Adalet Saraylarıyla başlayan Osmanlı-Selçuklu esintili mimari trendi şimdilerde Türkiye’de birçok kamu yapısında gözlemlenmektedir. Selçuklu ve Osmanlı mimari öğelerine yer veren kubbeli pencereleri, geniş saçakları ve süslemeleriyle birbirinin benzeri tek tip binalar ortaya çıkmaktadır (Tablo 1).

Tablo 1

	
Antalya Adalet Sarayı	
	
Kahraman Maraş Adalet Sarayı	Yozgat Adalet Sarayı
	
Kütahya Adalet Sarayı	Giresun Adalet Sarayı
	
Burdur Adalet Sarayı	

Tablo 1'in devamı

Çankırı Adalet Sarayı

Kuşadası Adalet Sarayı

Konya Adalet Sarayı

Ankara Çubuk Adalet Sarayı

Balıkesir Susurluk Adalet Sarayı

Tablo 1'in devamı

Tablo 1. Selçuklu ve Osmanlı mimari elemanlardan alıntılar yapan adalet sarayları

Yapıların girişlerinde konumlanan “taç” kapı girişleri, pencerelerde tekrar edilen silmeler, simetrik algının var olması, gücün simgelendiği düşünülen kat yüksekliği ve cephede bölümlenmeler mimarisi kamu yapılarında adeta yeniden canlandırılmaya çalışılmaktadır (Tablo 2). Taklit olan gerçek olanın yerini aldığı zaman algıları değiştirmekte ve gerçeklik duygusu kaybedilmektedir. Baudrillard’a (1988) göre imitasyonlar gerçek olanın değerini aşağı çeker, Dovey (1985)’e göre buna ek olarak gerçeğin derinliğine karşı duyarsızlıkların başlamasına neden olur. Tüketim toplumunun değişen beklentileri ile şekillenen bu çoklu kimliğe sahip olma durumu ise, mimari ürünün kendisini kullanılıp, modası geçince atılan bir tüketim ürününe dönüştürmektedir.

Tablo 2

Tablo 2. Tarihten ve yöresel mimariden alıntılar yapan adalet sarayları

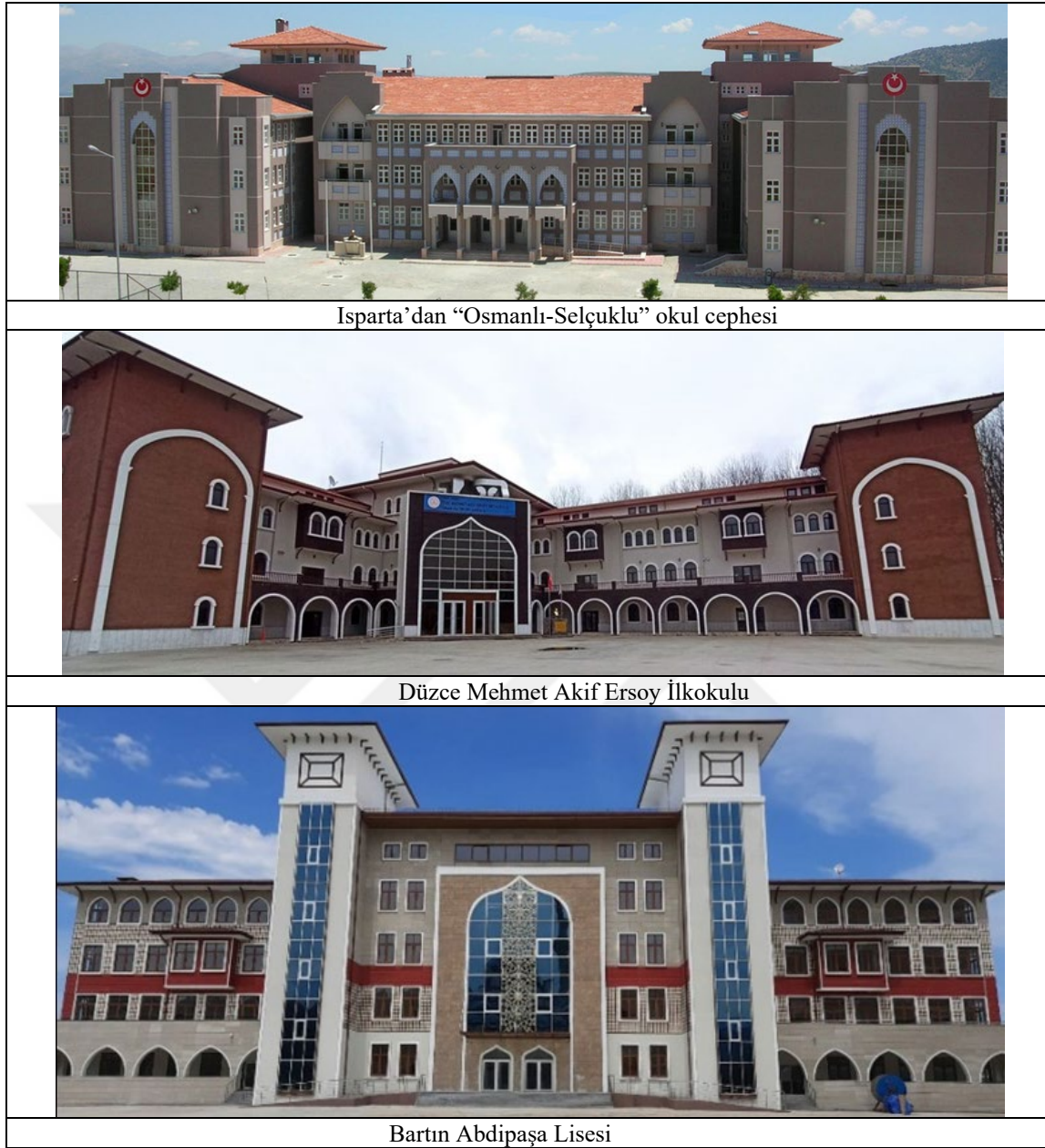
Uzunca bir süredir yaşam alanlarımızı şekillendiren bu “postmodern” görüntüler, mimarlar tarafından katı bir şekilde eleştirilmekle birlikte, halk tarafından beğenilmektedir. Postmodernizme birçok mimar karşı çıktığı bir akım olsa da geçmişten çağrışım yapması halkın beğenisini kazanmasını sağlamıştır. Bugünün post modern mimarlığı iletişim üzerinedir. “mimari kullanıcısıyla daha fazla iletişim kuralıdır” düşüncesi temel alınmıştır. Bunun için de tasarımcının herkesin anlayabileceği dili kullanması önerilmiştir. Bunu daha önceki dönemlerden stiller ödünç alarak veya yanında yakınındaki yapılardaki detaylara referans vererek yapmışlardır. Postmodern kamu yapıları Osmanlı-Selçuklu mimarisinden ödünç mimari öğeler alarak kamu

yapısının fonksiyonuyla hiç ilişkili olmadan bir maske etkisi yaratarak sadece yapıların cephesinde biçimsel olarak kullanılmaktadır. Aynı postmodern anlayışla inşa edilen tek tip ilköğretim ve lise binalarında geleneksel Türk evlerinde kullanılan geniş saçaklar, payandalar ve çıkmalar kullanılmaktadır. Bunun yanında kemerlerle süslenmiş cepheler de görmekteyiz (Tablo 3).

Tablo 3

	
Adana Toki Köprülü İlköğretim Okulu	Vali Cahit Bayar İlköğretim Okulu
	
Niyazi Usta İlköğretim Okulu	Üsküdar Tenzile Erdoğan Anadolu Lisesi
	
Düzce İbn-İ Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	

Tablo 3'ün devamı

Tablo 3. Geleneksel Türk evi ve Osmanlı-Selçuklu Mimarisi Esintili İlköğretim ve Lise Yapıları

Yeni malzemelerle yapılan kamu yapıları sadece cephede yüzeysel olarak saçaklarla, büyük taç kapılarla, cephe çizgileri, pencere formlarıyla eskiye benziyor. Bunlar sadece dış cephedeki yüzeysel uygulamalar. İç mekânlarda ise malzemeler farklı, modern mimari kullanılıyor. İçi ve dışı farklı yapılar. Hallbuki Derrida'nın Rousseau'dan aktardığına göre (Wigley, 1987: 166), temelin zemine sıkıca oturması gibi, süsleme de strükture sıkıca tutunmalı, mimari yapılar strüktrü, mekansal kurgusu

ve cephesiyle bir olmalıdır. Selçuklu ve Osmanlı yapı tipolojilerini günümüze aktardığımız zaman bu sadece biçimsel, cepheye dayalı indirgeme olmaktadır.

Duyulara hitap eden kolay kavranan nesnelere üretmenin yollarından bir tanesi toplumsal hafızada yer eden gündelik ürünleri tarihi materyal ve imajları kullanmaktır. Kitsch de kimi zaman tanıdık, bilindik geçmiş formları yeniden üreterek bu nostaljik beklentilere yanıt vermektedir. Kitsch nesnelere biçim zamandan, bağlamdan ve anlamdan koparılmıştır. Bu yönüyle içinde bulunduğu gerçeklik ve ait olduğu gerçeklik aynı olmayan kitsch ürünler, gerçek nesnenin yerine modellerin geçtiği ve gerçek gibi görünen modellerin simülasyon oluşturduğu hiper-gerçeklik dünyasına aittir ve sentetik bir sanattır. Bağlamdan ve dönemden bağımsız olan, tanıdık ve tarihi sembollerden devşirilen imgelerle ya da temsili, sembolik soyut bir anlatım dili olmadan fonksiyonu ile ilişkili olan nesnelere biçiminde üretilen bu kamu yapıları kitsch olarak nitelendirilmektedir. Belediyeler, kaymakamlıklar, hükümet konakları da bu kimlik kaosunda yer almaktadırlar (Tablo 4), (Tablo 5).

Tablo 4

	
<p>Bursa Belediyesi Hizmet Binası</p>	<p>Ankara Keçiören Kaymakamlık Binası</p>
	
<p>Konya Selçuklu Belediyesi Hizmet Binası</p>	

Tablo 4'ün Devamı

	
<p>İstanbul Büyükçekmece Kaymakamlığı</p>	
	
<p>İstanbul Esenler Kaymakamlık Binası</p>	<p>Ankara Pursaklar Kaymakamlığı</p>
	
<p>Marmara Belediye Binası</p>	<p>Pursaklar Belediye Binası</p>
	
<p>Sancaktepe Belediye Binası</p>	

Tablo 4. Geleneksel, yöresel ve Osmanlı-Selçuklu esintili belediye ve kaymakamlık binaları

Tablo 5

	
Malatya Battalgazi Belediye binası 2018	
	
Kütahya Belediyesi	Siirt Hükümet Konağı
	
Yozgat Hükümet Konağı	Gaziantep Hükümet Konağı

Tablo 5. Geleneksel, yöresel ve Osmanlı-Selçuklu esintili belediye ve hükümet konağı binaları

Türkiye'nin 21. yüzyıl kamu mimarisinde "millî" bir kamu mimarisi oluşturma çabasının arkasında neo-liberalizme dayanan millî muhafazakâr ideolojinin olduğu düşünülür (Peker, 2015). Böylelikle "millî değer" yarattığı düşünülen bir devlet mimarisi üslubuyla günümüzde, Selçuklu-Osmanlı üslubuna öykünen kamu mimarisiyle somutlaştırılmaktadır. Bugün, karşılaştığımız üslubun birçok kamu yapısı cephesinde yansıtmaya çalıştığı şey açıktır. Ki yansıtılan öğelerin kullanımı, şekli, biçimi, ölçeği çoğunlukla özensiz ve yanlış. Kültür ve Kongre Merkezlerinde, hastanelerde ve hatta son dönem polis merkezlerinde de bu anlayış devam etmektedir (Tablo 6).

Tablo 6

	
Adana Yüreğir Kültür Merkezi	İstanbul, Yenidoğan Kültür Merkezi
	
Kocaeli Erol Olçok Kültür Merkezi	Pursaklar Kültür ve Kongre Merkezi
	
Ankara, Abdurrahim Karakoç Kongre Ve Kültür Merkezi	
	
Ankara, Necip Fazıl Kültür Merkezi	

Tablo 6'nın Devamı

	
Çorum Emniyet Müdürlüğü	
	
Hatay Reyhanlı İlçe Emniyet Müdürlüğü	Zonguldak Kozlu İlçe Emniyet Müd.
	
Zara Devlet Hastanesi – Sivas 2016	

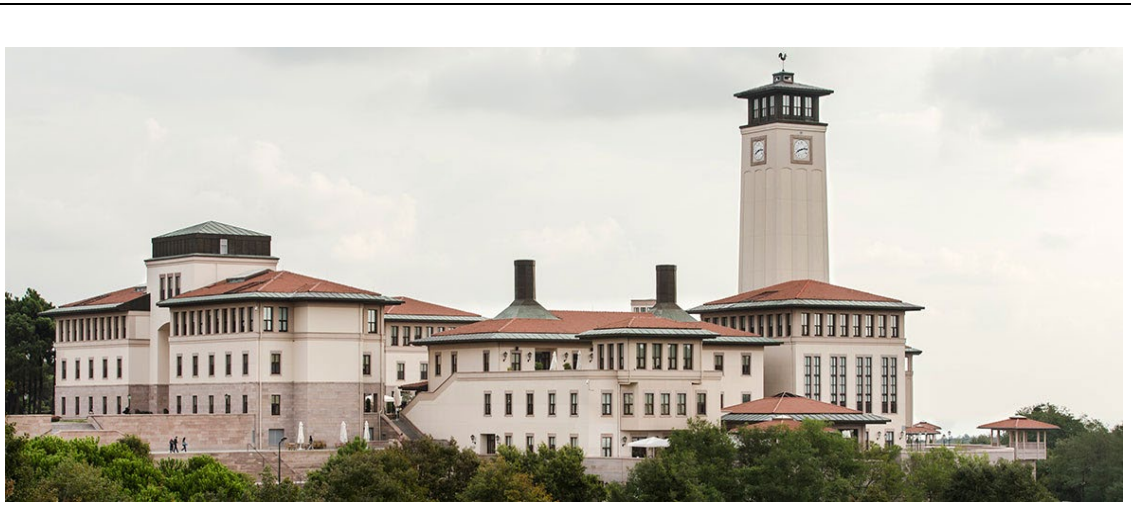
Tablo 6. Geleneksel, yöresel ve Osmanlı-Selçuklu esintili kültür merkezi, hastane ve emniyet müdürlüğü binaları

Tarihsici mimarlıkta amaç sadece Osmanlı, Selçuklu veya Klasik Dönemi taklit ederek yapının dönemsizleşmesini sağlamak ve tarihsizliği ortaya koymaktadır. Selçuklu kervansaraylarına benzemeye çalışan ilköğretim okulları, Osmanlı mimari öğelerini barındıran kaymakamlık ve belediye binaları ve islami bezemeler taşıyan seçmeci adalet sarayı yapılarını sıkça görüyoruz. Tüm kamu yapıları adeta birbirinin

aynısıdır. Dışı geleneksel içi modern kamu yapıları adeta tek tiptir. Hâlbuki farklı işleve sahip kamu yapılarının cepheleride farklı olmalıdır. Eğitim, adalet, yönetim yapısı arasında farklar olmalıdır. Toplum için yaratılan bu popüler mimarlıkta biçim ve fonksiyon arasındaki diyalog kaybolmuştur.

Yapılan literatür taramasında bilim yuvası olan son dönem üniversite yapıları ve kampüs giriş kapılarının da maalesef postmodern paradigmaya esir alındığı görülmüştür (Yıldız Kuyrukçu ve Ünal, 2021), (Tablo 7).

Tablo 7

Koç Üniversitesi Rumelifeneri Kampüsündeki Geleneksel Türk Evi görünümü cephesi

Koç Üniversitesinde Geleneksel Türk Evi pencere, cumbalı, saçaklı, payandalı binalar

Tablo 7'nin Devamı

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesinde taç kapılı kemerli, payandalı, saçaklı binalar

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi binası

Peri bacaları, Selçuklu mimarisi ve Geleneksel Türk evinin mimarisi ile sentezleyen Hacı Bektaş Üniversitesi

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

Tablo 7'nin Devamı

Yeditepe Üniversitesinde Selçuklu döneminden esinlenen taç kapılı, külahlı, revaklı binalar

Yeditepe Üniversitesindeki binalardaki taç kapı, cumba ve kubbeler

Tablo 7. Geleneksel ve Selçuklu mimarisinden alıntı yapan son dönem üniversite yapıları (Yıldız Kuyrukçu ve Ünal, 2021)

Son dönemlerde üretilen çoğu üniversitede oryantalist bir şekilde stilize edilen Selçuklu Taç kapılarına öykünen elemanlar baskın olarak kullanılmıştır. Çağdaş malzemeler ve modern teknolojinin verdiği imkânlarla yüksek katlı olarak inşa edilen binalarda devşirildikleri tarihi dönemlerdeki oranlara çarpıtılarak yer verilmiştir. Üniversite yapılarında görülen postmodern *oryantalist*, *neoklasik*, *eklektik* ve *kitsch* üsluplara üniversite giriş kapılarında da rastlanmaktadır. Selçuklu ve Osmanlı dönemi mimari stillerine, Türk evi motifine, Ulusal mimarlık dönemlerine atıfta bulunan ya da bulunduğu kentin yerel mimari sembollerinden devşirilen biçimleri kullanan üniversite kapılar mevcuttur (Yıldız Kuyrukçu ve Ünal, 2021), (Tablo 8).

Tablo 8

Resim 33: Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi kapısı

Resim: 35: Selçuk Üniversitesi giriş kapısı

Resim: 37: Kütahya Dumlupınar Üniversitesi giriş kapısı

Resim 39: Harran evleri

Resim 40: Harran Üniversitesi giriş kapısı

Tablo 8'in Devamı

Resim 41: Dicle Üniversitesi giriş kapısı

Resim 42: Diyarbakır Surları

Tablo 8. Yerel ve tarihsel öğelerden alıntı yapan üniversite giriş kapıları (Yıldız Kuyrukçu ve Ünal, 2021)

Yapılan Analizler neticesinde Türkiye’de son dönem Kamu yapılarında, Osmanlı Mimarisine ve Selçuklu mimarisine öykünen yapılarda artış olduğu tespit edilmiştir. Selçuklu’nun abartılı taç kapı geleneğinden beslenen, ulusal mimariden ve Türk evinin niteliklerinden beslenen bu ürünlerde çoğu kez oran, ölçek, malzeme yönüyle abartılı üretimler, bağlam ve zamandan kopuk eklektik, kitsch, oryantalist biçimler kullanılarak bir hipergerçeklik yaratılmaktadır. Tarihsiciliği benimseyen milli arayış adı altında idealize bir toplum meydan getirme fikri ve bu fikre ulaşmak için oluşturulan etki alanı kamu yapıları cephelerinde yapılmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye’nin 21. yüzyıl kamu yapılarını siyasi ideolojinin “yenileme” çalışmaları ile oluşturulan yoğun inşa faaliyetleri doğrultusunda kendi “imge ve sembolünü” ortaya çıkarmaya çalıştığı bir dönem olarak ele almak mümkündür.

Cepheler kendine özgü biçimleriyle, üslupların belirleyicisi niteliindedir ve yapının kimliği hakkında önemli bilgiler taşımaktadırlar. Cephelerin yapıldığı dönem, dönemin mimarlık anlayışı ve yapım teknolojisi hakkında bize bilgi vermesi gerekir. Ancak “Selçuklu” veya “Osmanlı” üslubu olarak tanımlanan bu “neo” üsluptaki kamu

yapı cepheleri dönemini, işlevini doğru yansıtamamakta ve kent kimliği için kaos yaratmaktadır.

Geçmişe ait mimari birikimin yadsınamaz olduğu bir gerçektir. Ancak sahip olduğumuz bellek, tarih, kültür ve değerler taklit ve kopyalama ile günümüz mimarlığında görülmektedir. Günümüz mimarlığında taklit; sahte, aldatıcı ya da değersiz olarak nitelendirilen yönüyle karşımıza çıkmaktadır. Örneğin mimarlık üretmek, zamanla mimarlığın sadece yüzeysel ve biçimci yaklaşımlarla ele alınmasına neden olmuştur. Günümüzde de temsil ve sunum teknikleriyle geçmişe ait mimari birikimin, kültürün, yüzeysel ve biçimci yaklaşımlarla güncel tasarımlarda kullanılması, taklit kavramının eleştirilen yönünü ortaya koymuştur. Günümüz kamu yapılarında da sıklıkla kullanılmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla bu yapılar tarihi kopyalama ve taklitten ibaret olduğu için yer, bağlam ve anlam ilişkisinin kurulamadığı; doku, malzeme, işçilik ve zaman kavramlarının etkisinden yoksun olan yapılardır. Ayrıca biçimci, şekilsel ve resimsel bir taklit anlayışı ile üretilen günümüz kamu yapılarının bugünkü yaşam biçimine uyum sağlayamadığı da açıkça görülmektedir. Özellikle son dönemde ülkemizde, geçmişe ait mimari birikim, tarih ve kültürün sorgulanmadan, yorumlanmadan biçimci ve seçmeci yaklaşımlarla taklit edilmesi, benimsetilmeye çalışılmaktadır. Bu yaklaşımla tasarlanan günümüz kamu yapıları, yaygın olarak **tarihsici** olarak tanımlanmaktadır.

4.2. 21. Yüzyılda Konya'daki Kamu Yapılarının Cephelerinde 'Tarihsicilik'

Analizi

Önceki bölümde ülke genelindeki kamu yapılarında tarihsicilik arayışı örnekler üzerinden tartışılmıştır. Bu bölümde 21. Yüzyılda tüm kamu yapılarında gördüğümüz tarihsicilik arayışını Konya kenti özelinde analiz etmek, taklit edilen mimari öğeleri ve üslupları belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Konya'nın tarihi, coğrafyası, demografik yapısı, sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı kısaca ele alınmıştır.

4.2.1. Konya kenti

Konya kenti, M.Ö. 6000'li yıllardan beri, insanlık tarihi açısından önemli medeniyetlere sahne olmuş, oldukça zengin bir kültürün izlerini taşıyan, Mevlâna gibi yetiştirdiği İslam âlimleri ile tanınan, tarihi ipek yolunun ticaret ve konaklama merkezi

olan önemli bir şehirdir. Türk tarihinin en eski ve kıymetli eserlerini barındırır. Konya'nın ilk yerleşimi, MÖ.8000-5500'li yıllara kadar dayanır. Ayrıca Kara höyük ve Ereğli'de yapılan kazı çalışmaları Hitit döneminde de yörede yerleşim olduğunu göstermiştir. Neolitik Çağa ait yerleşimlerin Canhasan, Çatalhöyük ve Erbaa'da; İlk Tunç Çağına ait yerleşimlerin ise Alâeddin Tepesi ve Kara Höyük de olduğu yapılan kazılarda ortaya çıkmıştır. Böylelikle Konya, Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinin bulunduğu bir şehirdir (Anonim, 2022a).

Geçmiş M.Ö. 5500'lü yıllara dayanan Çumra'da yer alan Çatalhöyük, ilk ev mimarisi, ilk tarım, ilk yerleşik hayata geçme vb. gibi özellikler ile sadece Konya için değil ülkemiz içinde önemli bir kültür kaynağıdır (Şekil 4.1.).

Şekil 4.1. Konya Çatalhöyük

Konya, uzun dönem Selçuklu Devletine başkentlik yapmıştır. Anadolu Selçuklu döneminde kültür, sanat, mimaride en verimli çağını geçirmiştir. Çağın en tanınmış âlimleri, felsefecileri, yazarları bu dönemde önemli eserler ortaya koymuşlardır. Mevlâna Celâlettin Rumi, Sultan Veled başta olmak üzere Kadı Burhaneddin, Kadı Sıraceddin, Sad reddin Konevi, Şahabettin gibi alimler Konya'ya yerleşmişler, çıkardıkları şaheserlerle kente merkezlik, kültür, saygınlık ve katmışlardır. Eserler bakımından önemli bir konumda yer alan Konya, Türk mimarisinin gözde eserleri sayılan abidelerle süslenmiştir. Konya'da ayakta kalan abidelerin hepsi "Türk Çağı'nda yapılmıştır. Mevlânâ Türbesi, bu eserlerin en başındadır. Mimar Bedrettin Tebrizî tarafından yapılmıştır. Mevlâna Türbesi Kubbe-î Hadra (En Yeşil Kubbe) denilen 16 dilimlidir ve

çinilerle bezenmiştir. Günümüzdeki bu güzel manzaraya Cumhuriyet döneminde ulaşmıştır (Şekil 4.2.).

Şekil 4.2. Mevlâna Türbesi

Alaeddin Cami, Sahip Ata Külliyesi, Karatay Medresesi, İnce Minareli Medrese, Sırçalı Medrese Selçuklu döneminde yapılmış olup Konya'nın önemli yapılarıdır (Şekil 4.3.) (Şekil 4.4.). Sultan Selim ve Aziziye Camisi de Konya'nın tarihi dokusunu yansıtan dini yapılarıdır.

Şekil 4.3. Alaeddin Cami

Şekil 4.4. İnce Minareli Medrese

Bu tarihi yapılara baktığımızda ne kadar özgün olduğunu görmekteyiz. Özellikle cephelerdeki malzeme, tarihi öğelerin kullanımı, işçilik, doku ve renk gerçek bir mimari ifadeyi ortaya koymaktadır. Bu yapılar hem mimariyi hem de mimari geçmişi en güzel şekilde temsil etmektedir (Şekil 4.5.) (Şekil 4.6.).

Şekil 4.5. Aziziye Cami

Şekil 4.6. Karatay Medresesi

4.2.2. Coğrafi ve kültürel özellikleri

Konya kentinin orta merkezini Alâeddin Tepesi oluşturur. Tarihi kazı çalışmaları, Alâeddin Tepesi'nin MÖ 3000 - MÖ 1000li yıllara dayandığını göstermektedir (Karpuz, 1999). Kentin orta merkeze bağlı gelişiminde coğrafya ve topoğrafya oldukça etkili olmuştur. Konya; sosyal, kültürel oluşumların ve yaşam

tarzının mekâna yansımalarıyla oluşan özgün bir yapıya sahiptir. Mimari gelişimini de bu yönde devam ettirmiştir (Ter ve Özbek, 2005).

Konya, başkent olduğu Selçuklu dönemi zamanlarında altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde kültürel, sanatsal, mimari, bilimsel yönden kendini çok geliştirmiş, kültürel bir kimlik kazanmıştır. Mimari mekânsal gelişimini de biçimlendirerek kültürel kimliğini yapılarla yansıtmıştır.

20. yy. sonlarında Avrupa'ya yönelme, demografik gelişim, kentleşme, sanayileşme ve teknolojinin de etkisiyle mimari faaliyetler hız kazandı. Bu hızlı gelişim ile Konya kentinin mimarisi değişime uğramıştır.

4.2.3. Çalışmanın yöntemi

Alan çalışması kapsamında son dönem Konya'daki Kamu yapılarının cephe-kimlik analizi hedeflenmiş olup bu amaçla 20. Yüzyıl sonu 21. Yüzyıl başında inşa edilen farklı fonksiyonlardan 24 adet kamu yapısı seçilmiştir. Bu amaçla seçilen yapılarla ilgili her türlü yazılı basılı görsel dökümana ulaşılmış, yapılarla ilgili yerinde gözlem ve uzman mimarlarla görüşmeler yapılmıştır.

Çalışmanın hipotezi: tüm Türkiye'de olduğu gibi Konya özelinde de kamu yapıların cephelerinde tarihsici anlayışın hâkim olacağı ayrıca Konya'nın eski bir Selçuklu başkenti olmasından dolayı bu arayışın Selçuklu odaklı olacağı yönündedir.

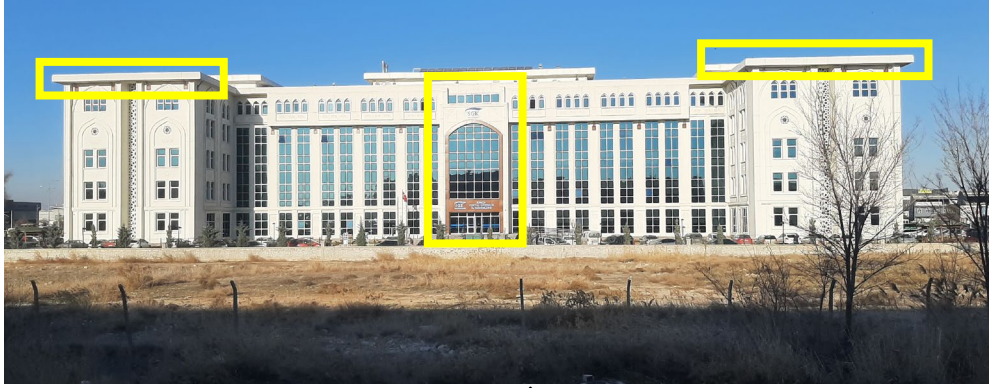
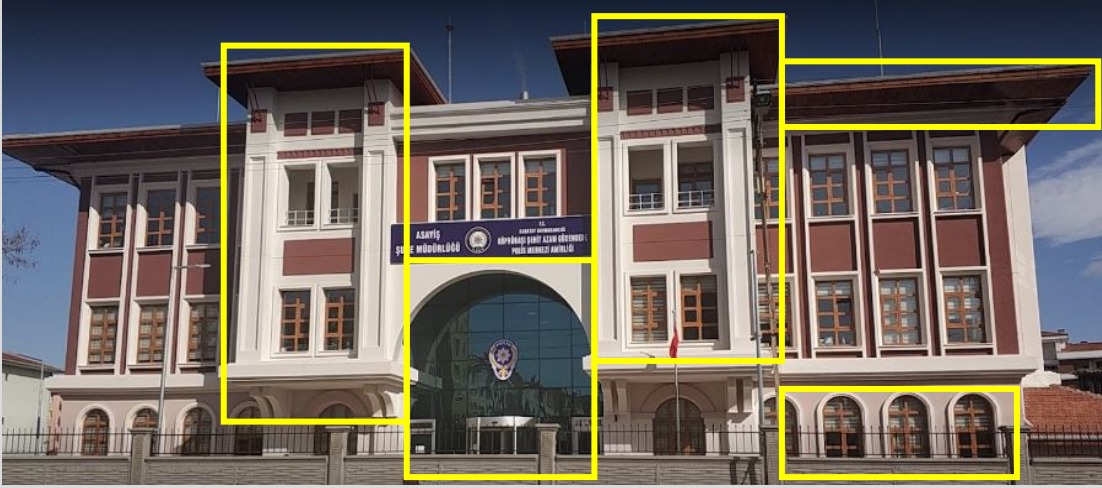
Konya'da yeni yapılan kamu yapılarının Selçuklu mimarisini taklit ettiği hipoteziyle yola çıkılan bu tezde 21. yüzyılda Konya da inşa edilen farklı fonksiyonlarda 24 adet kamu yapısı seçilmiştir. Seçilen kamu yapılarının fotoğrafları üzerinden uzman mimarlarla değerlendirilerek; taklit ettiği mimari öğeler (taç kapı, revak, kemer, sütun, tonoz, kule, kubbeli pencere vs...) işaretlenmiş, taklit ettiği dönem ve üslup (Selçuklu, Osmanlı, I. Ulusal, II. Ulusal, Yöresel mimari vs.) belirlenmiştir.

4.2.4. Yapıların analizi

2000'li yılların başlarından itibaren, Türkiye'nin birçok kentinde "millî" adı altında bir kamu mimarisi oluşturulmuştur. Bu mimari kendi içinde birçok tutarsızlık, çelişki ve yersizlik içermektedir. Selçuklu, Osmanlı ve yerel mimariden ilham alınarak yapıldığı savunulan bu kamu binaları, ideolojik bir tavrın ürünüdür. Bu nedenle bu kamu binaları estetik olmayan resimsel cephelere sahiptir. Bugün karşılaştığımız

Selçuklu-Osmanlı esintili bu yapılar sadece ‘simgeleşen ve kalıpcı’ bir tavra sahiptir. Bugün adalet sarayları, hükümet konakları, emniyet hizmet binaları, hastane binaları, okul binaları ve benzeri kamu yapıları talihsiz bir şekilde bu kalıbın içindedir. Merak edilen bu arayışın Konya kentindeki durumudur.

Çizelge 1. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

 <p style="text-align: center;">Adalet Sarayı ,2008</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, Revak, Selçuklu Motifi
II. Ulusal	Cumba
 <p style="text-align: center;">Konya Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü,2019</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, kemer
II. Ulusal	Geniş saçak, Payanda
 <p style="text-align: center;">Konya Köprü Başı Polis Merkezi, 2020</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Osmanlı	Kemerli pencereler, kemer,
II. Ulusal	Geniş Saçaklar, payanda, cumba,

Çizelge 2. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

Konya İl Halk Kütüphanesi, 2012

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, sivri kemer, revak
II. Ulusal	Sütun, pencere

Konya Yeniceoba Beyler Konağı, 2017

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Sivri kemer
I. Ulusal	Kule, payanda
II. Ulusal	Geniş saçak

Konya Ereğli Adalet Sarayı, 2016

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Sivri kemer, taç kapı

Çizelge 3. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

	
Emirgazi Hükümet Konağı, 2018	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Osmanlı – I. Ulusal	Kemerli pencereler,
Selçuklu	Taç kapı
	
Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü, 2019	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, revak, sivri kemer
	
Beysşehir Adliyesi, 2019	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Kemer, taç kapı

Çizelge 4. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

	
Konya Spor Lisesi, 2018	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Osmanlı	Kemerli Pencere
	
Yazır Şehit Osman Küçükdoğan İlkokulu, 2012	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, kemer, revak
	
Konya Tahir Büyükkörükçü Anadolu Lisesi, 2015	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, revak
II. Ulusal	Saçak, pencere

Çizelge 5. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

Meram Gödene Toki Okulları, 2011

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Sivri kemer, revak
I. Ulusal	Kule

Karatay Fen Lisesi, 2014

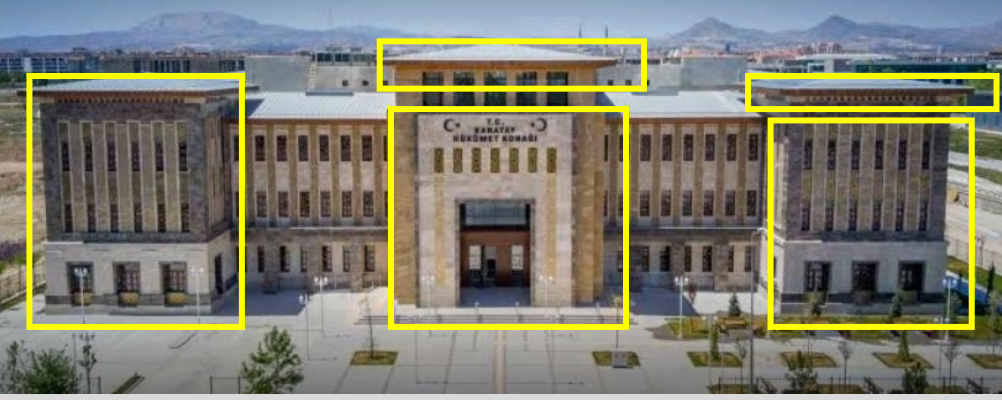

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Revak,
I. Ulusal	Kule, saçak

Selçuk Üniversitesi Kapısı, 2010

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, kemer, Selçuklu motifi

Çizelge 6. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

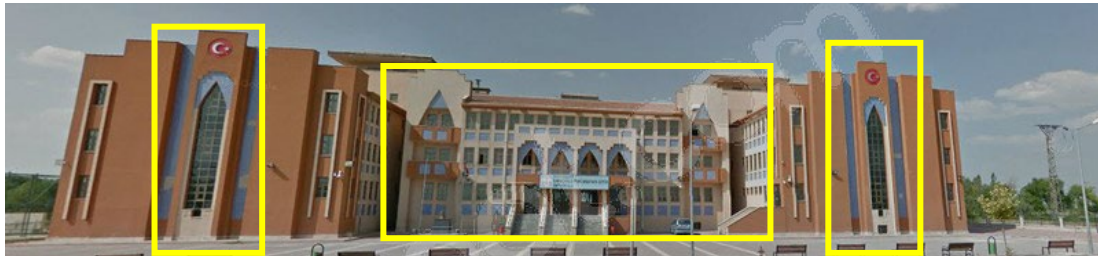
	
Karatay Hükümet Konağı, 2019	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, revak
II. Ulusal Mimari	Geniş saçak, pencere, sütun
	
Selçuklu Belediyesi, 2012	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, külah, kemer
I. Ulusal Mimari	Kule
	
Karatay Belediyesi, 2008	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Külah

Çizelge 7. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

Selçuk Üniversitesi Yaya Üst Geçidi, 2010

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Kemer, revak, motif
Osmanlı	Kemerli pencere,
II. ulusal	Cumba, saçak

Saraçoğlu Mustafa Çetin İlkokulu, 2010

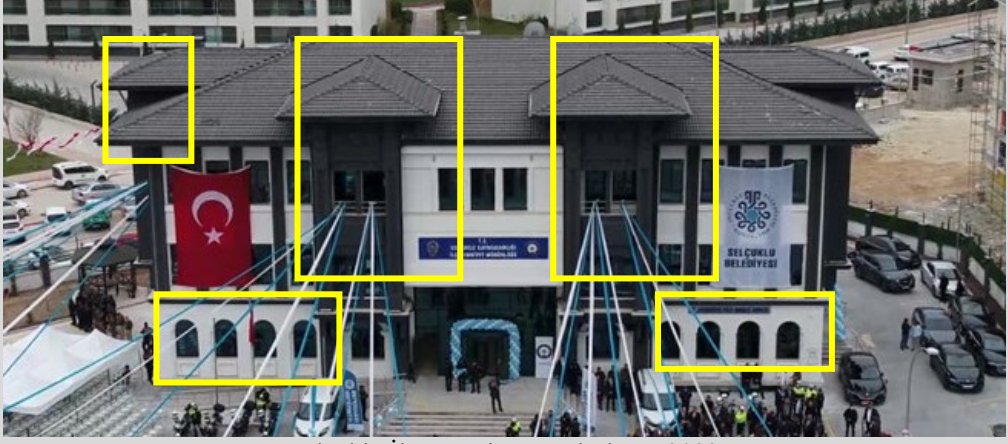

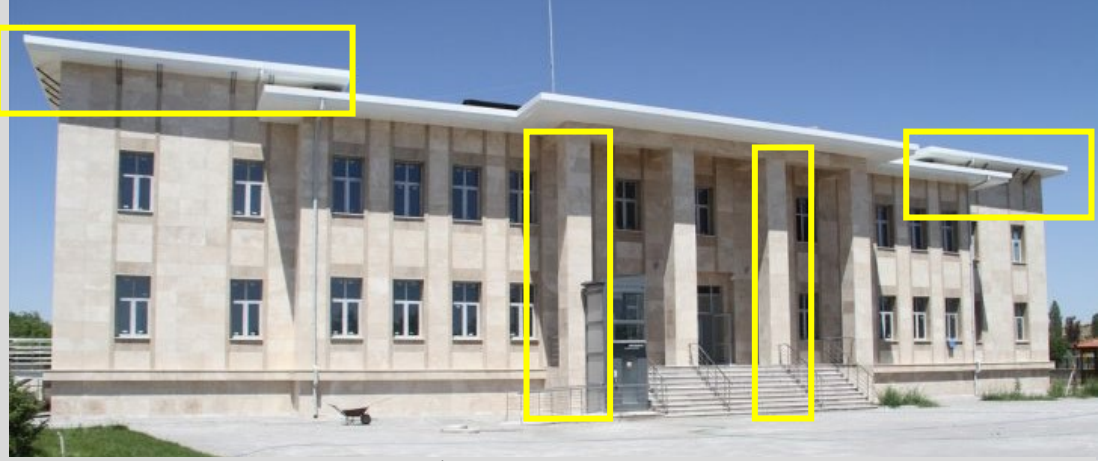
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Revak, sivri kemer
I. Ulusal Mimari	Kule

Konya Karapınar İlçe Emniyet Müdürlüğü, 2017

TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Taç kapı, kemer
Osmanlı	Kemerli pencere
I. Ulusal	Saçak, payanda

Çizelge 8. Konya'daki kamu yapılarının cephe analizi

 <p>Selçuklu İlçe Emniyet Müdürlüğü, 2022</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Osmanlı	Kemerli pencere
II. Ulusal	Saçak, çatı
 <p>Konya Panorama Müzesi, 2017</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
Selçuklu	Kemer, Kûlah, Taç kapı
 <p>Beşşehir İlçe Emniyet Müdürlüğü, 2020</p>	
TAKLİT ETTİĞİ DÖNEM	TAKLİT ETTİĞİ MİMARİ ELEMALAR
II. Ulusal	Sütun, geniş saçak

4.2.5. Araştırma bulgularının değerlendirilmesi

Konya'daki 2000 sonrası kamu yapılarının cepheleri analiz edildiğinde özellikle eski bir Selçuklu başkenti olmasından dolayı tüm yapılarda Selçuklu egemen bir arayış olduğu tespit edilmiştir. Geçmişe tutunma çabasıyla tüm kamu yapılarında başta taç kapı olmak üzere, kemer, revak, külah ve motifler bağlamından kopuk biçimde kullanılmıştır. Ayrıca Selçuklu mimarisıyla beraber birçok üslup ve mimari ögenin bir yapıda beraber kullanıldığı gözlemlenmiştir. Osmanlı döneminin kemer ve kemerli pencereleri; I. Ulusal Dönemin kemerli pencere, kule ve saçağı; II. Ulusaldan geniş saçak, payanda, pencere, sütun, cumba, kırma çatı gibi mimari elemanların hiçbir estetik kaygı güdülmeden bir arada kullanıldığı tespit edilmiştir.

İşlev açısından birbirinden farklı ama görüntü olarak birbirinin aynısı olan bu tarihsici yapılar dönemini yansıtamamaktadır. Selçuklu, Osmanlı, I. ve II. Ulusal dönemlerin üslubunu temel alan bu anlayış, bu mimari üslupların biçimlerini karmaşa şeklinde bu yapılarda uygulama çabası içindedir. Cephe-mekân kurgusu, ölçek-oran ilişkisi, malzeme-renk uyumu gibi hiçbir mimari tasarım kriteri düşünülmeden tek dert tarihsel yapılar yaratmaktır. Türkiye'de son dönemlerde tarihe dönüş, yeniden popülerleştirilmeye çalışılmaktadır. Tarihi yeniden canlandırmaya yönelik örneklerle mimarlıkla dejavu yaratılırken; zamandan, mekândan, bağlamdan, anlamdan, ölçekten uzak düşünülmektedir.

Konya gibi ülkemizde birçok kentte son 20 yılda üretildiği bilinen adalet sarayı, hükümet konakları, okullar vb. kamu binalarının yok denecek kadar az sayıda, düzenlenen mimari proje yarışmaları ile inşa edilmiş olduğu bilinmektedir (Ötkünç ve Ekinci, 2021). Bu nedenle de yapılar farklı, tartışmalı ve bilinçli bir tasarım ile yapılmadığından; mekânsal karşılığı olmayan, işlev, estetik ve esnek çözümlerden yoksun yapılara dönüşmektedir. Bu davranış yenilik ve çağdaştan uzak, aslına saygı duymayan, estetik ve esneklikten yoksun bir yapıya sahiptir.

Günümüzde, yapılan tarihsici yapılar, sözde kaybedilmiş bir geçmişi arama amacıyla yapılmaktadır. Türkiye genelinde ve Konya özelinde kamu yapıları analiz edildiğinde geçmiş, bugün ve gelecek arasında, bir süreklilik yoktur. Günümüzde tarihi biçimlerin, imgelerin ya da dokuların yer ve bağlam ilişkisi düşünülmeden kullanılmasıyla ortaya çıkan biçimci örnekler artış göstermektedir. Bu durum 'sembolik yapılar' adıyla mimarının bağlamsız ve zamansız bir şekilde yeniden vücut bulmasıdır.

Ahunbay (1996) yeni bir yapının, taklit ettiği tarihi yapının dokusuna, özgün malzeme ve işçiliğine ya da zamanın bu yapılar üzerindeki etkisine sahip olmadığını ifade eder. Böylelikle bu taklit ve kopyalar sadece yeniden canlandırma çabaları ile kalmaktadır. Dolayısıyla bu çabayla, benzerlik kurmaya çalıştıkları tarihi yapının yerini almaları mümkün değildir. Tarihi değer taşımayan bu yapıları tarihsel olarak değil de tarihsici olarak değerlendirmek gerekir.

Sonuç olarak Tüm Türkiye de gözlenen kamu yapılarındaki tarihsici yaklaşımın Konya Kamu mimarisinde de egemen olduğu görülmüştür. Konya birçok uygarlığa ve Selçuklu devletine başkentlik yapmış önemli bir mimari geçmişe sahip bir kenttir. Bu mimari kıymeti bezemeye, yapısal eklentilere indirgemek sorunun ana noktasıdır. Osmanlı ve Selçuklu'daki özü değerlendirmekte tabii ki fayda vardır. Bu iyi niyetli bir yaklaşımdır ancak bu yapıların oranını, resmini, özünü, ruhunu kavrayarak yeni tasarımda değerlendirmek doğru bir yaklaşım olur. Çünkü kamu yapıları ait oldukları dönemi, coğrafyayı, yaşam tarzını mimari mekânlara yansıtarak kültürel ve estetik boyutta kente katkı sağlarlar. Kültürel ve tarihi hassasiyetin günümüz yapılarına tekrarlanması değil özümseren yorumlanması gerekir. O zaman mimari yönden ileri bir adım atılmış olur.

Dostoğlu'na (2007) göre günümüz tarihsici kamu mimarisi ‘...mış, miş gibilerini üreterek geçmişin izlerini günümüzde aramaktadır. Ancak bu arayış, bir gösterişe dönüşmekte ve seri üretimler halinde birbirinin kopyaları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu seri üretimler ve kopyalar hangi döneme, hangi kente, hangi kültüre ait olduğu anlaşılabilen imgeler kalabalığı halinde olmaktadır. Bu noktada bulunduğu coğrafyaya ait olma ve kendi kimliğini kazanma durumu ne yazık ki kaybolmaktadır. Farklı ‘yer’lerde birbirinin aynısı yapıların olması kimin nereye ait olacağına karmaşası ve belirsizliğini ortaya koyar.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Geçmişten bugüne, sanat ve mimarlık tarihinde geçmişe öykünme çabası çoğunlukla, dönemin sosyal ve siyasal gelişmeleri ile paralellik gösteren bir sanat anlayışı ve arayışından ortaya çıkmaktadır. Örneğin Avrupa’da Neoklasizm akımının yaşandığı dönemde Antik Yunan ve Antik Roma’yı mimari üslup ve anlayış olarak takip edildiği ve yeniden canlandırıldığı yapılar inşa edilmiştir. Ve yine I. ve II. Ulusal Mimarlık Akımlarının olduğu dönemlerde de geçmiş dönemin; Selçuklu ve Osmanlı mimarisinin birtakım biçim ve süsleme detayları yapılarda hissedilmiştir (Oral, 2019). Ülkemizde de geçmişe öykünme ile geçmişe ait tarihi biçimlerin özellikle günümüz kamu yapılarındaki kullanımına birçok örnekte rastlamaktayız. Günümüz kamu yapılarının cephelerinde “Osmanlı”, “Selçuklu” gibi tanımlarla özetlenen biçim dilinin sıkça kullanıldığını ve tarihsel bir kimlik oluşturma çabası cephelerde taç kapı, revak, eyvan, kemer, cumbalar, payanda, saçaklar, sütun vs. gibi mimari elemanları cephede kullanıldığını görmekteyiz. Fakat bu tarihi semboller, geçmiş dönemlere referans vermeksizin, yüzeysel dekorasyonlarla bağlamından kopmuş gösterimler şeklinde kalmaktadırlar. Günümüz kamu yapılarında erkin de etkisiyle dönemini ve coğrafyasını yansıtmayan postmodern akımının etkin olduğunu görmekteyiz. Murphy (1989)’te *“Postmodern mimari bir illüstrasyon, betimleme veya toplama meselesi olmayan, bir ‘gerçekliği’(reality) keşif sorunudur”* diyerek postmodernin tarihsici yönüne vurgu yapar. Postmodernizmde, modern sanatta var olan üslup ve amaç yerine montaj anlayışı hâkimdir.

Kamu yapıları, çoğunlukla dönemin sosyal, siyasal, ekonomik ve toplumsal gelişmelerinin politik yansımalarını ortaya koyan bir tavrın eseri olabilmektedir. Kamu yapılarının devletin saygınlık ve ciddiyetine uygun; kaliteli, iyi işleyen ve geleceğe dönük olarak planlanan esnek, modern bir şekilde yapılması mimari camiada uygun görülmektedir. Kentlerin en önemli yapıları olan kamu yapıları siyasal düşünce biçiminin etkisi altında kalmaktadır. Yapılar, Selçuklu ve Osmanlı Dönemi mimari karakterlerini yansıtmaya çalışan daha önceki biçimleri tekrarlayan bir hale bürünmüştür. Adalet Saraylarının cephe-pencere düzenlemeleri, belediye binalarının devasa giriş sütunları, okulların kemer biçimine benzeyen işlevsiz formları ve kuleleri hükümet konaklarının geniş anlamsız saçakları, oransız ölçüsüz revakları... Yapıların

Selçuklu ve Osmanlı mimarisine sadece seçmeci anlayışta bağlı kalma çabaları görülmektedir. Günümüz kamu yapılarında gördüğümüz şey aslında bir bakıma eklektizmdir. Farklı tarihi ve mimari dizgeden alınan öğelerin yeni bir dönem içinde yeniden tekrarlayarak kullanılması olarak tanımlanan eklektisizm; tarihsici kamu binalarında özellikle cephesinde sivri kemer, üçgen alınlık, köşe kuleleri vb. şekilde karşımıza çıkmaktadır. Selçuklu veya Osmanlı stilindeki biçimsel üslubu temel alan anlayış, Klasik dönemin mimari form ve biçimlerini olduğu gibi hatta anlaşılabilir halde değişik biçim ve formlara sokarak kamu yapılarında uygulama çabası içindedir. Kamu yapılarının mimari üslupları içinde gözlenen birtakım ortak özellikler arasında şunlar sayılabilir; simetrik kurgu, kemer, kubbe, sütun, taç kapı, cumba, saçak, kule, motif, süsleme, bezeme ve geometrik süslemeler.

Ferdinand de Saussure'e göre bir yapının doğru öğeleri hem yapıya hem de birbirlerine bir bütünü oluşturacak şekilde bağlıdır (Güçlü ve ark, 2002). Tek başlarına belirli ve faydalı anlamlar taşımadığını ifade eder. Anlamlarını ise doğru konumlanış ve kullanımları ile kazanırlar (Eren ve Gözaydın, 1988). Bu yaklaşıma göre, bir mimari ürünü oluşturan giriş, cephe, çatı, taşıyıcı, kolon, duvar, pencere vb. gibi öğelerin sadece kendilerine odaklanmaktan ziyade konumlarına, ölçek ve oranlarına, bir araya geliş biçim ve şekillerine, işlevselliklerine ve kullanım amaçlarına odaklanmak gereklidir (Koçyiğit ve Gorbon, 2012). Oysa günümüz kamu yapılarında bu durumların neredeyse tamamı göz ardı edilmektedir. Cephelerde ne bir doluluk ve boşluk dengesi ne de içine yerleştiği çevrenin özelliklerine dikkat edilerek tasarım yapılması gözlemlenmemektedir. Cephelerde gördüğümüz tek şey Selçuklu-Osmanlıya öykünen biçimlerin (taç kapı, kemer) süs şeklinde kullanılmasıdır. Böyle yapıların zaman içerisinde çevresini de nitelikli bir düzenlemeye teşvik etme potansiyeli yoktur.

Biçim, form, karakter ve öz itibarıyla ne Osmanlı ne Selçuklu ne de Yöresel üslubu yansıtmayan, uzaktan bile alakası olmayan kopyalama şekillerle yapılan bu "neo" yaklaşım aslında birtakım ideolojik ve politik düşüncelerle üretilmiştir. Böylelikle tarihsici mimarlık bir nevi mekânın politikleştiği süreci anlatmaktadır. Geçmişe dönük tutucu istekler, geçmişe tutunma ve özlem gibi nedenlerle geçmişe ait mimarlığı korumak ya da geçmişe saygı gibi söylemlerle sadece bazı dönemlere ait üslupları kullanmakta, önemsemektedir. Türkiye'de son yıllardaki tarihsici mimarlık anlayışı, özellikle kamu yapılarındaki örnekleri ile sembolik bir davranış ortaya koymuştur. Bu davranış yenilik ve çağdaştan uzak, aslına saygı duymayan, estetik ve esneklikten yoksun bir yapıya sahiptir. Tüm bu tarihsici semboller ve simgeler

işlevsellikten uzak sadece birer resim görüntüsündedir. Debord'un (1996) da söylediği gibi "gösteri toplumu"na hitap etmektedir. Bugünü yaşarken tarihi unutturan kurgusal nitelikli cephelerin, tarihin birikiminden uzak olduğu bir gerçektir.

Bu tez çalışmasında ele alınan **kamu yapıları** tasarım, özgünlük, kullandığı (taklit ettiği) mimari biçim ve formlar, dönemler bağlamında incelendiğinde tasarımında herhangi bir özgünlük barındırmadığı ve bir taklit mimarisinden öteye geçemediği belirlenmiştir. Farklı işlevlere sahip olmasına rağmen birçok kamu yapısı sembol ve taklitlerden oluşan tek tip yapılara dönüşmektedir. Bu yapıların kimlik kaosu yaşadığı ve kent kimliğini bozduğu belirlenmiştir. Bu çalışma bir kamu yapısının kimlikli olması gerektiğini dönemini ve işlevini yansıtmaması gerektiğini savunur. Günümüz kamu yapılarının yukarıdaki nedenlerden ötürü (taklit, tarihsel biçimlerin yorumlanmadan kullanımı, hipergerçeklik, yapıştırma, kopyalama vb.) kimliksizleştiği açıkça ortadadır. Günümüzde malzeme ve teknolojik imkânlarla rağmen bu tarihsel öğelerin sadece cephe süsleme elemanları olarak kullanılması yapı için oldukça hatalı bir yaklaşımdır. Zira yapının hangi döneme ait olduğuna, hangi işlevsel özelliğe sahip olduğuna dair büyük bir karmaşa oluşturmaktadır. Olanın taklitlerini tasarlamaya çalışmanın, koruma anlayışına uymadığı da açık ve nettir.

Taklit ve kopyanın aşırılaştığı, eleştiri ve sorgunun yer almadığı, birbirine benzer kimliksiz kamu yapılarının çoğaldığı bir mimari ortamda kestirme ve zahmetsiz bir seçim görülmektedir. Günümüzde sıradan hale gelmiş, yeni projeler tasarlama çabasına girmeyen, tarihi öğeleri kopyalayan taklit eden ya da benzerini tasarlamaya çalışan bir yol vardır (Vanlı, 2007).

Selçuklu-Osmanlı tarzı kamu mimarisi ısrarının arkasında iyi niyetli bir yaklaşım olduğu düşünülebilir. Ancak "Millî değer" yarattığı düşünülen bir devlet mimarisi üslubuyla bu yapıların günümüze somutlaştırıldığı görülmektedir. Yapıların devlet ile ilişkisi düşünüldüğünde ulusal bir kimlik arayışı içinde olduğu, inşa edilen kamu yapılarından anlaşılmaktadır. Bu kimlik arayışı içinde her ne kadar çağdaş bir yaklaşım amaçlansa da işlevsellikten, estetik ve faydacılıktan önce, belirlenmiş bir biçimselliğin tercih edilmiş olması yapıların bir kalıbın içine sürüklemesine neden olmaktadır. Bu tarihi dönemlerin içerisinde tarihsel, sosyal, antropolojik olarak da yüklü verilerin yanı sıra mekânsal kurgu ve özgünlüğü ile tabii ki çok kıymetli bir miras var. Bu mimari kıymeti bezemeye, yapısal eklentilere indirgemek sorunun ana noktası. Çünkü kimi yapılarda, Türk mimarisinin ihtişamı, estetiği, biçimsel zevki yansıtılmaya çalışılırken, doğru oran ve ölçülerin kullanılmaması sonucu ortaya komik, belirsiz

tarzların çıkıyor olduğu gerçeğidir. Osmanlı ve Selçuklu'daki özü değerlendirmekte tabii ki fayda var. Bu iyi niyetli bir yaklaşımdır ancak bu yapıların oranını, resmini, özünü, ruhunu kavrayarak yeni tasarımda değerlendirmek doğru bir yaklaşım olur. Ama bunu genelleştirmemek gerekir. Her yapının bulunduğu ortama göre bunu ayırt edebilmek lazım. Her yer için o yere özgü bir mimari tasarım üretmek gerekir. Mimarlık bir zincir gibi tüm bizden önceki uygarlıklara eklemlenerek geliyorsa, o zaman gerçekten tarihi gelişim, mekân anlayışı, biçimin arkasındaki anlam gibi mimarlığın özgüllüğüne ilişkin bilimsel çalışmalarla beslenmesi gerekir. Yoksa işin moda, tüketim, gösteriye, estetiğe ya da iyi niyetle piyasa değerine dönüşme tehlikesi mevcuttur. Anlamını sosyal, kültürel ve coğrafi koşullardan ya da tarihsel yaşamışlıklardan almamanın getirdiği kimliksizlik, beraberinde sonsuz miktarda üretilebilecek çoklu bir kimliğe sahip olma durumunu getirmektedir. Tüketim toplumunun değişen beklentileri ile şekillenen bu çoklu kimliğe sahip olma durumu ise, mimari ürünün kendisini kullanılıp, modası geçince atılan bir tüketim ürününe dönüştürmektedir.

Günümüzde sadece belirli dönemlere ait üslupların tarihi biçimlerini kullanarak olduğu gibi kopyalama, taklit etme ve hatta tanınmaz hale gelecek şekildeki formlarda kullanılmasıyla mimari bir kimlik oluşturulamayacağı anlaşılmaktadır. Bu tarz yapıların gelecek nesillere, sadece biçimsel örüntülerden oluşan formlardan başka hiçbir şey aktaramayacağı görülmektedir. Bu mekanlar, ilişkisel ve tarihsel olarak tanımlanmış yerin özelliklerini göstermeyen yok yerlerdir (Yıldız Kuyrukçu ve Ünal, 2020). Kalıplaşmış, ideolojik ve dogmatik bir bakışla türeyen bu tarihsici mimarlık uygulamalarının, kentlerin kimliğini ve yerelliğini tahrip edici etkisini azaltmak ve yok etmek için bu konuda bilinçli bir toplum olarak doğru bir tutum ortaya koyulmalıdır. Bu tutumu ortaya koyacak önemli ayaklarından birinin, siyasi iktidarların kent mimarisi üzerine kurduğu ideolojik baskının etkisinde kalmamaktır.

Kamu yapıları, kentsel bütünün bir ögesi olarak oldukça önemli yapılardır. Kamu yapıları bir kenti tanıtan ve o kentin okunabilirliğini sağlayan kimlikli olması gereken yapılardır. Bu nedenle bu çalışmada son dönem kamu yapılarının cephe-kimlik analizi yapılmış ve tespitlerde bulunularak çözüm önerileri getirilmiştir. Mimari yaşayan bir olgu olup yapılan her tasarım geçmiş ve gelecek ile bağlantılıdır. Tarihi biçimler ve yerel kültürler uzun yıllar boyunca biriken geleneğin ve bilgeliğin sonucunda oluşmuştur. Malzeme olanakları, yapısal sınırlılıklar, iklim koşulları, yer şekilleri gibi zamana ve mekâna bağımlı değişkenlerce belli bir süreçte meydana getirilmişlerdir. Bu biçimleri onu meydana getiren bileşenlerden bağımsız biçimde basit

geometrik şekillere devşirip koparmak sahte gerçeklikler ve simülasyonlar üretmektir. Mimarlık tarihi mimarlar için inceleyebilecekleri sınırsız olasılıklar barındırmaktadır. İlk anda herkesçe fark edilen formlara indirgenmeden altında yatan felsefe ve soyut düşünceler analiz edildiğinde tarihi biçimler çağdaş mimarlık için oldukça faydalı olacaktır.

Ülkemizdeki son dönem kamu yapılarının kimlik özelliklerini taşıması; mimarın kimlik kaygısını ciddi biçimde üstlenmesi, toplumun değerlerini anlaması yükseltmesi, ulusal ve genel mimarlık tarihinin öğretilerinden ustaca yorumlayarak yararlanması, yer'e özgü sosyo-kültürel, tarihsel, fiziksel özellikleri özümsemesi, biçim, format ve tektonik araştırmaların dilini seçkinleştirmesinden geçer.

5.2. Öneriler

Ülkemizde son 20 yılda kamu binaları ile ilgili her yerde tekrarlanabilen biçimler ve formlar ile okullar, belediye binaları, adalet sarayları Türkiye'nin tüm coğrafyalarına ve tüm iklimlerine uyum sağlayabilecek tek bir prototip ile tasarlanabileceği düşünülmüştür. Şüphesiz bu idareciler tarafından ulusal kimliği canlandırmak ve nostajiye özlem nedeniyle yapılan iyi niyetli bir yaklaşımdır.

Son dönemde yarışmalar, özellikle kamu binaları için gitgide azalmaktadır ve hatta yapılmamaktadır. Yarışmalar kamu yapıları ve kamusal alanlarla ilişkilendirildiğinde yarışma alanındaki bu büyük gerilemenin, en belirgin yansımalarını yarışma yapan başlıca kurum olan kamuda gösterdiğini söyleyebiliriz. Hem merkezi hem de yerel yönetimler içinde daha az yarışma çıkartılmakta ve çıkartılan yarışma süreçleri kendilerine göre değiştirilebilir hale getirilmektedir.

Yeni Kamu ihale Kanunu'nun 22. maddesine dayanarak çıkarılan 24.12.2002 tarihli yeni Yarışmalar Yönetmeliği, "gelen gideni arar" deyişini haklı çıkaran bir sürece neden oldu. 1970'den bu yana Bayındırlık ve İskân Bakanlığı (BİB) eliyle düzenlenmekte olan yarışmalar mekanizması yeni bir mecraya taşındı. Bu tarihten başlayarak yarışmaların yönetimi, BİB bünyesinde bu işi yıllardır yapmaya alışmış olan merkezî-bürokratik kadrolardan çıktı ve konuya yabancı olan yerel yönetimlere (belediyeler, özel idareler, genel müdürlükler vd.) geçti. Yarışmaların adaletli sonuçlandırılmasında öncelikli unsur olan "raportörlükler" -iyi niyetli de olsalar- genellikle bu işi ilk kez yapan ve yarışmaların kamu yararı ve mimarlık ortamı için ne anlama geldiğinden, geçmişinden, mevzuatından habersiz ekiplerin eline kaldı.

Raportörlerin bilgi ve deneyim eksikliği, jüri oluşumlarından şartnamelere, duyurulardan sergilere dek pek çok aksaklığın yaşandığı bozuk organizasyonları beraberinde getirdi (Özbay, 2007).

Günümüzdeki iktidara kamusal binalardaki sürdürülebilirlik konusuna nasıl yaklaşımları gerektiği ile ilgili basit önerilerden biri mutlaka belediyeler, okullar veya devlet daireleri gibi kamu kurumlarından kendileri için sürdürülebilir bir tasarım politikası geliştirmelerini zorunlu tutmalarıdır. Bu politikalar oluşturulurken yapıların tasarımındaki her aşamada ait oldukları bölgenin iklimi ve kültürel yapısıyla olan uyumları ve yöresel malzeme kaynaklarının kullanımı gibi kriterler gözetilmelidir. Yetkililer bu sorunu göz ardı ettiği sürece sürdürülebilir bir çevre için kamu yapıları nezdinde de yol kat edebilmek mümkün olmayacaktır. Elbette ki tüm kamu binaları, kamusal ve açık proje yarışmalarıyla tasarlanarak hayata geçirilmelidir.

Tek başına yarışma bile önemli bir faktörken, ülkemizde kamu binaları ihale ile tasarımın niteliğini ya da kompleks yapısını anlayabilecek yetenekleri ya da bu konularla herhangi bir ilgileri bulunmayan kişiler tarafından tasarlanmaktadır. Ve bu durum kamu yapıları için vahim bir durumdur. Daha önceki başarıları veya uzmanlıkları sayesinde değil, siyasi yönleriyle seçilerek bu görevlere gelmiş kişiler olduğu için söz konusu projeler için hazırlanan tasarımlar oldukça basit ve vizyon olarak yetersiz niteliktedir. Çünkü mimari bir bakış açısından yoksundur.

Yerel yönetim belediyeler de yarışma geleneğini ve mekanizmasını '*mimari bilgide*' eğitimi ve olgunluğu olmayan birtakım yüklenicilerin gereksiz ve yersiz değerlendirmeleriyle yarışma projelerini uygulamadan gözden çıkarıyor. Yerel yönetimler %80 oranında yarışma birinci projelerini uygulamadığı için bu konuda sıkı ve sağlam bir duruş, tarafımızdan sergilenmelidir.

Yarışma sonucu uygulanan nadir birkaç kamu yapısı elbette var. Bu binalar Mersin Mezitli Belediye binası 2018, Denizli Hükümet Konağı 2010, Çanakkale Lâpseki Hükümet Konağı 2015 gibi yüzümüzü güldüren günümüz kamu mimarisine önemli katkılar sağlayan binalardır (Şekil 5.1.), (Şekil 5.2.), (Şekil 5.3.).

Şekil 5.1. Mersin Mezitli Belediye Binası 2018 (<http://www.arkiv.com.tr/>)

Şekil 5.2. Çanakkale Lapseki Hükümet Konağı 2018
(<https://www.arkiv.com.tr/proje/lapseki-hukumet-konagi/10238>)

Şekil 5.3. Denizli Hükümet Konağı 2012
<http://www.arkiv.com.tr/proje/denizli-hukümet-konağı/4762>

Mimari ortamın yaratıcılığının, özgünlüğünün, heyecanının ve enerjisinin değişmesi ve gelişmesini sağlayan yarışmaların artması tüm yapılar için olsa da özellikle kamu yapıları için çok gereklidir. Yarışmaların ve sonuçlarının kamuya ve kamu yapılarına faydalı hale gelmesi için adaletli ve yarışma adabına uygun bir şekilde düzenlenmelidir. Sadece yerel yönetimle değil merkezi yönetimin mimari mesleki kurumlar ile fikir alışverişi içinde birlikte çalışarak konuyu önemsemeleri, sorunları gidermeye yönelik diplomatik becerilerini geliştirmeleri ve bunlarla ilgili politikalar izlemeleri gerekmektedir. Türkiye'nin, ilgisizlik nedeniyle unutulmaya yüz tutmuş çok değerli bir mimarlık yarışmaları deneyimi var. Bu deneyimi geliştirerek güncelleştirmek için öncelikle mevcut durumu göz önüne alarak duyarlı ve bilinçli bir şekilde hareket etmek gerekir.

Kent mimarisi tasarlanırken mimar kimlik kaygısını ciddi bir şekilde üstlenmeli, toplumun paylaştığı ortak değerleri göz ardı etmemelidir ki bireyler kentsel mekânlara aidiyet hissini duyabilsinler. Mimarlık ile toplum arasında ki ilişkiyi güçlü kılmak amaçlandığında ise mimarlık tarihine başvurmak elbette ki kaçınılmazdır. Ancak bu geçmişin tasarım yöntemlerini, mimari dilini ve temsilini günümüzde de canlandırmak

kesinlikle değildir. Mimarlık tarihinin tasarıma olan katkısı, mimarı düşünmeye, sorgulamaya ve anlamaya yönlendirmesidir. Böylece kentsel mekânlar üretilirken kent belleği korunabilir ve toplumun kente dair aidiyetlik hissi gelişebilir.

Sonuç olarak Kamu yapılarının tasarımında gözetilen kaygılar genellikle kabul edilebilirlik üzerinden ilerliyor. Hâlbuki bu yapılar gelecek nesillere aktarılan ve herkes tarafından deneyimlenen yapılar olarak kendini sürekli yenilemeli ve toplum yaşantısının güncel durumunu yansıtmalıdır. Mimarlık eseri, hemen suçlanıp, yargılanıp kolayca yıkılabilir belki ama yapı yapma eylemi, fikirden yargı aşamasına kadar toplumdaki çeşitli aktörlerin büyük ya da küçük roller aldığı, kamusal bir ortaklığın iş birliğine dayanır. İşveren, tasarlayan, onay veren, yapan, içinde yaşayan, önünden geçip giden kim olursanız olun, suçlunun tasarlayan tek bir bireyden ibaret olmadığı, tek sanat dalıdır. Sonuç iyi ya da kötü, ne olursa olsun sorumluluk kamusaldır.

KAYNAKLAR

- Abel, C., 1997, Architecture and identity, *Architectural Press*, Oxford UK, 245.
- Adler, S.P., 1998, Beyond Cultural Identity: Reflections on Multiculturalism, Basic Concept of Intercultural Communication, Ed. Milton J. Bennett, *Intercultural Press*, USA 225-246.
- Ahunbay, Z., 1996, Tarihi çevre koruma ve restorasyon, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Akay, Z., 2012, Sefaletin Tarihselciliği, *Mimarist*, 12 (43): 56-61.
- Akcan, E., 1996, Mimarlığımızda Kimlik-Yer İlişkisi ve İçerik Sorunu, Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II: Kimlik-Meşrutiyet-Etik, Ankara Atatürk Kültür Merkezi, 7-8-9 Ekim 1993, *TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, 113-118.
- Anonim, 2022a, Dünya Kenti Konya Tarihi, <http://www.bizimkonya.com/konyatarihi.html> [Ziyaret Tarihi: 24 Şubat 2022].
- Anonim, 2022b, Konya'nın Tarihi, <http://www.kto.org.tr/konyanın-tarihi-500s.htm> [Ziyaret Tarihi: 25 Şubat 2022].
- Anonim, 2022c, Medeniyetler Şehri Konya https://konyakultur.gov.tr/images/uploads/files/Konya_Brosuru.pdf [Ziyaret Tarihi: 28 Şubat 2022].
- Anonim, 2022ı, <https://twitter.com/tarihiKonya/status/1302687269514555404/photo/1> [Ziyaret Tarihi: 3 Mart 2022].
- Anonim, 2022k, <https://www.facebook.com/Aksehir.deposts1003155673079926> [Ziyaret Tarihi: 3 Mart 2022].
- Anonim, 2022m, <https://timav.org.tr/category/basin-bulteni/page/12/> [Ziyaret Tarihi: 6 Mart 2022].
- Apignanesi, R. ve Garrat, C., 1998, Yeni Başlayanlar İçin Postmodernizm, Çev: Doğan Şahiner. *Milliyet Yayınları*.
- Arabacıoğlu, P. ve Aydemir, I., 2007, Tarihi Çevrelerde Yeniden Değerlendirme Kavramı, *YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi* 2 (4), 204-212.
- Arendt, H., 1994, İnsanlık Durumu, Seçme Eserler 1, Çeviren: Bahadır Sina Şener, *İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Arkitekt, 1941, Adliye Vekâleti Binası (Ankara), 121-122, 1-7.
- Arkitekt, 1949, Yapı Kredi Bankası Bursa Şubesi, 20-210, 97-99.

- Avcı, S., 2017, Cephe; Tasarımın Dışa Yansıyan ‘Siması’, *Ekoyapı Dergisi*, Online.
- Aydoğdu, H., 2004, “Modern Kimlikte Öznenin Ölümü”, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 115-147.
- Aymelek, Y. ve Yıdırım, Ö.S., 2015, Çağdaş Mimariyi Etkileyen İki Metafor: Form Fonksiyonu İzler ve Form Akışı İzler, *Beykent Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(2), 33 – 60.
- Bahadır, E., 2014, Mekan Tasarımlarında Kimlik Oluşum Süreçleri ve Yersizleşme Kavramının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü*, Ankara.
- Balanlı, A., 1996, Pencere ve Kapı Tasarımında İlke ve Yaklaşımlar, *Yapı Dergisi*, 7 (152).
- Batur, A., 1984, Cumhuriyet Döneminde Türk Mimarlığı, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, *İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Baudrillard J., 1981, *Simulacres et Simulation*, Paris, p.
- Baudrillard, J., 1998, *The Consumer Society: Myths and Structures*, Sage Publications, Londra.
- Bauman, Z., 2003, Modernlik ve Müphemlik, Çev. İsmail Türkmen, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, 131.
- Belkayalı, N., 2003, Peyzaj Mimarlığında Postmodernizm, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- Bilsel, C., 2009, Yeni Dünya Düzeninde Çözülen Kentler ve Kamusal Alan: İstanbul'da Merkezkaç Kentsel Dinamikler ve Kamusal Mekan Üzerine Gözlemler [online], <https://kendineaitbiroda.wordpress.com/2009/08/01/> [Ziyaret Tarihi: 3 Mayıs 2021].
- Binle, M. & Ertan, M., 1992, *Çanakkale’de Turizmin geliştirilmesi ve kent kimliği ile ilişkilendirilmesi*, Undergraduate Thesis, MSÜ, İstanbul.
- Biröl, G., 2007, “Bir Kentin Kimliği ve Kervansaray Oteli Üzerine Bir Değerlendirme”, *Arkitekt Dergisi*, 514, 46-54.
- Borsi, F., 1977, “Leon Battista Alberti”, Çev: Carpanini, R. G., Phaidon Press Limited, Milano, pp. 62- 105.
- Boyer, C. M., 1990, “Erected Against the City” ‘The Contemporary Discourses of Architecture & Planning’ in ‘Architecture vs. Planning’ Center, 6, *Rizzoli*, New York.
- Bozdoğan, S., 1981, Tarih, Mimarlık Tarihi ve Bazı Kavramlar, *Mimarlık* 81(3),7-11.

- Bozdoğan, S., 2002, Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür, çev. T. Birkan, İstanbul: Metis Yayınları.
- Broadbent, G., 1973, Design in architecture: Architecture and the human sciences, New York USA.
- Calvino I., 1972, Görünmez Kentler, *Yapı Kredi Yayınları*, 40.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G. & Stone, A. M., 1992, *Public Space*, Cambridge University Press, New York, USA.
- Castells, M., 2006, Enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür: 2.cilt Kimliğin gücü: *İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları*, İstanbul.
- Chase, J., Crawford, M. ve Kaliski, J., 1999, "Everyday Urbanism", *The Monacelli Press*, New York 108-109.
- Ching, F.D.K., 2007, Mimarlık: Biçim, Mekân ve Düzen, Sevgi Lökçe, *YEM Yayın*, İstanbul.
- Cidem, S. ve Tekin, Ç., 2020, Mimari Cephe Tasarımında Malzeme ve Renk Kullanımı: Alan Çalışmasında Seramik Malzeme Üzerinden Ürün Tasarımcı Yaklaşımının Değerlendirilmesi, *Tasarım Kuram*, 16 (31), 57-79.
- Colquhoun, A., 1990, Mimari Eleştiri Yazıları, çev. A. Cengizkan, *Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları*.
- Colquhoun, A., 1996, Three Kinds of Historicism, ed. K. Nesbitt, 1996, Theorizing a New Agenda for Architecture, An Anthology of Architectural Theory 1965-1995, *New York: Princeton Architectural Press*.
- Connolly, W. E., 1995, Identity/Difference: Democratic Negotiations of Political Paradox, *University of Minnesota Press*, p.
- Correa, C., 1983, Quest for Identity, Architecture and Identity, *The Aga Khan Award for Architecture*, Singapore.
- Çağlar, N., 2008, Postmodern Anlayışta Siyaset ve Kimlik, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 369-386.
- Çelebi, Ü., 2011, Isparta Kenti Kamu Yapılarının İmaj, Kimlik ve Anlam Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Isparta, 5-65.
- Çelikyay, S., 2019, GELENEKSEL MİMARİ VE ESTETİK, 3. *Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumu*, Gaziantep, 742-748.

- Çöl Ş., 1998, Kentlerimizde Kimlik Sorunu ve Günümüz Kentlerinin Kimlik Derecesini Ölçmek İçin Bir Yöntem Önerisi, Doktora Tezi, *Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Debord, G., 1996, Gösteri Toplumu ve Yorumlar, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Demir, Ş. ve Sesli, M., 2007, Kamusal Alan (Türkiye’de Kamusal Alan Kavramlaştırılmasının Muhtevası: Tektiplilik mi, Çoğulculuk mu?), *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi 1*, 273-292.
- Dostoğlu, H., 2007, “... Miş gibi”likten klonlanmaya: Bursa’dan bir kesit. Mimarlık, (333), 48.
- Eagleton, T., 2015, Postmodernizmin Yanılsamaları, *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul.
- Erdemci, C., Yıldırım, E., Tartı, N. ve Kotan, Ş., 2019 Tarihsellik Nedir Ne Değildir?, *Fecr Yayınları*.
- Erdönmez, E. ve Çelik, F., 2016, Kentsel Mekanda Kamusal Alan İlişkileri, *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, Sayı:14.
- Eren, H.ve Gözaydın N. 1988, Türkçe Sözlük, *Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları*.
- Ertuğrul, Z., 2007, Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi Mimarlarından Muzaffer Bey: Eserleri ve Sanat Anlayışı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Eskişehir.
- Forster, K.W., 1976, “The Palazzo Rucellai and Questions of Typology in the development of Renaissance Buildings”, *The Art Bulletin*, 58 (1), pp. 109-113.
- Geuss, R. 2007, Kamusal Şeyler, Özel Şeyler, Çeviren: Gülayşe Koçak, *Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul.
- Girgin, Ü. H., 2018, Gelenekten postmoderne kimlik inşa süreci ve yeni medya: Facebook örneği. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 202-230.
- Gleason, P., 2006, “Identifying Identity”, B. Ashcroft, G. Griffiths ve H. Tiffin (Der.) içinde, *The post-colonial studies reader*, (2nd Edition) *Oxford:Routledge*, 194-196.
- Gökgür, P., 2008, Kentsel Mekanda Kamusal Alanın Yeri, *Bartın Üniversitesi Yayınları* 30.
- Gurallar, N., 2015, Tarihselcilik-Tarihsicilik [Historicism]: Bir Mimarlık Terminoloji Tartışması ve 2000’ler Türkiye’sinde Tarihsici Mimarlık, *METU JFA*, 32 (2).
- Güçlü, A. ve ark. 2002, Felsefe Sözlüğü, *Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları*.

- Güney, Z., 2007, Kamusal Alan Nedir? Kamusal Mekân Nedir? , https://v3.arkitera.com/haber_21487_kamusal-alan-nedir-kamusal-mekan-nedir.html [Ziyaret Tarihi: 5 Mayıs 2021].
- Gür, Ş.Ö., 2007, Mimarlıkta Taklit: Eski Türkü-Yeni Aranjman, *Mimarlık Dergisi*, (333), 37-40.
- Gürallar, N., 2009, Kamu – Kamusal Alan – Kamu Yapıları – Kamusal Mekân: Modernite Öncesi ve Sonrası için Bir Terminoloji Tartışması, *Mimarlık Dergisi*, Sayı:350.
- Gürsel, M., 2014, Meraklısı İçin 19. ve 20. Yüzyıldan Mimari Akımlar [online], <http://kirmizidaktilo.com/2014/12/01/meraklisi-icin-19-ve-20-yuzyildan-mimari-akimlar/> [Ziyaret Tarihi: 22 Mayıs 2021].
- Güvenç B., 1985, “Kültür Konusu ve Sorunlarımız”, *Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Güvenç, B., 1994, Türk Kimliği, *T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları*, Milli Kütüphane Basımevi, Ankara.
- Güvenç, M., 2012, Mekan Kavramının Kısa Tarihi (Elektronik Sürüm), İstanbul: EAA.
- Habermas, J., 2010, Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü, Çevirenler: Tanıl Bora, Mithat Sancar, *İletişim Yayınları*, İstanbul.
- Hacıhasanoğlu, O. ve Hacıhasanoğlu, I., 1995, The Geometrical Analysis of Traditional Turkish.
- Hacıhasanoğlu, O., 1996, Kimlik Sorunu; Mimarlığın Evrensel ve Yerel Boyutları, *Mimarlar Odası Bursa Şubesi, 8. Uluslararası Yapı ve Yaşam Kongresi*, 257-264.
- Hall, S., 1998, Kültürel Kimlik ve Diaspora, Kimlik: Topluluk / Kültür / Farklılık, Çeviren: İrem Sağlam, (Ed: J. Rutherford vd.), *Sarmal Yayınevi*, İstanbul, 85-100.
- Hasol, D., 2009, Mimarlıkta Gericilik ve Tutarsız Yaklaşımlar, *Yapı Dergisi*, 337.
- Hasol, D., 2010, “Çakma” Selimiye!... , *Yapı Dergisi*, 348.
- Hasol, D., 2013, Toplum, Mimarlık ve Eğitim, Mimarlık ve Eğitim Kurultayı, <http://www.doganhasol.net/toplum-mimarlik-ve-egitim.html> [Ziyaret Tarihi: 17 Mayıs 2021].
- Hasol, D., 2014, Ülke Mimarlığı Nereye Götürülüyor, Cumhuriyet Gazetesi.
- Hauser, A., 1959, The Philosophy of Art History, New York: Alfred A. Knopf, ss. 3-18.
- Hofstede, G., 1980, Culture’s Consequences: International Differences in Work Related Values, *Sage Publications California*.

- İlgar, E., 2008, Kent Kimliği ve Kentsel Değişimin Kent Kimliği Boyutu: Eskişehir Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.
- Jencks C., 1991, *The Language of Post-Modern Architecture*, Sixth edition, Academy Editions, London.
- Jencks, C., 1975, The rise of Post-Modern architecture *Architectural Association Quarterly*, 7(4), 3-14.
- Jencks, C., 1977, *The Language of Post-Modern Architecture*, p.
- Kanıpak, Ö., 2007, Kamusal Mimarlıkta Muhafazakârlık, Razi Olduğumuz Muhafazakar Mimarlık. *Arkitera Gündem Dergisi*.
- Karaduman, S., 2010, Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü. *Journal of Yaşar University*, 5(17), 2886-2899.
- Karakurt, E., 2006, Kentsel Mekanı Düzenleme Önerileri: Modern Kent Planlama Anlayışı Ve Postmodern Kent Planlama Anlayışı, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26.
- Karakuş P. D., 2014, Bergama Evleri'nde Kapı Süslemeleri, *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, Sonbahar-Kış, Cilt 1 (3).
- Karpuz, H., 1999, Konya'daki Tarihi Eserlerin Durumları, Sorunları ve Çözüm Önerileri, *İpekyolu Dergisi Özel Sayısı*, 2, 143-146, Konya.
- Keleş, R., 1980, Kentbilim Terimleri Sözlüğü, 474, *Türk Dil Kurumu Yayınları*, 67-68.
- Kellner, D., 1994, Toplumsal Teori Olarak Postmodernizm: Bazı Meydan Okumalar ve Sorunlar. *Modernite Versus Postmodernite*, *Vadi Yayınları*, 227-258, Ankara.
- Kellner, D., 2001, Popüler Kültür ve Postmodern Kimliklerin İnşası, Çev. Gülcan Seçkin, *Doğu Batı Düşüncesi Dergisi*, 4(15), 187-219.
- Keskin Balamir, A., 1996, Mimarın Kimlik, Meşrutiyet, Etik Sorunları ve Mimarlığın Disipliner Buhranı, Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II: KimlikMeşrutiyet-Etik, Ankara Atatürk Kültür Merkezi, 7-8-9 Ekim 1993, *TMMOB Mimarlar Odası Yayınları*, 24-30.
- Kısa Ovalı, P. ve Delibaş, N., 2016, Yerel mimarının sürdürülebilirliği kapsamında Kayaköy'ün çözümlemesi, *MEGARON/Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 11(4), 515-529.
- Koçyiğit, R. G. ve Gorbon, F., 2012, "Mimarlıkta Yersizleşme ve Yerin Yeniden-Üretimi", *Tasarım+Kuram, MSGSÜ*, 8 (13), 95-113.

- Kortan, E., 1996, Mimarlıkta kimlik sorunu: kimlik, meşruiyet, etik. Türkiye Mimarlığı Sempozyumu II Kitabı. Editörler: Erkmen, A., Özdağlar Güvenç, G., *TMMOB Mimarlar Odası Yayını*, Ankara, 96-98.
- Köse, R., 2002, Mimar ve Yapısı: Özne ve Nesne Etkileşimlerinin Doğası, Yüksek lisans Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü* Trabzon.
- Köseoğlu, N., 2002, Küreselleşme ve Milli Hayat, *Ötüken Neşriyat*, İstanbul.
- Krier, R., 1992, "Facades: Elements of Architecture", Academy Group Ltd., Londra, p.60.
- Kuban, D., 2002, Mimarlık Kavramları Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş, 4, *Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul, 14-19.
- Kuban, D., 2012, Sinan'a Bir Selimiye?. Mimar.ist Dergisi, (44), 16.
- Laclau, E., 1992, Universalism and Questions of Identity, 83.
- Lang, S., 1965, "De lineamentis, L.B. Alberti's use of a technical terms", Journal of the Warburg and Courtauld Institutes, 28: pp.331-335.
- Lynch, K., 1960, The Image of the City, *The MIT Press*, Cambridge.
- Manley, S. ve Parnaby, R., 2000, "The Return of the Architect-Planner?", *Planning Practice & Research*, 15 (3), 269-277.
- Mansour H., 2015, The Lost Identity of The City: The case of Damascus, CITTA 8 th Annual Conference on Planning Research AESOP TG Public Spaces & Urban Cultures Event.
- Maslow A. H., 1987, Motivation and Personality, Longman, New York.
- Mesko, M., 2021, Civic Architecture, Public Buildings and Monuments, <http://luciensteil.tripod.com/katarxis02-1/id30.html> [Ziyaret Tarihi: 8 Mayıs 2021].
- MIQCP. 2010, Kamu Yapılarında Kalite. Fransa'da Bakanlıklar arası Kurul, Çeviren: Tuğçe Selin Tağmat.
- Miller, B., 1968, Architecture and Politics in Germany 1918-1945 Harward University Press, Cambridge MA.
- Moore, C.H., 1905, "Character of Renaissance Architecture", The Macmillan Company, Londra, p. 86, 87.
- Murphy, J. W., 1989, Postmodern Social Analysis and Criticism, *Praeger*, p.
- Neill, W. J. V., 1997, "Memory, Collective Identity and Urban Design: The Future of Berlin's Palast Der Republic", *Journal of Urban Design*, Vol. 2 Issue 2.

- Nesbitt, K., 1996, Theorizing a New Agenda for Architecture, An Anthology of Architectural Theory 1965-1995, *Princeton Architectural Press*, New York.
- Ocakçı, M., 1995, Şehir Kimliği ve Çevre İlişkileri”, Kent ve Çevre Planlamaya Ekolojik Yaklaşım, 17. *Dünya şehircilik Günü Kolokyumu*, 163-170.
- Oğurlu İ., 2014, Çevre - Kent İmajı - Kent Kimliği - Kent Kültürü Etkileşimlerine Bir Bakış, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 13(26) 275-293.
- Oral, B., 2017, 21. Yüzyıl Türkiye’inde Muhafazakâr Milli Mimarlık Arayışları ve Yansımaları, S.D.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 41.
- Oral, B., 2019, Geleneksel Mimariye Öykünme Bağlamında Günümüz Safranbolu Sivil Mimarisi, *İnsan&İnsan Araştırma Makalesi*, 6 (21), 597-631.
- Orhan, E., 2013, Politik yeniden yapılanmada kamu binalarının mekansal organizasyonu: Başkent Ankara örneği, *KBAM 4. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Sempozyumu*, Mersin, 283-299.
- Otaner, Z. F. ve Keskin, A., 2005, Kentsel Geliştirmede Kamusal Alanların Kullanımı, İstanbul Teknik Üniversitesi, *Mimarlık-Planlama-Tasarım Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Önem, A. B. ve Kılınçaslan, İ., 2005, Haliç Bölgesinde Çevre Algılama ve Kentsel Kimlik, *İTÜ Dergisi/a*, 4(1), 115- 124.
- Ötkünç, A. ve Ekinci, S., 2021, 'Sıradan' Bir Yapı: Lapseki Hükümet Konağı, *Mimarlık Dergisi*, 420, 60-65.
- Özbay, A., 2007, Yarışmaları Diriltmek Öncelikle Kamuya Yarar!, *Mimarist Dergisi* 7(23), 52-54.
- Özcan, B., 2001, Türk Mimarisinde Postmodern Dönemde Tarihselci ve Yöreselci Bakış, *Fen Bilimleri Enstitüsü*, İ.T.Ü.
- Özcan, K., 2006, Anadolu’da Selçuklu Kentler Sistemi ve Mekânsal Kademelenme, *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 21-62.
- Özdemir, E.E. ve Başkaya, A., 2005, Tarihsel Süreçte Kamu Yapısı Cehesi: Ulus Sayıştay ve Ankara Ticaret Odası, http://www.catider.org.tr/pdf/sempozyum/bildiri_17.pdf [Ziyaret Tarihi: 8 Mayıs 2021].
- Özgen S., 2003, Ege Adaları’nda Mimari Kimliğin Yeri, *Yapı Dergisi*, 260, 69- 73.
- Özgün, A. ve Ersan O., 1997, Kent, görüntü, bellek, www.korotonomedy.com [Ziyaret Tarihi: 3 Nisan 2021].
- Özlem, D., 1999, Felsefi Hermeneutiğe Geçiş Yolu Olarak Tarihselcilik, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (1)127-45.
- Peker, A. U., 2015, AKP Döneminde Rövanşist Mimari, *Mimarlık*, 386.

- Polat, E. ve Bilsel G.S., 2006, ‘Mimarinin ve Kentin Birlikte Planlanması’nda Farklılaşan Kavramlar Üzerine..., *Planlama Dergisi*, 4, 57-67.
- Polat, S., 2011, Kamusal Dış Mekânlarda Mimari Kimliği Değerlendirmek İçin Bir Yöntem Önerisi: Bursa Cumhuriyet alanı örneği, Doktora Tezi, *Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Bursa.
- Popper, K., 1998, Tarihselciliğin Sefaleti, *İnsan Yayınları*, İstanbul.
- Popper, K., 2013, Tarihsiciliğin Sefaleti, İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Proshansky, M. H., Fabian, A. K. and Kaminoff, R., 1983, Place-Identity: Physical World Socialization Of The Self, *Journal of Environmental Psychology*, 57-83.
- Rosenau, P. M., 1998, Postmodernizm ve Toplum Bilimleri, *Bilim ve Sanat Yayınları*, Ankara.
- Rutherford, J., 1998, Yuva Denilen Yer: Kimlik ve Farklılığın Kültürel Politikaları, Kimlik: Topluluk / Kültür / Farklılık, Çeviren: İrem Sağlamer, Ed: J. Rutherford vd., *Sarmal Yayınevi*, İstanbul, 7-29.
- Rybczynski, W., 2002, The Bilbao Effect, September. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2002/09/the-bilbao-effect/302582> [Ziyaret Tarihi: 15 Ocak 2022].
- Sacı, A. (2018), Gaziantep'te Cumhuriyet Dönemi (1940-1965) Kamu Yapılarının Dönemin Mimari Özellikleri Bağlamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, *Gaziantep Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Gaziantep, 188-191.
- Sağsöz ve ark., 2014, 1938-1960 Yılları Arası Cumhuriyet Dönemi Türk Mimarlığı, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Ankara, 9 (10), 941-955.
- Sargın, G. A., 2015, Yeri gelmişken bir kez daha: “Tarihte olaylar ilkinde trajedi ikincisinde komedi olarak tekrür eder...”. *Dosya*, (34), 31-33.
- Sarup, M., 1996, “Identity and Narrative”. Identity, Culture and the Post-modern World, Editör: R. Tasneem; G. Athens, *The University of Georgia Press*, p.
- Sarup, M., 2010, Post-Yapısalcılık ve Postmodernizm, *Ark Yayınları*, Ankara.
- Schulz, C. N., 1980, Genius loci, p.
- Schulz, C. N., 2000, Architecture: Presence, Language, Place, Skira Editore, İtalya.
- Scruton, R., 1979, The Aesthetics Of Architecture, *Methuen Co Ltd London*.
- Smith, P., 2005, Kültürel kuram, Çeviren: S.Güzelsarı ve İ.Gündoğdu, *Babil Yayınları*, İstanbul, p.

- Sözen, M. ve Tanyeli, U., 1986, Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, *Remzi Kitabevi*, İstanbul.
- Susmuş, Y., 1999, Kentsel Mekânda Estetik Değerler, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Şahin, H., 2020, Türk ve Avrupa Mimarisinde İnsan Ölçeği (15-18. yy), *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2 (3), 07-12.
- Şahin, Ü., 2016, Türkiye’de Kamuya Ait Binaların Yönetiminde Etkinlik Sorunu: Ankara İlindeki Kamu Binaları Üzerine Nitel Bir Araştırma, Doktora Tezi, T.C. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kocaeli.
- Şentürer A., 1995, “İnsanın Uyum-Yaratma İkilemi ve Mimaride Eski-Yeni Tartışması”, *Yapı Dergisi*, 159, İstanbul.
- Şenyiğit, Ö., 2010, Biçimsel ve Anlamsal İfade Aracı Olan Cephelerin Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: İstanbul’da Meşrutiyet ve Halaskargazi Caddeleri’ndeki Cephelerin İncelenmesi, Doktora tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.
- Tanyeli, U., 2005, Tarihselcilik, *Arredamento Mimarlık* (171)62-3.
- Tanyeli, U., 2011, Rüya İnşa İtiraz -Mimari Eleştiri Metinleri, İstanbul: Boyut Yayınevi.
- Tanyeli, U., 2014, Tarihselci Tahayyülün Çocuksu Aşırılıkları Neleri Açığa Döker?, *Arredamento Mimarlık* (277)7.
- Tanyeli, U., 2015, Zayıf tarihsellik, boş ideoloji ve lümpen tarihselcilik. Dosya, (34), 34-42.
- Tatar, B., 2019, Kırpık Hafıza ve Kırılgan Bilincin Üç Öyküsü: Tarih, Tarihsellik, Tarihselcilik, *Milel ve Nihal*, 16 (2), 265-278.
- TDK, 2021, Büyük Türkçe Sözlük (Online), <http://tdkterim.gov.tr/bts> [Ziyaret Tarihi: 3 Nisan 2021].
- Temür, H. 2018, Kurumsal Kimlik İle Mimariye Yön Vermek: Nafia Nezaretinden Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Ankara, 14-18.
- Ter, Ü., ve Özbek, O., 2005, Kent Merkezlerinin Oluşumunda Alansal Gömülülük: Konya Tarihi Kent Merkezi, *Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 20 (4), Ankara.
- Topçu, K. D., 2011, “Kent Kimliği Üzerine Bir Araştırma: Konya Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(2), 1052.

- Topçubaşı, M. 2009, 19. Yüzyılda Kastamonu Eyaleti'nde Kamu Yapıları ve Yeniden Kullanım Sorunları, Doktora Tezi, *İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul 392-397.
- Tuncer, M., 2007, Ankara Kent Kimliği ve Ankara Amblemi, www.yapiworld.com/cevre/tuncer_ankara_kimlik.htm [Ziyaret Tarihi: 29 Nisan 2021].
- Turgut, S., 2017, Kentlerin Sinerji Kapları: Kamusal Alanlar ve Yitirilen Anlamı, Kamusal Alan Okumaları: Esenler *Şehir Yayınları* Yayın No: 13.
- Ulu, A. ve Karakoç, A., 2004, "Kentsel Değişimin Kent Kimliğine Etkisi", TMMOB *Şehir Plancıları Odası Yayını*, 50-59.
- Ulubay, S. 2015, Kamu Yapılarının Yeniden Değerlendirilmesinde Yarışmaların Önemi: Ankara (1923-1938) – Berlin Örneği, Yüksek Lisans Tezi, *Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul, 6-10.
- Unesco-Mimarlar Odası, 1990, "Kültürel Gelişmenin On Yılı ve Türkiye", *e yayınları*.
- Ünlü, T., 2018, Mekânın Biçimlendirilmesi ve Kentsel Morfoloji, "Değiş Kent" *Değişen Kent, Mekân ve Biçim Türkiye Kentsel Morfoloji Araştırma Ağı II. Kentsel Morfoloji Sempozyumu*, Mersin, 59-70.
- Ünüvar, K., 2006, Osmanlı'da Bir Kamusal Mekân: Kahvehaneler, Ahmet Karadağ (ed.), *Kamusal Alan ve Türkiye*, Asil Yayınevi, pp. 237-255, Ankara.
- Vandevivere I., 1983, 'Naif Mimarlıkta Cephe: Bir Düşün Amtı', *Yapı Dergisi*, Sayı 50, 40-41.
- Vanlı, Ş., 2007, Daha iyisi yapılamaz saplantısı: Tarihte kültürel ortaklık ve taklit üzerine düşünceler. *Mimarlık*, (333), 36.
- Vitruvius, 1998, Mimarlık Üzerine On Kitap, Fikret Yeğül / Suna Güven, *Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları*, İstanbul, 19-11.
- Von Meiss, P., 1990, Elements of architecture: From form to place, *Routledge*, London, 228.
- Wallerstein, I., 2000, National and Universal: May it be a Thing Called World Culture, Culture, Globalisation and World System Contemporary Conditions for the Representation of Identity, Edited by Anthony, D. King, *Sage Publications*, London.
- Weeks, J., 1998, Farklılığın Değeri. Kimlik: Topluluk / Kültür / Farklılık, Çeviren: İrem Sağlamer, Ed: J. Rutherford vd. *Sarmal Yayınevi*, İstanbul, 85-100.
- Winders, W., 1999, 'Kentler ve Giysi Defteri'.

- Yıldız Kuyrukçu, E., 2018, Mimari Tasarımda Eleştirel Bölgeselci Yaklaşımın Gelişim Süreci: Kenneth Frampton İlkeleri Bağlamında Bir Değerlendirme, Doktora Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Konya.
- Yıldız Kuyrukçu, E. ve Kuyrukçu, Z., 2015, MİMARLIKTA YER(SİZLİĞ)İN ANTALYA'DAKİ TURİZM YAPILARI ÜZERİNDEN İNCELENMESİ, *Mimarlar Dergisi*, 12, 27-33.
- Yıldız Kuyrukçu, E. ve Taşkıran, M., 2020, Analysis of Alioune Diop University in the Context of 'Natural and Cultural Sustainability', *3rd Erasmus International Academic Research Symposium*, 564-574.
- Yıldız Kuyrukçu, E. ve Özdemir Erdoğan, T., 2021, "Popüler Tüketim Kültürünün Konaklama Yapılarına Yansımaları", *International Social Sciences Studies Journal*, 7(81), 1724-1732.
- Yıldız Kuyrukçu, E. ve Ünal, H. Ü., 2021, Examining "Eclectic", "Kitch" "Neoclastic" and "Orientalist" architectural production methods on university structures, *Journal of Human Sciences*, 18(1), 118-130.
- Yıldız Kuyrukçu, E. ve Ünal, H. Ü., 2020, TARİH VE KÜLTÜR TEMALI (!) KALEHAN ECDAT PARKI HISTORY AND CULTURE-THEMED (!) KALEHAN ECDAT PARK, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(71), 500-515.
- Yücel, A., 2007, Çağdaş Türkiye Mimarlığı / Tarihselcilğe Karşı Tarihsellik: Eldem, Cansever ve Çinici'nin yapıtları Üzerinden Tematik Bir Panorama, 2000'lerde Türkiye'de Mimarlık: Söylem ve Uygulamalar, der. T. Korkmaz, *Ankara: Mimarlar Odası Yayınları*, 65-73.
- Zengel, R. ve Kaya, İ., 2007, Renk Algısının Mekân Üzerindeki Etkileri, *Mimarlıkta Malzeme Dergisi*, 6 (4), 26-31.